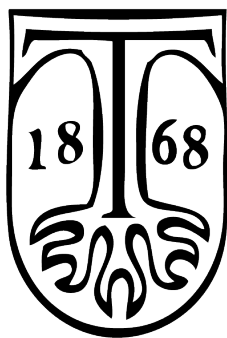

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020.
<https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932>.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020.
<https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932>.

PROIECT CO-FINANȚAT DE:

UNIVERSITATEA
LUCIAN BLAGA
— DIN SIBIU —

GRIGORI M. STURDZA

PYGMALION

R O M A N

„Să nu-ți faci ție chip cioplit, nici
asemănarea vre-unui lucru din câte sunt
în Cer sus, și din câte sunt pe pământ
jos, și din câte sunt în ape sub pământ”.

Exod, XX, 4

BUCUREȘTI
INSTITUTUL GRAFIC „LUCEAFĂRUL”
MCMXXXII

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

1011. 2012

REVISTA: REVISTA DE ETNOLOGIE ȘI FOLCLOR

NUMĂRUL: 1

No. 901

Anul 1932 Luna Mai Zilele 25

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

www.revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

P Y G M A L I O N

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

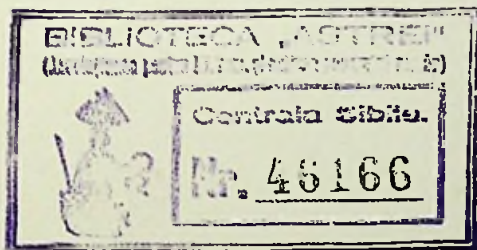
GRIGORI M. STURDZA

PYGMALION

R O M A N

„Să nu-ți faci ție chip cioplit, nici
asemănarea vre-unui lucru din câte sunt
în Cer sus, și din câte sunt pe pământ
jos, și din câte sunt în ape sub pământ“.

Exod, XX, 4

BUCUREȘTI
INSTITUTUL GRAFIC „LUCEAFĂRUL“
MCMXXXII

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

1984

1984

[1984]

91

S'AU TIPĂRIT DIN ACEASTĂ LUCRARE 100 DE EXEMPLARE PE HĂRTIE JAPON-CHAMOIX, NUMEROTATE DELA 1 LA C, NE PUSE IN VÂNZARE ȘI 400 DE EXEMPLARE PE HĂRTIE VELINĂ, DIN CARI 50, NE PUSE IN VÂNZARE, NUMEROTATE DELA CI LA CL, ȘI 350 NUMEROTATE DELA 1 LA 350; ALCĂTUIND EDITIUNEA ORIGINALĂ

EXEMPLAR No.

REPRODUCEREA INTERZISĂ

*Pentru ***
am început, demult, cea dintâi pagină a acestui caet.*

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I S P I T Ă

Și totuși uneori copleșit de dragoste
veche ași da toate minunile de gând, pentru
una, — cea mai săracă, — din cele înfăp-
tuite în visurile mele, pentru minunea aceea
care m'a lăsat veșnic nepotolit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Imi place să ascult picăturile de ploaie în după-amiezile liniștite de vară. Le ascult, și dacă le-ași asculta numai le-ași cunoaște așa de puțin! Le miros; prin fereastra deschisă, ființa lor misterioasă, ca o zeiță binevoitoare, se furișează în odaie, mă învâluie, și o simt cu trupul meu, cu nările mele nesăturate. Le văd, mă pierd privind căderea lor înceată și regulată, și o urmăresc atent și lung ca și cum ași putea descoperi într'însa tainele unei orândueli deosebite și noi. Le gust cu buzele pământului, lacome și geloase să ascundă urma picăturii căzute. Și poate încă le cunosc mai mult decât mi-ar îngădui simțurile mele neputincioase. Le primesc cu toate la un loc, deodată, deaceea mă cuprinde atât limba lor pe care nu o pricep. Sau, poate, limba lor neînțeleasă vorbește unui simț necunoscut, unui simț anume făcut pentru dânsa, ce-o lămurește și se bucură de ea, și bucuria lui mi-o împărtășește și mie. Deaceea mi-s atât de dragi picăturile liniștite de ploaie în după-amiezile de vară. Mi-s dragi cu toate că rămân veșnic nepătrunse. Poate iubindu-le caut să le înțeleg. Și le iubesc mult. Dimineața, când soarele arde mai tare ca de obicei, ca și cum și-ar răsufla

văpaia toată numai prin spărtura norilor îmbelșugați, deschisă anume pentru dânsul, și când vântul potolit vestește că nu va schimba orânduirea norilor și a soarelui în dimineața de vară, știu că vor cădea picăturile de ploaie cari mă întrebă atât de stăruitor. Noaptea călduroase ca o etuvă, în cari aerul e greu și curge răsfirat și leneș deasupra pământului, ca o apă, în cari și luna e plină de apă și stelele licăresc ca un oraș imens răsturnat într'un lac, știu bine că sunt înaintașe picăturilor de ploaie care-mi ascund atât. Și foșnetul ciudat al pădurii, și sborul deosebit al lăstunilor mă fac să aștept dorit picăturile de ploaie din după-amiaza de vară. Pentrucă le iubesc le prevăd cu atâta ușurință. Când mi se arată semnele nepătrunse de alții, închid sufletul meu grijilor și dorințelor vieții și ceas cu ceas, ca un vrăjitor încăpăținat, pândesc taina care de atâta vreme mi le ascunde. Dragostea care m'a deprins să le aștept mă va învăța oare să le talmăcesc? Imi va spune vre-odată, dragostea mea stingeră, de ce vrajă sunt binecuvântate zăvorâtele picături de ploaie ce cad într'una nepăsătoare? Imi va lămuri de ce, — atunci când împărtășite fără veste, — mă fac să tresar ca la venirea unui prieten scump, neașteptat, și, părăsind gândul și lucrul, să-mi pironesc privirile minții îndelungat asupra lor? Vorbesc ele mai mult decât mintea mea poate iscodi într'însa? Sau răscolesc numai, neîncetat, dorul de amintiri pe cari nu le mai am, pe cari,

poate, nu le-am avut niciodată? Picăturile de ploaie îmi învie un dor necunoscut și-mi dau îndemnul unei vieți noi, neînchipuite. Am dreptul să aștept rod îndemnului picăturilor de ploaie sau trebuie să mă îndoesc de făgăduiala lor după cum mă îndoesc de trecutul nelămurit pe care vor să-l învioreze? Are grai viu neînțeleșul lor svon? Sau viața picăturilor de ploaie nu e decât aceea pe care le-o dau eu, pe care o împrumută întreagă dela natura însuflețită a artistului? Atunci picăturile de ploaie nu sunt singure să ceară sufletului meu întruchipare de gând.

Sunt după-amiezi împietrite de iarnă, sculptate de o daltă neîntrecută într'o marmoră mai albă decât tăcerea. Sunt după-amiezi de iarnă încercuite în linii semețe și neschimbătoare, încremenite într'o formă desăvârșit de senină, în gustul unui Zeu din Olymp. Și cerul atunci e mai albastru ca marea pe care pluteau triremele rătăcite în căutarea lânii strălucitoare. Și soarele, martor neputincios, însuflețește sărbătoarea antică, pironit veșnic în asfințit. Atunci plimbările pornite îndată după prânz par lungi, nesfârșite, și drumurile de-atâtea ori cutreerate par noi, căci o putere tăinuită le face să ocolească fără rost și acasă să te aducă târziu, totdeauna după ce lumânările s'au aprins. Câmpia fără de țârm e un ținut încă nestrăbătut de pași omenești, și colina vecină, — mutată îngrijitor din locul ei vechi, — pe care

un drum, ce nu știi de unde vine, șerpuește alb, și gărla nebănută cu apele încleștate și șopotul isvoarelor secătuit. Când mă întorc în după-amiezile luminoase de iarnă, în cari cerul e încă albastru dar soarele lipsește deja rostogolit după munți, îmi pare pământul pe care calc străin de acela pe care-l cunosc simțurile mele, cârmuit de o nepătrunsă orânduială, și plimbarea obișnuită ce m'a adus dela masa mea de lucru pe neînțelesele lui căi, o îndrăsneată călătorie, în care într'o clipă, cu ajutorul unui nevăzut cal năzdrăvan, am părăsit lumea ființelor pământene, odată cu pragul casei peste care am pășit, și am ajuns, — ca și voinicul, în căutarea talismanului fermecat, — pe un necercetat, pe celălalt tărâm. Mi-s dragi după-amiezile senine de iarnă, îmi amintesc de bulgări de zăpadă, de sănii, de bucurii sănătoase și reci pe cari nu le-am încercat niciodată, îmi stârnesc dragoste veche de fantome pierdute în vreme, de vedenii albe ca iarna, prin vraja minunatului talisman regăsit.

Sunt înserări veșnice de toamnă, de toamnă bătrână cu pomii despuiați de frunze, în codru fără de ferestre la asfințit. Atunci soarele nu răsare niciodată, și cerul se închide deasupra pădurii ca bolta umbrită a unei biserici străvechi. Copacii desfrunziți se alătură unul de altul, ca niște sulițe drepte, apropiate, cutezătoare în sus. Prin luminișuri rare, — ferestre înguste și lungi,

— se strecoară amurg fumuriu, ce deslușește, alături de crengile moarte împrăștiate printre buturugi acope-rite cu mușchi, un închipuit vrăjitor, chinuit de dorul nevindecat să preschimbe în aur mormanele de plumb. În poiana bântuită de duhuri la fiecare înfiorare de vânt, aștepți cu inima strânsă, din cele patru colțuri ale ei, strigoi zăvorîți în zale, cu pene fâlfâitoare la coifurile îndreptate spre cer, tăcuți în înserarea surdă, pe cai de culoarea toamnei, mai repezi ca privirea care o clipă i-a pironit, să spulbere ispita celui necurat, — și poiana vrăjită tresare la svonul de pretutendeni al nevăzușilor cruciați răscumpărători.

Și dimineți însuflețite de primăvară, cu soare nou și adiere caldă de vânt, venită par'că din țara smochinilor în rod, dimineți de primăvară îmbelșugată de viață, de primăvară tânără și zglobie, ieșită din robia neînduplecatei ierni, ațățătoare a dorințelor amorțite, — în care Faust se simțea om.

Sunt nopți limpezi de vară, nopți de vară senine fără lună, când cerul e mai negru ca o mantie de doliu și când stelele sunt mai sus ca oricând. Prin spărturile aprinse în întunecosul tavan pătrunde lumină dintr'o lume mai bună, dintr'o lume însuflețită de soare nestins, care împarte grădinii miresmuite duhul nemuritor al focului ei nepătruns. Și florile șoptesc pomilor și vântului cu-vinte tănuite de dor, și foșnet neînțeles răspund pomii,

florilor doritoare cari îmbălsămează mai viu. Grădina tresaltă bântuită de mii și mii de vieți neîntrupate ce caută cuvânt, și o clipă grădina învie sub ochiul de jar al farmecului astral.

Și toate capătă grai în lumea minunilor nescătuite a artistului-mag. Glasul picăturilor de ploaie răsună oare numai în cuprinsul împrejmuir al acestei fantomatice lumi? E numai minunea de pe urmă ce se desprinde din pomul pustiit al vieții, povestea tristă a picăturilor de ploaie?

Viața și-a scuturat pe rând, una câte una, minunile străvechi. Au fost întâi împărățiile de basm, cu inele vrăjite cari te făceau nevăzut și cercei descântați cu dar de a asculta gândurile ascunse, pe când așteptam destăinuirea blândă a armăsarului nărăvaș, — neîncălecat de nimeni de rău ce era, — a armăsarului neînțeleș decât de mine care-l iubeam. Și trebuia să vie destăinuirea prietenoasă a armăsarului, să-mi spună mie, care așteptam dorit, de ce foc ascuns e muncit armoniosul său trup de câte ori simte șeaua pe el, să-mi desvelească mie, care credeam în ea, inima lui bună, și să-mi făgăduiască, — mulțumită gândului meu înțelegător, — că va sta cuminte ca un miel, vijeliosul armăsar, când îl voi încăleca eu. Și minunile de basm au trecut. Au fost apoi întruchipările visului nebun deslănțuite din nopțile nesfârșite de primăvară, când somnul nu mai

vine niciodată. Și toate cereau vieții înfăptuire aidoma gândului lor, și pe atunci toate nădăjduiau cerând. Ograda și drumul înspre pădure, și pădurea întreagă se preschimbau într'un ogor mănos, în care sufletul meu însetat de viață nouă își răsădea umbrele lui dragi. Era un prieten necunoscut rătăcit în plaiurile mele, un necunoscut frământat de aceeași poveste nelămurită ca și mine, un suflet gemen sufletului meu, pe care îl așteptam primitiv, să-i deschid inima mea necercetată de-un altul, să împlânzesc rana lui asemănătoare cu a mea și mângâindu-l pe el, totodată să mă vindec pe mine. Sau, chinuit de vre-un gând iscoditor, căutam în văgăunile pădurii un înțelept disprețuitor de lume, izgonit de oameni cari nu-l pricepeau, adăpostit aici în preajma mea, și mi se părea că mă așteaptă și el, să potolească setea mea de cunoștinți nebănuite, și, în schimbul dragostei mele fără hotar, să-mi încredințeze taina pe care numai el o știa. Treptat, în mintea mea încolțită de vrâstă, se înjghebau alte visuri, năzuinți noi își făceau glas, și atunci așteptările și nădejile mele își schimbau țelul lor neîmplinit, și în locul pustnicului înțelept sau al calului vorbitor se furișa o formă străvezie și nepătrunsă, făptura celei dintâi femei la care m'am gândit, năluca dorită întâi, mireasa închipuită, iubită într'una de atunci prin toate femeile pe cari le-am cunoscut. Atunci plimbările călare căpătau farmec nețărnut în

pădurea îndrăgită de zâne. Făgăduiala visului în timpul nopților lungi îmi șoptea încredere nestrămutată și mă făcea să tresar la fiecare cotitură desvelitoare a priveștiții noi ca la fiecare adiere de vânt, pricinuită par'că de aripa păsării măiastre aducătoare a crăiesii ținutului binecuvântat. O întâlneam pe poteca îmbrăcată cu frunze de an, pe poteca dreaptă către dealul în piept, coborînd încet, la pas, coasta pe care o urcam în câteva sărituri de lăcustă; sau în poiana înaltă unde duc toate drumurile la deal, în poiana străjuită de plopi, odihnindu-și calul înfierbântat de călătorie; sau pe drumul deschis, în pragul unei primejdii din care o scăpam eu, anume sosit de departe. Târziu, târziu de tot, când am înțeles că misterioasa călătoare din pădure s'a dus și ea după armăsarul năsdrașan, am plâns îndelungat plecarea ei căci știam că pierd odată cu dânsa minunea din urmă din basm!

Mă plimb și acum ades în pădurea părăsită de zei. Și dacă nu întâlnesc silvani zglobii în drumul meu, și dacă nu ascult îngrijorat foșnetul nevăzutului Pan, știu bine, în schimb, că minunile surghiunite din viață sunt toate păstrate, neîntinat, într'o lume mai trainică și mai desăvârșită ca aceea în care trăim, în lumea orânduită de gândul dătător de viață al artistului. Și știu bine că într'însa nimic nu e pierdut din ceace mintea mea de copil închipuise cu atâta râvnă, că, de îndată ce intru

în cuprinsul vrăjit al acestei lumi, copacii și fântânile capătă grai, și drumul mă întovărășește sfătuitor, și caii întâlniți pe câmp vorbesc limbă pricepută de mine, asemeni frumosului armăsar din trecut. Mă plimb și acum în pădurea scumpă copilăriei mele, în pădurea în care zeii s'au întors. Acum minunea se desprinde la fiecare pas sub îndemnul privirii mele creatoare. Pentru sufletul meu care așteaptă cuvânt, minune e pomul răsleț din mijlocul poienii, sau pasărea cenușie amestecată în frunze, pentrucă zboară vioae din creangă în creangă, sau tocmai pentrucă nu zboară de loc. Artistul a răscumpărat cu prisos dezamăgirile vieții.

...Și totuși uneori copleșit de dragoste veche ași da toate minunile de gând, pentru una, — cea mai săracă, — din cele înfăptuite în visurile mele, pentru minunea a avea care m'a lăsat veșnic nepotolit.

Graiul nepriceput al picăturilor de ploaie e oare tot numai o minune de gând? Oare nu-mi spun picăturile de ploaie decât ceace știu să le fac să-mi spuie? Și trebuie să trimit făgăduiala lor de viață nebănuită acolo de unde aeriana călătoare din pădure nu s'a mai întors? Trecutul, trecutul necunoscut pe care mi-l zgândăresc, nu are ființă decât în cântecul lor domol pe acoperiș? Atunci picăturile de ploaie mint. Poate mint neînțelesele picături de ploaie. Trecutul meu nu ascunde nimic nelămurit. Totul e limpede într'însul.

Acum ziua s'a furișat după un vâl subțire de fum și picăturile de ploaie nu mai spun nimic, surprinse de seară. Trecutul meu e limpede ca picătura ce se prelinge încet pe fereastră.

Trecutul meu! e atât de mult de când nu m'am mai gândit la el. L-am uitat de tot, sau poate niciodată nu l-am știut. Uneori îmi pare că n'a avut ființă niciodată. Sunt umbre cari trec grăbit, mereu, în gangul întortochiat al amintirii. Și unele depășesc întunecosul gang, se înfiripă la lumină nouă în forme viguroase pe cari mintea mea le blagoslovește cu duh însuflețitor, altele rămân umbre și mor. Trecutul meu e una din umbrele cernite ce se lipesc sfioase de zidul înnegrit de timp? Acea care trăește? aceea nu mai e umbră; e întrupată deplin, încătușată pe veci în vre-una din cărțile mele. E „*Magul din Alexandria*“, e „*Cesar Borgia*“, aceea nu mai sunt eu. Trecutul meu e umbra care a murit? Trecutul meu e o umbră care trăește. Trăește în toate o viață fantomatică și ușoară ca sufletele rătăcitoare dincolo de Styx. Trăește în cele cari au murit pe rând, pe cari le-am uitat, mai viu trăește în cele cu soartă mai bună, întruchipate în formă neschimbătoare, în cele reînviolate de mine într'o lume de închipuire și de gând, aduse din locuințele lor subpământene, de mintea mea care le înfăptuește, ca de bagheta unui Hermes ceresc. Trăește, poate, în cele pe cari le voi însufleți de-acum.

Și atât? Trecutul meu e tot numai atât? E tot cuprins în cele ce-am scris, în cele ce-ași fi putut să scriu? Nu-l pot gândi nemijlocit de ele? Și totuși e neîndoios că a trăit în altă lume decât aceea a închipuirii. Mi-e așa de greu acum să-l deosebesc! Am făcut atât de mult parte închipuirii în viața mea, încât, ca Goethe, azi nu mai știu în trecutul meu ce este adevărat.

Mă voi gândi în seara aceasta la dânsul. Incetul ziua se va îndepărta pe drumul ei spre apus, și seara va desface aripi ocrotitoare asupra mea, și-i va urma serii noaptea lungă și prietenoasă, noaptea darnică sufletului împăcat și gândului bun. Voi dărui noaptea și seara aceasta trecutului meu. Treptat, lumină mai puțină se coboară din nourii îmbelșugați prin geamul încă deschis, și simt deja adierea îmbălsămată a nopții pătrunzând sfioasă în odae. Curând voi închide fereastra și voi trage perdeaua peste ea, și voi aprinde lampa deasupra caetului meu. Și 'n noaptea aceasta, târziu, până în zori poate, în taină, o să stau de vorbă cu trecutul.

I-a mea noaptea liniștită de vară; nici somnul îmblânzit și ascultător nu va veni s'o încheie înainte de voi fi așternut pe hârtie cel din urmă cuvânt hărăzit, nici vuetul încordat al celor ce trăesc lângă mine nu-i va tulbura pacea dătătoare de rod. Alături o să găsesc cina adusă la ceasul convenit, fără să mă vestească măcar o bătaie în ușa, și patul odihnitor care mă așteaptă până

târziu, și cartea începută de mult, totdeauna neisprăvită înainte de-a adormi. Voi lăsa și în noaptea aceasta cartea și patul să mă aștepte mult. Ca 'n alte nopți cina va rămâne multă vreme neatinsă, și lampa mă va străjui îndelungat nedeslipit de masa mea de lucru. Dar noaptea aceasta de pace și de rod, noaptea alcătuită din tăcere și din singurătate anume pentru dânsul, o voi răpi-o lucrului meu. Și va fi noaptea de grai a trecutului.

Trecutul meu! e drept, pentru nimeni nu poate fi ispititor. Dar scriu numai pentru mine paginile acestea. Am scris numai pentru alții până acum. Când am vegheat noapte cu noapte, ca un vrăjitor blestemat, să însuflețesc, cu viață din viața mea, silueta tragică, pierdută în vrafal colbăit al istoriei, a fiului alintat al doamnei Vanozza, — desigur am împlinit făgăduiala nemărturisită a tinereții mele, — dar pentru alții am scris. Pentru alții am plâns cu lacrimile mele rugăciunea desnădăjduită de pe San-Miniato. Tot ce penița mea a tălmăcit pe hârtie, pentru alții am zămislit în creerul meu. Voi scrie pentru mine paginile acestea. E mult de când nu mi-am mai îngăduit s'o fac.

Când eram tânăr scriam numai pentru mine. Și scriam mult. Aproape zilnic, seara înainte de a mă culca umpleam o pagină într'un caet cu scoarțele rupte, cu scriitura mea îndesată. Și tot mi se părea că scriu puțin. Pe atunci credeam gândurile mele mărgăritare neprețuite,

și închipuiam, — în afara lumii lor abstracte și în neîntreruptă scurgere, în care le pierdeam din clipa ce le gândeam, — o lume veșnică și încremenită în loc, o lume platonice în care își găseau toate ființa, intrând în ea deadreptul, prin însuși faptul că erau gândite, ca să fie săpate acolo, în formă neschimbătoare, cu o cerneală mai arzătoare decât apele Acheronului, pe pagina de marmoră a eternității. Inchipuiam lumea aceasta, — nebănuită de simțurile noastre, — pentru că nu puteam crede gândurile mele pierdute pentru veci, pentru că trebuia să le regăsesc cândva, târziu, după sorocul vieții acesteia tranzitorii, păstrate nealterat anume pentru mine, — răsplată îndelung amânată sufletului meu care le-a gândit. Jurnalul era poate o precauțiune, și făgăduiala unui rai pământesc. Voi deschide în astă seară jurnalul bătrân ca să aud crâmpiele de glas ale trecutului. Știu bine acum făgăduiala lui mincinoasă, dar nu pentru aceasta îl deschid. Incerc să văd în el ceva din tinerețea mea necunoscută. A viețuit atât ca un tovarăș bun alături de ea. Și când, — odată poate cu tinerețea care a murit, — am început cea dintâi foaie sortită să nu rămână numai pentru mine, ca un răspuns menirii lui isprăvite, jurnalul meu a tăcut pentru veci. Nu vreau să-l reînviu în paginile acestea. Nici nu le scriu în nădejdea în care îl scriam atunci. Acum rându-rile mele hărăzite nemuririi, — dacă spre nemurire por-

nesc pe nepătrunsa și înșelătoarea cale a tiparului, — le aleg cu grijă multă în ceasuri nesfârșite de trudă, le cântăresc îndelungat de nenumărate ori, și numai când îmi par desăvârșita oglindă a celor ce purtam în mine îndrăsnesc să le îndrept sfios spre poarta necruțătoare dincolo de care cad pradă privirii tuturor. Deaceea e numai pentru mine tot ce voi scrie în noaptea aceasta; împreună cu jurnalul prost scris și indiscret, voi arde înaintea de a muri. Și uneori când mă gândesc că poate e drept ceea ce visam în copilărie, că poate gândurile de mult îngropate și paginile sterpe de mult aruncate în foc, viețuesc într'una, cu toate că nebănuite de mine, pândindu-mă ca o amenințare veșnic neîmplinită și că într'adevăr se poate să le regăsesc cândva, — gândurile ascunse de lume preschimbate în strigoi reînviați anume pentru osânda mea, — mă simt încătușat de-o teamă ucigătoare și mă înfior la închipuirea singurului iad de care mă îngrozesc. În viața aceasta, cel puțin, nu mai am grija Eryniilor răsbunătoare pe cari le împrăștiie uitarea; și jurnalul tace, — martorul neînduplecat —: e multă vreme de când nu m'am mai gândit la el.

A murit odată cu tinerețea. Nici n'ar fi putut trăi mai mult decât ea. De atunci viața mea s'a așternut netedă ca un câmp de zăpadă, și din faptele rare și sărace cari au brăzdat-o din când în când, jurnalul n'a putut căpăta glas. Viața mea a fost cuprinsă întreagă în cele ce am publicat de atunci. Acestea vorbesc pentru mine.

Le ascult pe rând: dela cea dintâi carte tipărită până la aceea neisprăvită acum. Vorbesc toate o limbă înțeleasă numai de mine, pe lângă aceea înțeleasă de toți. Vorbește atât de mult sufletului meu cartea dintâi, romanul întâi publicat! A fost cea dintâi poartă spre o lume abea bănuită, deaceea îl prețuiesc atât. Intram într'o lume sprijinită pe altă orânduială, călăuzită de o lege mai bună, când am început cea dintâi pagină a lui. Imi închipuiam că mi-am găsit adevărata menire, și eram mai puțin trist ca de obicei. Și poate într'adevăr îmi găsisem menirea adevărată, singura care prin nenumăratele piedici ale vieții mi-am putut-o îndeplini. Din nefericire nu singura pe care am dorit s'o îndeplinesc. Atunci a fost singura dorită. Deaceea am putut să scriu. Găseam mulțumire scriind și mulțumirea aceasta îmi răscumpăra pe toate celelalte... Romanul dintâi! uneori mi se pare că n'a fost decât un anesteziu fecund, cel mai puternic din toate pe cari le-am cerut cu desnădejde vieții și care a durat mai mult. Pe urmă obișnuința l-a preschimbât în însăși întruchiparea vieții, și vanitatea i-a dat binecuvântarea care l-a statornicit. De atunci am scris, am scris într'una, e singurul lucru pe care l-am făcut. Nu știu dacă în chipul acesta am urmat calea care mi-a fost încredințată de ursite sau dacă odată cu romanele mele am pășit alături de drumul hotărât, dar știu că nici una alta nu m'a dus spre o țintă pe care am

putut-o ajunge și că în afară de dânsa n'am întâlnit decât spini. Pășesc de multă vreme pe ea și m'a îndreptat spre singura fericire pe care pot s'o râvnesc; și nu mai doresc să găesc alta până în clipa când voi muri.

M'a ocupat un an de zile romanul întâi. În celălalt an a fost altul; apoi mai mulți ani dearândul am adunat cenușa risipită a aprigului „Duce de Valentinois“ și am plăsmuit dintr'însa, cu mintea mea creatoare, figura abea întrezărită dar veșnic prezentă din tinerețea mea. Desigur e lucrarea mea cea mai de seamă. În ea am pus tot ce-am avut mai bun. Din multe zile uitate i-am adunat viața cu care am însuflețit-o. În multe după-amiezi de lucru am simțit umbra nemângâiată a năpăstuitului prinț strecurându-se între mine și cartea pe care o citeam. Pe atunci în fața scaunului meu atârna neînduplecată o oglindă în care căutam, de sute de ori pe zi, totdeauna dezamăgit, reflexul umbrei scumpe care mă frământa. Și poate semăna puțin chipul rășfrânt de oglindă, — cu părul negru îngrijit lipit deasupra capului și înfioat peste tâmple în bucle răsfirate și largi, cu fruntea dreaptă și lată acoperind ochii adânci, umbriți de sprincene negre ca și părul, de gene negre ca ei, cu fața ovală lipsită de culoare pe care se sculptau proeminent nasul și bărbia voluntară și în care trăia o viață nepătrunsă și nebănuită de nimeni, gura sensuală și niciodată aceeași, ce dădea în acelaș timp întregii fi-

guri, odată cu înfățișarea șireată a unui animal de pradă, aceea rugătoare a unui copil, — cu acela închipt. Stăteam ceasuri întregi în fața oglinzii ca și cum ași fi putut găsi într'înșa îndeplinire dorințelor cari mă chinuiau. Și când credeam binevoitor răspunsul oglinzii însuflețite, mânat de umbra care o clipă se reîncarna, lăsam odaia și lucrul și porneam călare dealungul potecilor vechi, cutreieram câmpul cu inima cuprinsă de vraja izbânzilor închipte, ca și cum copitele calului meu s'ar fi împlântat în ținutul Romaniilor, cucerit... E multă, multă vreme de-atunci. Acum oglinda nemiloasă a dispărut deasupra mesei mele de lucru. Și chiar dacă ar mai fi, nu mi-ar mai da chipul de atunci. Oglinda n'ar folosi la nimic. Ași vedea în ea o figură aproape necunoscută: părul tot așa de negru, dar prost pieptenat, și desigur prea lung și în locul ovalului pal o barbă poate tăiată rău, în tot cazul lipsită de viață; gura n'ași mai vedea-o de loc. Nu, nu mai seamăn de fel cu fiul îndrăsneț al Papei Alexandru; și nici nu mai doresc. Acum i-am scris povestea în două volume tipărite mărunț, și-i tot ce-am putut face mai bun pentru dânsul.

Pe urmă „*Rugăciunea de pe San-Miniato*“ adusă dintr'o călătorie în Italia. Rugăciunea închinată unui Zeu apolinic într'o dimineață de primăvară, când morții în necropolă par nemângâiați ca niciodată, și când Florența privită din înălțime e mai frumoasă ca oricând.

Deasupra comorilor de marmoră și de culoare, — străjuite de veacuri, în cetatea crinului însângerat, de martorii vremurilor apuse răsbătători spre cer: uriașa cupolă a Domului și turnul Palatului Bătrân, — în mijlocul pietrelor albe, locuitor o clipă al orașului mort, înfăptuit de morți pentru trebuințele nepătrunse ale neantului lor, — m'am întrebat ca de pe hotarul despărțitor a două lumi contradictorii, care e lumea adăpostitoare a adevărului veșnic, în care trebuie să găsesc calea ce mă va duce spre desăvârșirea pe care o râvnesc. Și întrebarea mea s'a preschimbat în rugă, în rugă pentru un Dumnezeu păgân! Am așteptat de atunci răspuns că rugăciunea mea a fost primită. Și poate cartea pe care voi publica-o de acum e răspunsul hotărîtor al Idolului căruia m'am închinat. Dar deja privesc pe tărâmul cețos al viitorului; trecutul meu se isprăvește aici.

E limpede de tot, și întreg cuprins în cele câteva volume nedeslipite de masa mea. Mi-e greu să cred că altceva, în afară de ele, a mai avut însemnătate în trecutul meu, de când am învățat să le cunosc. Și totuși știu că trecutul meu trebuie să fie deosebit de ele. Deosebit de ele îmi amintesc așa de puțin. De atunci, — aveam două zeci și trei de ani întâia dată când am cunoscut tovarășia lor, — a trecut vreme multă, ani de fapte și de viață deplină pentru alții, ani din cari nu

păstrez vie altă amintire decât aceea a lucrului meu. Dar nu scriu pentru el paginile acestea; le scriu pentru faptele uitate, pentru faptele îngropate fără răsunset în amintirea mea. Dela ele aştept tălmăcire graiului neînţeles care mi-a vorbit azi.

Fapte! şi iarăşi nu mai ştiu ce să scriu. Nu, nu e de vină amintirea, au fost puţine în anii aceştia de rod. Puţine şi mărunte, judecate după oglinda lor sufletească. Cele mai însemnate, — câteva călătorii în străinătate, cea dintâi călătorie în Italia, — m'au condus mai adânc într'o lume de artă numai gândită şi amintirea ce le păstrez e estetică. Nici n'aşi putea să mai am alta. E tot ce am nădăjduit dela ele atunci când le-am săvârşit. Şi ele au dat sufletului meu hrana cea mai aleasă, hrana care nu-l satură niciodată. Un fapt în viaţa mea! Intre romanul întâi şi al doilea m'am căsătorit; dar nici acesta nu e un fapt elocvent.

E în tot cazul cel mai de seamă. Uneori mi-l închipui ca o condiţie primitivă a întregii mele vieţi de gândire şi de expresie. Şi totuşi nu e aşa de vechi. Publicasem deja întâiul roman când am cunoscut pe aceea care trebuia să fie tovarăşa mea de azi. M'am deprins să cred viaţa mea interioară şi meditativă de aproape zece ani consecinţa căsătoriei mele. În realitate, poate, căsătoria mea a fost urmarea vieţii mele noi, abea începute. Şi dacă le confund ades, şi dacă mi le amintesc ca un fapt

unic, dublu, la începutul vieții mele adevărate, e pentru că, atât de intim au conviețuit de atunci, încât, mie greu astăzi să le gândesc deosebit. Impreună sunt toată ființa mea sufletească. Nu cred că va mai putea fi vreodată altfel. Desigur și-au împărțit deosebit sufletul și creierul meu. De zece ani de când îmi umplu deopotrivă viața, nu știu dacă vreodată și-au împrumutat ceva. Au trăit alături timp de zece ani în foarte bună camaraderie dar nu și-au mărturisit niciodată nimic. Fără îndoială, lipsa de ispită și de încordare pe care mi-a dăruit-o căsătoria a fost prielnică lucrului meu. Treceau bogate și neîntrerupte pagini după pagini, acum când viața mea se depăna liniștită închisă între patru pereți. Aproape întreagă activitatea mea literară durează de când trăesc numai pentru Matilda. Dar nimic din cecece a plăzmit viața mea de zece ani încoace, n'a căpătat glas în literatura mea. Viața de familie n'a fost niciodată confidenta literaturii mele. Poate deaceea s'au împăcat așa de bine în inima mea.

Acum sunt fericit acasă la mine și-i tot ce am putut să doresc. Iubesc pe Tilda ca pe cel mai bun prieten al meu. O iubesc destul ca să nu mai cer vieții mulțumire pe care nu mi-ar putea-o da ea. Nu atât ca să uit că mai am ceva de împlinit pe lume. Dragostea nu-mi răpește nici una din clipele menite lucrului meu. Le îngrădește mai bine într'o tovărășie care le sporește și care

le înzestreză. Uneori îmi vine să cred că azi e condiția cu desăvârșire trebuitoare expresiunii mele de artist. Mai de mult, poate, a însemnat o clipă neatârnată și mai plină de romantism; în viața mea n'a putut niciodată să aibă un rol mai frumos. Sunt fericit pentru că Matilda înțelege că-i dau partea cea mai bună din mine. Intotdeauna i-am dat tot ce-am avut mai bun. N'am iubit niciodată pe nimeni așa cum am iubit-o pe ea. Matilda n'avea nimic ce m'ar fi făcut să iubesc mai 'nainte. Nimic legat de trecutul meu, sau de cunoștința pe care o aveam despre mine, nu trebuia să mă îndrepte către dânsa. Mă deprinsesem de multă vreme să iubesc fantoma unei femei pe care mi-o amintesc limpede și acum, cu toate că n'am văzut-o decât în copiile necredincioase și parțiale în cari s'a întrupat pe rând. Fantoma pe care am iubit-o prin cele câteva femei în cari s'a răsrânt până acum, cari mi-au plăcut pentru că semănau cu ea. Matilda n'a semănat de loc cu femeia ideală sintetizată de imaginația mea. Nu are nici gura desenată viu, plină de un sensualism aproape morbid, — prin care am recunoscut-o de câteva ori; — nici privirea intensă și nepătrunsă aruncată par'că într'una deasupra hotarului ei pământesc; nici silueta surprinzătoare, uneori energică, promițătoare de fapte, asemănătoare cu aceea a Dianelor de marmoră dela Luvru. Ceeace se înfățișa pentru mine ca o realitate cu totul de sine stătătoare, alcătuită

din senzațiile și din impresiile scumpe temperamentului meu, proiectate afară din mine, — devenite aproape ostile, — în formă obiectivă de care acum mă temeam: genul, — sinteză complicată și misterioasă cu putere aproape ocultă, — care de-atâtea ori mi-a impus exigențele lui neînduplecate, nu putea să mărturisească decât împotriva Matildei. Matilda nu era „genul meu“. În tot cazul nu era ceea ce credeam că e genul meu în clipa când am întâlnit-o. Și pentru ea la fel. Eram omul care i-ași fi plăcut mai puțin. Totuși iubirea noastră a izbucnit dincolo de împrejurările acestea pământești. Iubirea noastră a izbucnit puternică și nouă pentru că nu-și împrumuta suflarea dela nimic ce ne-ar fi făcut să iubim înainte. Nimic legat de materie n'a plăsmuit-o. Esența ei a fost transcendentă, pricinuită par'că de o putere miraculoasă și oarbă, iubirea noastră a fost minunea nădăjduită de sufletele noastre, — izbânda filtrului lui Tristan. Născută dintr'un filtru binecuvântat, ea n'a avut de îndurat vitregia soartei potrivnice. Odată cu fericirea mi-a dat liniștea și mi-a adus astâmpărarea dorințelor flămânde fără de care acum nu mai pricep fericire. Mi-a stăvilit viața într'o clipă care mi-e dragă și pe care nu doresc s'o mai trec.

Nu, știu prea bine din ce e făcută clipa pe care o trăesc de zece ani. Picăturile de ploaie nu-și pot împrumuta graiul din țesătura lor deslușită, care mi-e întot-

deauna prezentă. Voi răscoli pe cele dinaintea ei: o nefârșire de clipe uitate, uitate de tot, — numai jurnalul îmi mai spune astăzi că într'adevăr sunt clipe cari au trăit.

Înainte ei! Mă gândesc numai, și din nou simt o-sânda ceasurilor chinuite cari au alcătuit tinerețea mea. Le închipui, și otrava vicleană care se ridică pe vremuri din ele mă învăluie din nou. E multă vreme de când mă căsnesc să le uit. De când am învățat că uitarea numai le dă astâmpărul, — închegarea în formă sfârșită, — singurul chip cu care se pot înfățișa în viața mea. Până atunci sfortări fără de număr spre a da înțeles zilelor și faptelor cari nu au avut niciodată, cari nu trebuiau niciodată să aibă. Din clipa în care am știut că trăesc ceasul din urmă al unui șir întreg de ani, ceasul care încheie partea cea mai de seamă a tinereții mele, am nădăjduit să găsesc în zilele nouă cari începeau acum, rostul și învrednicirea celor trecute. Știam că am scris cea din urmă linie din cea din urmă pagină. Știam că am scris cel din urmă cuvânt al unui capitol început de mult, aproape de când trăesc. Pusem punct după acest cuvânt din urmă și nimic nu mai puteam scrie după acest punct. Și pagina aceasta scrisă și isprăvită am trimis-o nemărginirii, veșnică mărturie. Am dreptul s'o judec fără îngăduință, fără cruțare să-i hărăzesc rodul și să plâng sămânța ei răspândită în vânt.

Credeam că nu am dreptul s'o uit. Și pentrucă nu-l aveam pe acela de-a o îndrepta, nu puteam să-i găsesc răscumpărare în cele ce se înșirau după dânsa, să-i creez chipul în care să-și vadă nefființa fecundă, să-i dau puțința să facă viața mea întregită, — după cum o înfrângere face frumusețea unui roman? Vreme multă am simțit lângă mine frământarea zilelor nemângâiate, asemeni sufletelor chinuite ale eroilor neîngropați. Indelungat am căutat cultul misterios care le-ar liniști. Pe urmă am învățat că pentru multe lucruri neantul e singura expresie posibilă, și că în viață uitarea înfăptuește ade-seori cel mai desăvârșit neant. Invățătura mi-a fost du-reroasă. Pe ea am clădit toată fericirea mea de azi.

Tânguirea zilelor cari nu voiau să moară încheie ul-timele pagini ale jurnalului meu. Tânguire lungă, ză-darnică încleștare la viață, precede moartea unui păgân. Amânam ceas cu ceas sfârșitul lor neapărat, ca un du-hovnic răbdător care ar putea prelungi după voe agonia bolnavului. Ca și duhovnicul așteptam dela tinerețea mea care trebuia să moară, cuvântul răscumpărător. Jur-nalul se sfârșește: cuvântul așteptat cu desnădejde, ti-nerețea mea nu l-a putut rosti.

Intorc pagină cu pagină, mă duc înapoi pe albia lă-sată de viața mea care a trecut: acum jurnalul îmi is-torisește zile trăite în lume, îmi arată ceasurile de bu-curie și de chin, îmi spune povestea ființelor uitate,

uitate de tot, al căror drum s'a încrucișat cu al meu îmi spune povestea mea, amară și sbuciumată, împletită din dorinți pe cari nu le puteam cere, din năzuinți pe cari nu puteam să le ajung. Intorc, întorc mereu pagină cu pagină, mereu jurnalul îmi înfățișază aceeași întrebare pe care ani de zile n'am putut-o pătrunde. Mi-e așa de ușor astăzi s'o tălmăcesc. Mă uit în viața mea veche cu ochii înțelegători pe cari mi i-au dat ultimii zece ani. Și toată nepotrivirea între gândurile mele și înfăptuirile lor, toată neîndemânarea mea de a mă angaja în partidele periculoase pe cari mi le oferea sensibilitatea mea iscoditoare, sau neputința de a le duce la sfârșitul pe care-l doream, odată angajat în ele, — enigme dureroase pe când de ele atârna fericirea mea, — se deslușesc, se desleagă acum când viața mea nu cunoaște altă ispită decât aceea a lucrului meu. Acum știu cât de puțin eram făcut pentru chipul în care încercam să trăesc. Înțeleg de ce în atâtea rânduri am considerat viața dușmănoasă. Păcătuiam față de viața mea adevărată, care mi-a dat mângâierea cea mai statornică pe care am putut-o dori. De-atâtea ori am încercat să traduc vârtejul complicat al sufletului meu în limbă pe care n'o cunoșteam, pe care nu puteam s'o învăț niciodată! Acum nu mai învinuesc pe nimeni, — nici măcar pe mine, — dacă tinerețea mea n'a străbătut un drum mai plin de izbândă. Știu că visurile ei, — ca acelea prici-

nuite de o buruiiană otrăvitoare, — nu se puteau realiza. Orânduirea ființei mele întregi le era potrivnică. Și viața mea de azi le arată cu prisosință, că alta era calea pe care puteau să capete cuvânt. Am fost întotdeauna, — în toate circumstanțele vieții, — dominat de teorie. Acțiunea mea, — când cu greutate multă se desprindea încheiată la sfârșitul evoluțiunii ei psihologice, — târa după dânsa atâta povară de gând care o trăgea înapoi, era întovărășită de atâtea condițiuni intelectuale cari o neutralizau în fiecare clipă, încât numai după desfășurată dibuiială ajungea să-și păstreze echilibrul în mediul, pentru ea nou și neobișnuit, în care trebuia să-și găsească înfățișarea adevărată. Gândeam prea mult înainte de a voi pentru ca fapta mea să însemne mai mult decât gândul care o născocise. Și eu nu iubeam decât fapta! Disprețuiam gândirea pentru că o vedeam neputincioasă să pășească afară din cercul închis al abstracțiunilor ei, pentru că îmi închipuiam că paralizează acțiunea, pentru că îmi era atât de ușoară. Și gândeam mereu, gândeam de necaz, de disperare că nu puteam voi. Pe atunci nu înțelegeam că îi era tot atât de trebuit să gândească sufletului meu cât trupului meu să mănânce, și că a dori să înlocuiesc gândirea, să o preschimb într'o formă superioară de viață, era tot atât de imposibil pentru mine, — împrejmuț în datele neiertătoare cari m'au alcătuit, — cât i-ar fi trupului meu, —

asemeni ființelor lumii nevăzute, — să trăiască hrânindu-se cu foc. Deaceea am suferit multă dezamăgire. De câte ori faptele mele se loveau de o piedică pe care n'o puteau depăși, căutam zădarnic pricina înfrângerii mele în realitatea care-mi stătea în față. Bănuiam lucrurile și ființele înconjurătoare pline de forțe potrivnice misterioase, cari le scoteau de sub influența ochiului meu; credeam în zodii bune sau rele, pentrucă nu puteam pricepe orânduirea neînduplecată care mă călăuzea. Ani dearândul, pentrucă n'am înțeles-o, am încercat fără folos să pătrund pe scena pe care vedeam că trăesc ființele și lucrurile din jurul meu. Uneori, o privire sau un cuvânt lăsat din întâmplare mă făceau să cred că am intrat în mijlocul lor. Atunci în mintea mea prea încărcată, evoluau închipuiri fantastice de lumi inexistente printre cari falsificam singurătatea mea. Departe de orice confruntare venită din afară, închideam în creierul meu, în odaia mea zăvorâtă, cuvântul sau gestul care mi-era drag, privirea pe care o credeam promițătoare, și-mi construiam acolo după logica lor un univers al meu, deosebit, — în care singurele elemente împrumutate lumii adevărate erau relicvele scumpe adunate cu grijă dintr'o seară deasupra nădejdilor mele, sau după o noapte de bal, — un univers clădit de gândul meu doritor pe temelia alcătuită din impresiile prețioase, aduse de mine din cetățuia împrejmuată a vieții, ca bul-

gării de pământ sfințit din Ierusalim, — cu legi speciale și neschimbătoare, cu învredniciri nebănuite și noi, plin de posibilități și de contraste ciudate, în care linia dreaptă, de pildă, n'ar mai fi drumul cel mai scurt între două puncte, și în care n'ar mai exista o nepieritoare contradicție între visurile însuflețite de mine și realitatea pe care trebuia s'o trăesc. Mi se părea că înăuntrul lui, — în odaia mea în care geometricește era situat, — unde nu găseam decât gândurile mele și mărturia prietenoasă a ființei pe care o iubeam, din care se naștea, deveneau cu puțință toate plâzmuirile mele deșarte, dorințele mele toate se înfăptuiau. În această Țară a Făgăduinții, înconjurată cu șanț și cu zid înalt, voința mea chinuită putea să-și trăiască a ceea ispitele de cari era frământată. Stăteam ceasuri întregi cu ușa încuiată în universul meu miraculos. La adăpostul gândurilor mele încrezătoare, — ca și acela al pereților ce se închideau împrejurul meu, — ființa mea pământească își făurea o lume exterioară mai blândă, mai răbdătoare, în care sufletul meu se simțea mângâiat. Târziu, când trebuia să descui ușa, când începeam să primesc soliile din tîi din cuprinsurile neexplorate cari se întindeau în afară de închipuirea mea, înțelegeam că lumea adevărată, lumea cu oameni adevărați, cu senzații și cu ispite era deosebită de aceea construită de mine din câteva gânduri aprinse, din privirea o clipă robită și din gestul

desmierdător. Pe rând, oamenii pe cari îi întâlneam, lucrurile ce se uitau la mine, mă sileau să părăsesc, unul câte unul, ținuturile binecuvântate ale universului meu. Din ce în ce mai singur, purtam abătut după mine năluca schiloadă a lui. Pe urmă, un gest, o privire, sau o vorbă ca orișicare vorbă a ființei supranaturale de care atârna, ca un potop răsbunător, sfărâma orânduirea lui păcătoasă, și mă desmeticeam târziu din cenușa lui, spăimântător de singur, într'o lume dușmană pe care atunci par'că o vedeam întâi. Vraja se destrăma.

Am suferit de multe ori nepotrivirea celor două lumi ce se suprapuneau în mine. Atâta vreme am voit ca lumea tuturor să semene cu aceea pe care o alcătuiam eu. E mult de când am renunțat. Acum personagiile cari mă interesează s'au mutat pentru totdeauna din lumea lor spațială, în care nu puteam interveni, într'alta închisă de mine în dosul craniului meu. Acolo toate își împrumută viața dela spiritul meu creator. Și desigur trăesc mai mult, și își îndeplinesc mai bine menirea, și darnice împărtășesc sufletului meu întreagă mulțumirea pe care am așteptat-o zădarnic atâta timp.

E curios cum se limpezește acum partea cea mai neguroasă a trecutului meu. Mi se pare că-l posed în amănunte, că-l știu pe de rost, acum când cunosc legea care-mi lămurește bucuriile și dezamăgirile lui. Înțeleg că n'a ascuns niciodată nimic inexplicabil. Puterile o-

culte cari îl străbăteau pe vremuri supunându-l capriciilor lor, s'au șters, au dispărut sub privirea anilor cari au trecut de atunci. Acum am o formulă care mi-l definește și care-l cuprinde întreg. Și totuși trecutul meu e mai bogat decât îl închipui eu azi; nici o analiză din lume nu-l poate reînvia. Și jurnalul îmi spune așa de puțin! Au fost în viața mea lucruri pe cari n'o să le pot ști niciodată. Sunt coarde ascunse de vreme, îngropate adânc în trecut peste cari acum trec cu atâta ușurință. Arar, când vre-una din clipele de astăzi răsună vecin cu cea veche, vibrează coarda îngropată de vreme și ceasuri întregi ascult cântecul ei depărtat. Am ascultat-o îndelung și în seara aceasta, înainte de a începe să scriu. Ca 'n alte rânduri mi-a umplut sufletul de o viață necunoscută pe care zădarnic am căutat s'o desvălesc. N'o voi putea tălmăci niciodată. Trecutul meu ascunde în cutele lui o poveste vrăjită, — mai multe poate, — care vorbește uneori cu clipele de azi prin graiul picăturilor de ploaie pe care nu-l înțeleg. Gândirea mea, ca și jurnalul, e neputincioasă să-mi dea cheia lui pierdută de mult. Se ascunde undeva în trecutul uitat pe care am încercat să-l deșept în noaptea aceasta de veghe, în cutele pe cari nu mai știu să le desfac, de parte, la umbra celor câteva nume pe cari le citesc în jurnal.

Nume! Uneori îmi par străvezii ca niște cuvinte. A-

cum rostesc încet pe fiecare din ele, și fiecare mi-aduce o lume de gând. Ca niște adevărate cuvinte vrăjitorești, fac par'că să învie la auzul lor, icoanele uitate cari pe vremuri erau nedeslipite de ele. Se adună numeroase împrejurul meu gândurile vechi răscolite prin farmec, sosesc vijelioase unul după altul din tainițele nebănuite ale sufletului meu să umple cu făptura lor reîncarnată noaptea Sabatului care le-a evocat. Acum sunt atâtea în mintea mea înfierbântată că mă apasă greutatea lor. Și mereu, mereu vin altele noi. Le las în voie să-și urmeze cărarea neisprăvită în clipa în care mi se părea că au înmărmurit pentru veci. Le las să trăiască slobode, fiecare să-și făurească înfățișarea deosebită, să se deducă mereu unul din altul, ca și cum atâta vreme firul lor n'ar fi fost întrerupt. Și le privesc cum își îndeplinesc harnice procesul lor dialectic, cum ingenioase se preschimbă mereu înaintând, le simt dogoritoare cum tot mai mult mă învăluie. În noaptea aceasta însuflețită de morți, gândurile mele vechi pot crede o clipă că iarăși viața mea veche s'a întors. Și o cred și eu târît de gândurile mele. Treptat tot mai puțin simt clipa pe care stau, ca cei hipnotizați oscilez nedumerit între două lumi, cotropit de un suflet străin, al meu odinioară. Și tot mai mult mă îmbracă sufletul străin cu dorurile și cu părerile lui de rău, cari acum mă ard cu flacăra lor de altă dată. Le port adânc în mine clocotitoare și

simt cum mă alcătuesc întreg. Nu, nu e străin sufletul minunat care tremură în fiecare făcătură din mine. Nu-i un strigoi neputrezit reînviat de o liturghie drăcească. I-al meu, i-al meu, i-al meu, și n'am avut nici-odată un altul. Sunt ale mele lacrimile lui; i-a mea osânda lui nesfârșită. Dorințele lui pe cari nu le-a întrupat, ispitele lui neîmplânzite, le-aud și acum cum plâng în inima mea. Și îmi pare rău, și sufăr că viața mea n'a fost așa cum am crezut-o, cum sufeream de mult, când eram tânăr, când nu aflasem menirea neînduplecată pe care o aveam de împlinit. Menirea, — plin de încredere, atâta vreme am căutat-o. Am scormonit zădarnic faptele mele, neputincioase să-mi dea ceea ce nici-odată nu au ascuns. Acum am găsit-o; și lacrimile bucuriei mele le amestec cu râsul desnădăjduit că am găsit-o alta decât o căutam. Și o pierd înadins, și o caut din nou înainte, cu toate că știu că mă fac, cu toate că vreau să nu mai găsesc nimic.

Talantul! Rodi-va talantul, și cum? Am dreptul să-i cer, — grăuntelui astral iscoditor de mine, — încolțire întruchipată din visul meu și poame mirezmuite de cari gura mea are sete? Pot să aștept fructele lui așa cum mintea mea le plăsmuește? Și dacă fructele plăsmuite de mine rămân veșnic necoapte pe ramurile uscate ale smochinului, am dreptul să dau focului mistuitor răsădul sămburelui Divin? Să desnădăjduesc? Fructul este

expresia. Expresia mea e rodul talantului neîngropat.

Expresia mea! Acum o cunosc. Și sunt nenorocit pentru că nu e aceea pe care am dorit-o? Dar expresia cunoaște materie? Și forma ei râvnește alt ceva decât desăvârșirea? *Desăvârșirea!* E singurul lucru care trebuie să-mi tocească nervii și mintea. Pentru ea trebuie să treacă una câte una, clipă cu clipă din viața mea. Numai ei îi datoresc ceasurile mele bune.

O cunosc! Și știu că altora li se deschid drumuri mai ademenitoare și sunt sortiți să culeagă roade mai pline de ispită în lumea simțurilor noastre și mai bătătoare ochilor deșerți, dar știu că puțini îi aduc singura pozoabă care n'o umilește, — desăvârșirea, — și că fără dânsa este un deziderat van. Deaceea iubesc expresia sufletului meu când în afară de străduințele voinții mele își găsește ființă. Și dacă uneori, — prea des poate, — caut întrupare dorințelor piezișe, păcătuiesc față de sufletul meu încercat.

Și dorința mea neîntrupată îmi ispășește păcatul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CUVÂNTUL

De atunci în vorba mea trecătoare se
sfarmă ca un talaz răsunetul nemuritor; pe
chipul meu omenească se joacă încătușată lu-
mina nezămislită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Recitesc câteva pagini răslețe scrise mai bine de un an. Mi-aduc aminte de ele, de noaptea în care le-am scris. Mi se părea că sunt necredincios lucrului meu, — vieții mele întregi, poate, — când am dat ceasurile nopții liniștite caetului cu scoarțele rupte. A doua zi am ridicat firul căzut o clipă al vieții mele obișnuite, și s'au așternut din nou zilele neschimbătoare deasupra paginilor, din ce în ce mai uitate, aduse de noaptea miraculoasă de peste hotarele sufletului meu. Credeam că niciodată glasul lor n'o să mai aibă răsunset. Il ascult din nou, și mă împac așa de bine cu el! Paginile îngroapate de-atâta vreme, pe cari voiam să le ard, spun astăzi sufletului meu mai mult decât toate pe cari le-am scris până acuma o lună. Frământarea lor prevestitoare prețuește mai mult decât tot ce am publicat până azi. Numai ele așteptau minunea care trebuia să se înfăptuiască prin mine; ele singure mi-au vorbit despre ea. Minunea! De o lună trăesc numai pentru dânsa. Trăesc ca s'o desvăluiesc și altora, s'o dovedesc concretă și neîndoioasă, așa cum a izbucnit pentru mine din rândurile unei scrisori.

.....

„Când vine toamna gândurile împrăștiate se adună de pretutindeni. Păsările călătoare se întorc și ele în țările calde. Desigur că nici una nu-și mai găsește cuibul ei vechi. Intențiile părăsite, dorințele anemiaste de lipsă de exercițiu, preocupările uitate, grijile vechi acoperite de Jazz-Band, se încaieră toate pentru locurile știute pe cari nu le mai recunosc în sufletul meu. In timpul sezonului de vară încăperile au fost închiriate oaspeților eleganți. Când pleacă mă simt singură, îmi pare rău după ei, și ași vrea să fac lucruri imposibile. Răsboiul mutrelor cunoscute mă obosește, mă face într'una să doresc altceva. Dacă se împacă, — pentrucă și-au pierdut vigoarea de altă dată. Dacă rezistă, — pentrucă trebuie să le sacrific relicvele la cari țin.

De câte ori cad pe propriile mele resorturi, comoțiunea dintâi mă sguđuie ca și cum ar fi sfărâmate. Mă găsesc extrem de puțin confortabilă câtva timp. Mă evit cât pot. Gândurile vechi, cu perversiuni de cochetă, se răsbună pentrucă le-am neglijat. Priveliștea pe lacul Como mă plictisește. Mă răsbun și eu. Fac tot felul de extravagante: De când m'am întors acasă pun ordine în hâr-tii, citesc jurnale, fac o sută douăzeci de kilometri pe oră și scriu scrisori fără röst la prieteni vechi, așa de vechi încât desigur că nici nu mai există.

Mă ierți că mă îndoiesc de prietenia D-tale și că o așez printre lucrurile bizare scornite din imaginația unor zile de anarhie. Aceasta n'o poate sdruncina. Din potrivă: dezorganizarea momentană a sufletului meu devine folositoare. Se simte productivă și vrea poate să se statornicească într'un bolșevism de stat. Un bolșevism latent persistă în momentele mele cele mai bune. O lature normală cuprinde oricare anarhie. Imi închipui că ei sunt datorite rândurile acestea. M'am gândit la D-ta în epocă de perfect echilibru. Bolșevismul aduce poate picătura de îndrăzneală fără de care n'ași fi putut să-ți scriu.

Scriu românește ca să-ți arăt că n'am uitat încă limba pe care D-ta ai făcut-o atât de frumoasă.

Am învățat-o mereu din cărțile D-tale. Te-am urmărit cu foarte mult zel. Imi închipui că fiecare orășel din Italia a văzut o carte de D-ta. Acum în urmă „Rugăciunea de pe San-Miniato“ și „Pygmalion“. O, Rugăciunea par'că ai fi scris-o anume pentru mine. O recitam și eu plimbându-mă printre aleiele locuite de morți.

Ai stat la Florența și n'ai venit să mă vezi!

Nu-ți închipui cât a semănat pentru mine vara aceasta cu aceea veche când te-am cunoscut. La o prietenă a mea, la țară, pe malul Arnului priveam spre Apenini ca înspre Ceahlău. Locuiam o casă veche, — ca toate lucrurile frumoase din Italia, — înconjurată de parc bătrân. In parc erau alei de salcâmi, poteci părăsite, și iazuri,

iazuri în toate părțile, în cari soarele de seară se prindea ca într'o plasă. Era lume. Uneori ne imbarcam în trei automobile cu farurile aprinse și mutam serata pe malul mării, unde dansam fox-trott, sau ascultam nostalgia negrilor expatriați, inconsolabilă în instrumentele lor de aramă. Dimineața jucam tenis sau eșeam călare în pădure, — întocmai ca la Prigoreni.

Credeam că niciodată n'am avut mai mult de optsprezece ani. Toți camarazii mei erau tineri de tot. Invățam dela ei dansurile moderne și arta lor prețioasă de-a fi așa de tineri. Pentru mine era puțin mai complicat decât pentru ei. Mă pieptănam cum îți plăcea D-tale; — nu mi-am tăiat încă părul, părul Melisandei, cum îi ziceai; — citeam Verlaine și descifram Moartea Isoldei aranjată de Liszt.

Am auzit că te-ai însurat și că ți-ai lăsat barbă! E drept? Poate nici nu te-ași mai cunoaște să te văd!

Nu, eu am rămas aceeași. Cel puțin așa îmi spun prietenii vechi cari încearcă să nu mă plictisească. Vara sunt mondenă și port toate culorile din lume: îmi stă mai bine decât iarna și gust fructele cari mă ispitesc. Uneori de lașitate o prelungesc la Neapole, pe urmă în Sicilia; o caut lacomă pe coasta Tunisului sau în Egipt. Acolo fructele ispătoare aduc în ele otrava deșertului sau a orientului narcotizat. Sunt cari vorbesc deodată cu toate simțurile mele. Pentru altele trebuie să inventez simțuri noi.

Iarna aceasta o să stau cuminte acasă la mine.

Am de gând să petrec bine în tovărășia mea. Adică o să citesc cărțile cari îmi plac, o să exercitez la pian, și din când în când, după ce o să cadă zăpada, o să-mi port singurătatea pe skiuri în această iluzie perfectă de decor Svițerean. Vreau să-mi probez mie însă-mi că pentru mine e un lux dacă cer lumii exterioare îndeplinirea capriciilor mele și satisfacțiile pe cari le dorește vanitatea mea. Aceasta îmi dă dreptul să fiu exigentă. Imi dau ades demonstrațiunea aceasta tendențioasă. Reușește ca toate publicațiile subversive.

O seară sau două pe săptămână mă duc la Milano: când nădăjduesc să ascult muzică bună. Mă întorc întotdeauna după spectacol pe șoselele de asfalt.

Și iarna trece, virtuoașă și vânzătoare de indulgențe ca un dominican.

Anul acesta aștept primăvara mai mult decât de obicei. Sper să realizez voiajul la Constantinopol pe care îl amân de atâta vreme. La întors mă opresc câteva zile în țară. Voiam să te previn acum doi ani, când iar aveam intenția să mă reîntorc. Desigur o să vin să te văd. Iți scriu, ca vizita mea să nu-ți pară din cale afară de nouă. Ceeace detest mai mult pe lume e să pricinuesc surprize cu persoana mea. La revedere. La scrisoarea aceasta nu te oblig de loc să-mi răspunzi.

Thalia“

Thalia! Ași vrea să pun numele acesta în alcătuirea nemuritoare a sufletului meu. După cum o transcriu în jurnal, așa vrea să gravez scrisoarea ei pe fața sufletului meu care se ascunde cunoștinții mele, unde sunt scrise poruncile misterioase și secrete pe cari fără voia mea trebuie să le îndeplinesc. O port într'una în mintea mea, o recitesc în gând de nenumărate ori, cu toate c'o știu pe de rost, pentrucă vreau să înțeleg solia ei atotputernică, darul ei nepătruns, care a putut, — asemeni sărutului din poveste, — să redeștepte în mine o lume adormită, o lume înconjurată de clipe și de gânduri străine, — mai înfricoșătoare ca negura țesută de vreme, care părea că nu poate fi străbătută de nimeni. Ascult deosebit fiecare din cuvintele ei, privesc înfățișarea lor neobișnuită pe hârtie, ca și cum așa putea surprinde în liniile verticale sau în sunetele pe cari le cunosc, taina puterii ei nemărginite, cu care a ridicat, una după alta, perdelele grele, de-atâta vreme lăsate peste viața cea mai desăvârșită din inima mea. De când am primit-o, lumină nouă simt cum se revarsă pe ființa mea neștiutoare. În fiecare ceas privești sufletești nebănuite se înfățișează ochilor mei, — ca cei treziți la viață după o îndelungată lipsă de cunoștință, — descopăr, puțin câte puțin, frânturile strălucitoare ale trecutului meu. Scrisoarea Thaliei mi-a dat cunoștința deplină, cunoștința nemijlocită pe care nicio dată n'am mai avut-o. M'a învățat povestea cea mai fru-

moasă a tinereții mele, așa cum s'a înscris, bogată și nedeghizată, pe tablele sufletului meu îndreptate spre obârșia lui Dumnezeiască, unde nu puteam s'o citesc. Păstrată intactă în trecutul zăvorât cercetărilor mele, scrisoarea Thaliei mi-a reînviat-o întreagă, tânără și așa aproape de mine, încât acum își încurcă firul cu acela, abea depănat, al zilelor de astăzi, se apleacă imensă și nestrăvezie peste clipele pe cari le trăesc. E mai bine de o lună de când m'a orbit întâia dată vecinătatea ei fulgerătoare. Izvorul ei de viață, neîntrerupt, a inundat cu atâta amintire nouă liniștea mea îmbătrânită, mărturia ei neîndoioasă a deschis atâta întindere necunoscută gândului meu, încât mi se părea că scrisoarea Thaliei trezește în mine conștiința adormită a unor vieți anterioare și îndepărtate, învie povestea de iubire tălmăcită în răstimpul unei alte existenți, ca și cum vestirea răscumpărătoare pe care o aducea într'însa ar fi slobozit sufletul meu din lanțurile robiei lui pământesci, l-ar fi deslegat de păcatul care îi ascundea lumina adevărată, și l-ar fi ridicat, — prin minunea ei desăvârșită și mântuitoare, — deasupra rătăcirilor îndelungate, acum isprăvite prin ea, — în împărăția lui veșnică și neschimbătoare, în care își regăsește ființa neatârnată pierdută de mult, unde se desvăluiesc tainele întrupărilor trecute, unde spiritul descătușat își trăește într'însul clipa fără sfârșit. Scrisoarea Thaliei mi-a adus împărtașania nădăjduită care m'a absolvit.

Acum viața mea interioară și-a schimbat calea urmată de atâta vreme eu însu-mi am devenit un altul, mânat de alte îndemnuri și de alte năzuinți, pentru că am aflat că de mult, — acum șaptesprezece ani, — o ființă aproape uitată a umplut inima mea cu o dragoste pe care n'o mai știam. Un nume a fost scris pentru mine pe marginea unei hârtii, și a alergat de departe ca să-mi aducă învățătura lui nebănuită. Și-a alcătuit întruchipare din duhul dăruitor al unei scrisori, și s'a deslipit însuflețit și neatârnat dintr'însa, după cum se desprinde strălucitor dintre celelalte nume păstrate în amintirea mea. Și acum e lumina mângâietoare care străbate viața mea ră-tăcită, e ființa neasemuită care a coborât în trecutul meu picătura de esență divină. Mă binecuvântează mereu dragostea mea veche pe care scrisoarea Thaliiei a redeșteptat-o în mine. Imi spune că Thalia a însemnat singurele clipe adevărate în viața mea și că restul a fost numai închipuire. Intr'însa și-a găsit întrupare desăvârșită toată făptura pe care am dorit-o în viață. Thalia a fost izvodul mărinimos al ispitelor mele venite din afară, al visurilor la cari am năzuit, al ființelor muritoare pe cari am crezut că le iubesc atunci când nu iubeam decât pe ea. Forma veșnică și absolută a tuturor bogățiilor lumii exterioare, prin Thalia mi-a fost îngăduit s'o privesc în față, s'o știu că trăește aproape, împărtășind împrejurul meu flacăra vieții ei inaccesibile. Ca Dante, călăuzit

de ea, am putut pătrunde în regiunea eterată și nevăzută de unde își împrumută suflarea cotropitoare; prin contemplațiunea mea fără sfârșit și prin dragostea mea nemărginită, eu însu-mi m'am ridicat deasupra ființei mele trecătoare, am săvârșit minunea pe care, poate, o aștepta sufletul meu nemuritor de mult, am împlinit povestea lui pământească. Și în lumea superioară și nouă în care m'a adus dragostea mea blagoslovită, — în lumea din care au dispărut toate înjghebările parțiale și contingente, în care nu supraviețuiau decât oglindirile din-tâi ale spiritului Dumnezeesc, — se realiza într'adevăr visul de atâtea ori făurit în tinerețe, dorința absurdă stârnită de un ceas desnădăjduit: într'însa era numai Thalia și sufletul meu transfigurat.

De o lună, de când am primit scrisoarea dela Thalia, cu deplină știință trăesc în lumea aceasta îngrădită. Am reintrat inițiat în paradisul meu sufletesc, pe care îl pierdusem de mult. Desigur l-am mai cunoscut odată, de mult am fost mai aproape de sursa lui fără început, când nu dobândisem învrednicirea prin care am putut să-mi dau seama de el. Pe atunci îl zăream nedeslușit, amestecat printre ispitele mele; pe urmă l-am uitat de tot, — ca îngerii izgoniți. De o lună îmi amintesc din nou căldura lui milostivă. Mi-o amintesc limpede și binefăcătoare, — cum, poate, niciodată n'am cunoscut-o, — pentru că am primit de atunci, neîntrerupt, revărsa-

rea unei vieți nestăvilite care m'a luminat. Mă învață viața îmbelșugată pe care de o lună o adăpostesc în mine, c'am părăsit de ani de zile calea cea bună care mi-a fost încredințată. Tot ce s'a adăugat în trecutul meu din clipa când am uitat-o pe Thalia, — icoana străvezie a ființelor cari au trecut de atunci, cărțile și gândurile amăgitoare cu cari l-am umplut, — m'a îndepărtat de ținta pe care n'o puteam încă pricepe, a fost vătămător sufletului meu. Ani și ani am trăit în umbra aruncată de grijile mele noi peste inima mea. Umbră întinsă și întunecoasă, ca aceea a zidurilor unei mănăstiri, — atâta vreme de nimic n'a fost străbătută. Thalia își urma în mine existența misterioasă, departe de cuprinsul cunoștinții mele, unde nu puteau pătrunde privirile gândului meu. Pentru sufletul meu acoperit de atâta viață străină, era doar un nume ca celelalte, subțiat de uitare, risipit ca ele în amintirea mea. Chiar atunci, — când, iscodit de întrebarea unei după-amiezi ploioase de vară, am simțit coborîndu-se în mine taina trecutului meu, — Thalia adevărată a rămas nedesvăluită, necunoscută paginilor scrise sub îndemnul duhului lor prevestitor. Și totuși sunt cele mai aproape de dânsa; împreună cu jurnalul străvechi care-mi vorbește de ea, sunt cele mai aproape de mine. O înconjură din toate părțile fără s'o vadă, o așteaptă neștiutoare, — nouă și desăvârșită, — să împace neliniștea lor dure-

roasă, să deslege enigma lor chinuitoare. Au trecut așa de aproape de ea fără s'o recunoască, am gândit de atâtea ori numele ei fără să bănuiesc nemărginirea care se ascunde în el, încât mi se pare acum că minunea care trebuia să se înfăptuiască în zilele mele a fost înadins atât de mult amânată sufletului meu, pentruca atunci când însfârșit îi va fi îngăduit s'o privească, să fie mai bine pregătit pentru ea, să fie demn de-a o adăposti în el. Acum nici o fărâmitură a trecutului meu nu-mi pare fără însemnătate. Ceesurile sterpe, de atâta vreme uitate, — pe cari, neîndurător, de mult le-am hărăzit întunericului cel mai din afară sufletului meu, — își găsesc îndreptățire și rost în viața mea nouă în care Thalia își trăește basmul miraculos. Toate își aduc obolul întărit peste care se înfăptuește minunea din viața mea nouă. Intr'însa nici-unul nu rămâne fără rod. Sunt asimilate deplin de flacăra ei mistuitoare, care le preschimbă și le înfățișează folositoare alcătuirii de astăzi a sufletului meu. Acum trecutul meu întreg, trecutul pe care l-am iubit, pe care l-am plâns, pe care l-am blestemat se adună împlânzit împrejurul meu, liberat de osânda nedreaptă. Mă pot întoarce spre el încrezător, îl pot privi fără teamă căci știu că nu voi descoperi într'însul decât drumurile nepătrunse cari mă duc spre Thalia de azi. Drumuri bătrâne, unele întortochiate și așa lipsite de înțeles, încât nu le-am putut pricepe de-

cât târziu, când am știut ținta ascunsă spre care mă îndreptau fără s'o cunoască. Acum pot asculta liniștit povestea înfrângerilor lui, cari nu mă mai dor de când știu că și ele au fost trebuitoare vieții mele noi. Au îndeplinit o rânduială firească, pe care, poate, am crezut-o uneori aspră și nemeritată, dar pe care acum o iubesc, pentru că înțeleg că în întregimea ei a fost bună și prevăzătoare, a fost aceea care a pregătit sufletului meu răsplata răscumpărătoare de acum. Thalia mi-a adus solia împăciuitoare a trecutului care mi-e drag. Deaceea primesc și acum, bucuros, condițiile lui înțelepte. Când am înțeles că nici-o legătură pământescă nu mai putea fi între Thalia și mine, am însuflețit în inima mea ființa ei spirituală pe care am regăsit-o acum. De atunci m'a întovărășit mereu mângâierea ei binefăcătoare, cu toate că atâta vreme n'am recunoscut-o. De atunci iubesc într'adevăr pe Thalia adevărată, căci dacă dragostea mea a luat ființă de mult, de când am întâlnit-o întâi, și dacă mereu a crescut pe când încă o puteam nădăjdui, ea nu s'a desăvârșit în forma neasemuită cu care mi se înfățișează acum, ea n'a devenit această făclie călăuzitoare a existenței mele decât din clipa când am știut că nu puteam s'o mai văd. Clipa aceea nesfârșită, pe care așa de bine mi-o amintesc, a fost poate clipa hotărâtoare a întregii mele vieți. Aflasem că Thalia s'a măritat. O realitate dintr'o speță încă necunoscută, cobo-

rîta de pe un tărâm aprig și neiertător, se interpunea deodată între Thalia și mine. O realitate neînduplecată și neînchipuit de crudă întuneca sufletul meu cu umbra ei nemărginită, amenința să otrăvească licărirea cea mai prețioasă din inima mea. Dragostea mea pentru Thalia, — dragoste tânără, cuprinsă de viață, împletită din dorință și din nădejde, — se sfărâma izbindu-se de stîncă ei neclintită, se sfâșia copleșită de loviturile ei neîntrerupte. Gîndul, — de atâtea ori închipuit cu groază, pe când nu corespundea nici-unui fapt, pe când era numai o înscenare firească a dragostei mele fără ecou, — gîndul că Thalia ar iubi pe un altul, că ar putea să fie femeia lui, devenise deodată realitatea aceasta dușmană și neîndoioasă, realitatea aceasta străină, în fața căreia rămâneam uluit. În orînduirea poruncită de ea nu mai încăpea dragostea mea pentru Thalia. Era așa de deosebită de închipuirea de pînă atunci a gîndului meu, suferința pe care o primeam dela ea depășea atît de mult pe aceea, destul de grea, cunoscută pe când imaginația mea îmbolnăvită își clădea posibilitățile de cari se temea, încât dragostea mea statornică, dragostea mea veche, pe care o credeam la adăpostul oricărei sdruncinări, se năruia sub povara ei, se mistuia întreagă dogorită de iadul în care era silită să trăiască. Am îndurat atunci, nemăsurată, durerea vieții mele pustiite, durerea dragostei mele care murea. Și în durerea aceasta în-

doită, în durerea nespūsă care părea că nimicește în mine orice urmă de viață, în durerea fecundă, pe care o credeam distrugătoare, — ca și aceea în care se ridică o lume sau în care se naște un zeu, — a reînviat în sufletul meu icoana blândă și nouă a Thaliei regăsite, icoana de aur făcătoare de minuni, care știa să împărtășească înainte desmierdarea ei caldă dragostei redeșteptate pentru ea. Thalia nouă mă învăța taina nemuritoare a dragostei mele noi, îmi desvăluia iubirea necunoscută care pentru totdeauna trebuia să mă logodească cu dânsa. Imi spunea că ceace mai putea trăi în inima mea pentru ea, era legătura aceasta ideală, — dragostea imaterială, rășărită din sămânța desăvârșită împrumutată trecutului nostru comun, sădită de o mână blagoslovită în stratul cel mai adânc al sufletului meu, — pe care nu putea s'o atingă nici-o schimbare adăugată în urmă. Dacă desbrăcam sufletul meu de tot ce a așternut peste el nevoile și trebuințele vieții, dacă izolam amintirea Thaliei, gândul în care se întrupa, de orice dorință trecută, de orice nădejde pentru viitor, se înjgheba prin minune, — din această oglindire a Thaliei în sufletul meu limpezit, — dragostea mea nouă și neschimbătoare, Thalia veșnică și ocrotitoare, care a rămas aceeași de când am învățat s'o cunosc. Imi închipui că va rămâne mereu. Zădarnic se va așterne și deacum înainte vâltoarea anilor cotropitori amăgindu-mi tot mai mult sufletul. Când voi ri-

dica vălul, din ce în ce mai greu, ca să privesc iar, față în față, această minunată fantomă a tinereții, mă voi simți iar tânăr, sufletul meu va svâcni aceeași pulsație liberă și viguroasă, inima mea va bate acelaș ritm pe care îl bătea când am iubit întâi. L'am ridicat de multe ori de o lună, de când am primit scrisoarea dela Thalia. Și m'am simțit cuprins de învăluirea cerească pe care o recunoșteam. Desigur, acum o înțeleg cu altă minte; gândurile prin cari o talmăcesc sunt mai bogate și poate mai vrednice de ea, numai inima care o primește e aceeași. Și e destul ca să mi se pară că retrăesc o pagină veche și scumpă din istoria mea.

Thalia n'o să poată fi pentru nimeni ceeace este acum pentru mine. Ceeace împrumută ființei ei pământești dragostea mea neprihănită este atât de vechi, atât de neînțeles pentru alții, atât de adânc satornicit în mine, încât nimeni, nimeni, — nici chiar anii ce trec, — nu-mi va putea lua. Icoana Thaliei nu va îmbătrâni niciodată în sufletul meu. Amintirea ei s'a ridicat deasupra legilor neîndurătoarei vremi. S'a slobozit din sclăvia trupului pieritor. Thalia pe care o iubesc o să fie întotdeauna numai a mea. Zadarnic și-a împărțit altora trupul și sufletul ei, niciodată nu va putea da ceeace iubesc mai mult într'înșea, niciodată nu-mi va putea lua desmierdarea neasemuită cu care mă dăruște de atâta vreme, pe care n'am meritat-o decât în ceasul în care

m'am descătușat de cea din urmă dorință, în care am părăsit cea din urmă nădejde care mă lega de ea mai 'nainte. De atunci viața ei nepotolită se ascunde întreagă în sufletul meu. Din el pornesc toate întruchipările prin cari Thalia trăește în mine. Intotdeauna ași vrea să pornească numai din el; nimic din afară să nu mă mai îndemne să mă gândesc la ea. Știu eu dacă nu mi s'ar tulbura deodată icoana strălucitoare pe care o văd atât de limpede acum? Ași vrea ca nimeni să nu-mi mai vorbească de dânsa, ași vrea să nu mă mai întâlnesc niciodată cu ea, ca numai din sufletul meu să-și alcătuiască ființa binecuvântată pentru care se deapănă fiecare clipă din viața mea. E singurul loc de unde o pot aștepta fără teamă, — așa cum o voi iubi întotdeauna. Dar mi-e desul ca, din altă parte, să nu mai fiu nevoit s'o aștept.

E așa de mult de când am hotărît să nu mă mai întâlnesc niciodată cu Thalia și totuși până acum simt vindecarea sufletească adusă de hotărîrea mea neînduplecată. Printr'însa amintirile scumpe pe cari le păstram dela ea scăpau de veninul chinuitor cu care mă otrăveau și pe mine, puteau să trăiască înainte în sufletul meu. În viața mea nouă care începea, în care nu mai așteptam nimic dela Thalia pământească, amintirile mele neprețuite câștigau ființă deplină și neatârnată, deveneau izvoarele înviorătoare și fără sfârșire din cari Thalia nouă se însuflețea, pentru că ele singure îmi adu-

ceau acum mărturia întreagă a ființei iubite. Acum erau singurele oglindiri ale Thaliei ce mai rămâneau cu puțință, singurele date obiective încăpătoare în inima mea. Deaceea strălucirea lor era așa de ciudată: cuprindea într'insa toată lumina nemângâiată a Thaliei pe care nu puteam s'o mai văd. Din multe clipe trecute Thalia nouă își alcătua făptura nevăzută. Clipele uitate pe cari le-am avut dela ea, reînviata pentru sufletul meu, purtau în ele povestea Thaliei viitoare, — desăvârșit statornicite în forma lor neschimbătoare, dar pline de viață nesecătuită, — erau ca niște pagini nesfârșite și încheiate pe cari puteam citi mereu, fără întrerupere, învățătura mea nouă. Deaceea în viața nebănuită care începea pentru mine, clipele acestea trecute și moarte erau tot ce puteam cunoaște mai prezent și mai viu. Viața mea nouă se desfășura biruitoare printre fantomele trecutului meu.

Mă înconjură și acum primitive cu aceeași dragoste veche. Anii cari au trecut n'au tulburat de loc împărăția lor aeriană în care mi-am adăpostit sufletul chinuit. Ca și aceea blagoslovită din poveste, împărăția amintirilor mele era scutită de îmbătrânire. Sufletul meu dobânda într'insa tinerețe nemuritoare. Retrăesc clipele vechi cari mă leagă de Thalia cu aceeași râvnă nerăbdătoare, cu aceeași emoție ne mai împărtășită, cu care le-am încercat întâi. Deaceea pot și astăzi să găsesc în

mijlocul lor o viață deplină și intensă. Fiecare amintire pe care o păstrez dela ea, cuprinde pentru sufletul meu un univers deosebit și întreg, în care, nestingherit de nimeni, pot trăi viața mea minunată. Mă adâncesc pe rând în fiecare din ele, mă izolez în lumea lor fermecată, în care stau încă de vorbă cu ființa pe care o iubesc. Trecutul meu nou, trecutul misterios pe care l-am trăit pentru Thalia, prin puterea vrăjită a amintirilor mele, se întinde din nou, adânc și neexplorat, înaintea mea. Intr'însul pătrunde neîncetat viața mea sufletească. Viața mea nouă de azi își înseamnă una după alta clipele ei miraculoase pe țesătura nepieritoare și traianică a trecutului meu reînviat.

Mă învață o poveste așa de frumoasă trecutul însuflit în care trăesc! Am întâlnit-o întâia dată pe Thalia, — și pe cele două surori ale sale, — în casa părinților ei. Thalia, cea mai mare din ele, era mai mare de ani decât mine. Eram în salonașul lor, în odaia lor plină de lucruri ciudate și inutile. Thalia mă invita să stau întrerupându-și o clipă conversația. Odaia, bogat colorată, aurită de soarele îmbelșugat al unei după-amiezi de primăvară, parfumată de adierea nevăzută care se ridică pe furiș din sticlulele îngrămădite lângă oglindă, își continua existența trufașă, independentă de prezența mea. În mijlocul vieții ei inexplicabile, ființe necunoscute, deosebite de tot ce întâlnisem până atunci,

înzestrate cu puteri ascunse și înfricoșate, îndeplineau par'că, — asemeni preteselor Aphroditei, — un rit misterios și păgân al cărui înțeles nici nu nădăjduiam să-l pătrund. Privirea mea nedumerită învăluia înfățișarea lor armonioasă, cerceta lacomă mlădierea lor fantastică în odaia scăldată în soare și în parfum. Și mi se părea că pentru întâia dată deschideam ochii într'o lume scânteietoare, într'o lume apropiată și nebănuită, în care, — printr'o milostivire zeiască, — mi-era și mie îngăduit să trăesc câteva clipe, dar în pragul căreia rămâneam neputincios și străin, pentrucă eram lipsit de orânduirea sufletească trebuitoare ca să mă pot adapta suflului ei nou care mă ardea. In odaia fermecată în care trăiau viețuitoarele privilegiate ale acestei lumi inaccesibile, mă simțeam singur și de prisos, ca un păcătos osândit al infernului, scăpat din nebăgare de seamă în Impărăția lui Dumnezeu. Lucrurile obișnuite cari mă înconjurau îmi păreau ostile, însuflețite de aceeași viață nepricepută, pe care zădarnic încercam să mi-o însușesc. Credeam înșelător fotoliul, acoperit cu stofă, pe care Thalia mă invita încă să stau; mi se părea că dacă, — printr'o imprudență nesocotită, — așa fi înfrânt prevestirile mele îndreptățite și ași fi consimțit să mă adâncesc în ținutul lui moale și catifelat, ca un vârtej m'ar fi cuprins în întregime suflarea otrăvitoare a acestei lumi neîndu-

plecate, în care știam dinainte că mi-era cu neputință să trăesc.

Stăteam rezemat de marginea mesei, în fața divanului roșu pe care erau așezate reprezentantele glorioase ale acestei spețe necunoscute, — ca niște păsări fabuloase sau tropicale, cu pene sclipitoare și cu ghiare ascuțite, surprinse de un călător îndrăzneț în locuința lor magică și periculoasă. În fața lor, deveneam privirea învăluitoare care le cuprindea pe toate la un loc, privirea robită trupurilor lor, care mă imobiliza înaintea lor, ca înaintea dansului unui șarpe flămând. Priveam neîntre-rupț ființele noi din naintea mea, — pe când puneam întrebări insipide și stângace, sau mă sileam să răspund politicos, — pentru că voiam să înlocuesc, în chipul acesta, vorbele pe cari nu le puteam spune, frazele ticluite de acasă, de multă vreme zămislite și învățate pe de rost, de cari nu mă puteam folosi. Priveam fără sfortăre pentru că priveam cu nesațiu, cu lăcomie. Ochii mei își purtau desmierdarea virgină dealungul trupurilor subțiri, pe cari le deslușiam printre pernele de toate culorile împrăștiate pe divan. Vedeam rochiile identice, aproape transparente, cari lăsau brațele goale, învăluiau șoldurile cu o centură largă și se coborau peste coapse, — ca o corolă de crin; — bănuiam forma rotundă a genunchilor, abea acoperiți de marginea rochiei, urmăream linia lungă, întinsă ca un arc, a picioarelor svelte, in-

timidant îndreptate spre mine; isprăveam cu pantofii ascuțiți și înguști, încrucișați pe cuvertura de mătase, ca niște săbii cari se odihnesc. Și fiecare frântură adusă de privirea mea curajoasă de pe tărâmul îndepărtat al acestor viețuitoare superbe, încolțea în sufletul meu dorinți ciudate și nelămurite, revărsa otravă parfumată și luminoasă peste inima mea nepotolită. Cu inima deschisă așteptam tot mai mult năvălirea compactă a vieții desvăluite de privirea mea. O primeam cu sufletul și cu trupul încordat de nerăbdare și de nădejde, atârnat de privirea hipnotizată în care viața mea toată se refugiase. Și trupul și sufletul meu răzbăteau par'că nevătămat înăuntrul lumii primejdioase pe raza călăuzitoare a privirii mele însuflețite. Înțelegeam că, printr'însa, intram pe altă cale, dar tot așa de adânc, în regiunea străină pe care o râvneam și de care îmi era frică. Totuși mă lăsam târît de privirea vertiginoasă, independentă de mine, eu însu-mi o îndemnam înaintea mea, ca și cum ași fi vrut împreună cu dânsa să pășesc mai degrabă hotarul amenințător și ireparabil al lumii strălucitoare, dincolo de care zadarnic ași fi încercat să mă întorc înapoi. Simțeam cum mă cufund, stăpânit de o putere necunoscută, într'un vârtej nedeslușit și îmbătător din care nu voiam să mai ies. Voiam să mă topec în desmierdarea fierbinte și vinovată a ochilor mei fascinați; voiam să-mi răspândesc ființa întregă în clipa supremă care mă încleșta

de făpturile demoniace printre cari trăiam. Deja privirea amăgitoare devenea neputincioasă să împlânzească ispita deslănțuită în mine. Mărturia abstractă și parțială pe care mi-o aducea, îmi părea artificială și insuficientă, străină de aceea de care avea nevoie, din ce în ce mai mult, sufletul meu. Mă avântasem departe în lumea aprinsă în care mă îndreptase privirea înconștientă, acolo unde nu mai putea să-mi ajungă sprijinul ei. În mijlocul lumii dușmane privirea șovăitoare mă părisea inutilă. Deposedat de substanța reconfortantă și amețitoare a lumii impenetrabile pe care mi-o inocula, mă desmeteceam dezarmat, înconjurat de ființe necunoscute față de cari mă simțeam descoperit și fără apărare, ca și cum ași fi pierdut talismanul care-mi îngăduia să mă cobor nevătămat printre ele, sau coiful ocrotitor la umbra cărui ași fi putut să trec nevăzut. Rămâneam țintuit de marginea mesei, în fața divanului magnetic și inaccesibil, împovărat de lanțuri dureroase, din ce în ce mai grele, pe cari nu puteam să le rup. În mintea mea făceam eforturi urișe ca să desfac blestemul care mă robea ființelor neînduplecate din naintea mea. În mijlocul lumii străine, în care pierdusem lumina călăuzitoare, eforturile mele zădărnice se destrămau în gol. Mi-era cu neputință să mă urnesc din drumul dorințelor irealizabile cari mă chinuiau; sub loviturile lor rămâneam neclintit, — tot trupul înfiorat de tremurarea eforturilor

mele neputincioase. În fața viețuitoarelor stranii, încătușat de simțuri neiertătoare, — tot trupul meu tremura încordat de o voință ce nu se putea înfăptui.

E singura impresie pe care o păstrez din ziua neprețuită în care am cunoscut-o pe Thalia: fiorul intens, prelung, în care vibra toată ființa mea nepotolită. Poate din pricina lui nu-mi amintesc nimic deslușit din clipele când am văzut-o întâi. Dar mi-e deajuns ca să știu și acum c'a fost o zi neasemuit de bogată, în care am fost mai aproape ca oricând de întruparea pământescă și obiectivă a spiritului Dumnezeiesc căruia mă închin. Am mai cunoscut de câteva ori vecinătatea aceasta divină; și totdeauna m'am simțit cuprins de fiorul ciudat, care, — ca un *leit-motiv*, — o întovărășește în sufletul meu. Niciodată fiorul prevestitor n'a răsunat mai puternic în mine. Asemeni frazei lui Wothan, îmi desvăluia prezența Dumnezeiască, în fața căreia se consuma viața mea toată, — aprinsă ca Semelè la vederea Zeului strălucitor. Când am ajuns acasă, fiorul nesfârșit și divin prin care se risipise viața mea inutilă tremura încă în inima mea. Imi spunea în limba lui neînțeleasă, pe care am tălmăcit-o târziu, că ziua fără pereche în care am întâlnit-o pe Thalia a înfățișat sufletului meu neștiutor, materializarea a ceea ce și nemijlocită a divinității pe care o iubesc mai presus de orice, a divinității pe care de atunci am căutat-o fără încetare, pe care n'am mai putut-o surprinde decât după ceasuri neîntrerupte de chin. Thalia

îmi arăta de pe atunci calea ascunsă și dreaptă către împărăția ei necucerită; îmi deschidea spre dânsa poarta secretă și îngustă pe care am pășit-o acum.

Am revăzut-o pe Thalia câteva luni după aceea la o moșie vecină unde petrecea vara de obicei. La Prigoreni în timpul verii era lume multă, invitați din toate părțile cari stăteau acolo, alții cari veneau după-amiaza ca să joace tenis, sau ca să galopeze în pădurea brăzdată de șanțuri pe potecile întortochiate și anevoioase ce nu se mai isprăveau. Mă duceam și eu călare, uneori dimineața, de cele mai multe ori îndată după dejun, alergam și eu, pe câmpia dogorită de soare, cei șapte kilometri pe cari îi aveam de făcut. Am găsit-o întâia dată pe Thalia într'o zi luminoasă de Iulie. Știam că trebuia s'o găsesc. Totuși când am intrat în odaia cu perdelele lăsate, în care căldura și soarele de afară abea pătrundeau, ochii mei nedepriși n'au recunoscut-o. Am tresărit; în fața ei, fiorul mai sensibil ca mine îmi spunea vorbele lui nepri-cepute: recunoscuse ființa glorioasă, înaintea ochilor mei. De atunci am văzut-o aproape în fiecare zi, tot timpul cât a stat la țară. Când soseam eu, cei dela Prigoreni abea se ridicau dela masă. Mă primeau în salonul rece și întunecos, ce contrasta cu arșița orbitoare pe care o traversam ca să vin, în care așteptam, — în timp ce lumea mai în vârstă își făcea siesta reglementară, — ceasul șase, când se potolea căldura, făcând muzică sau

jucând bridge. Thalia cânta din pian. Lângă dânsa întorceam paginile partițiunii savante, pe care o urmăream cu atâta emoție, încât, de cele mai multe ori, obsedat de grija de a întoarce foaia la timp, mi-era cu neputință să prind înțelesul bucății noi pe care o executa. O învățam pe Thalia muzica pe care o auziam acasă, — muzică germană, în special Wagner și Bach, — îi adusesem un teanc de note pe cari le descifram împreună în timpul ceasurilor înăbușitoare de după prânz. Alteori, Thalia plictisită de pian se refugia în fundul divanului, sau se instala pe scaunul de perne de lângă el, pe care îl preschimba astfel într'un obiect de podoabă, anume par'că făcut pentru ea. Atunci, de obicei, era înconjurată de băeți pe cari abea îi cunoașteam, sau vorbea cu prietenile ei cari nu-mi erau dragi, și eu rămâneam departe, credincios locului în care o avusesem numai pentru mine. Din când în când îndrăsneam spre dânsa o privire timidă, care acum se temea s'o întâlnească pe a ei; simțeam că am nevoie s'o văd, chiar veselă și ostilă în mijlocul necunoscuților gălăgioși; sufletul meu își odihnea dorințele nesățurate pe liniile suple cari, pentru privirea mea, o alcătuiau întregă. Când nu puteam s'o văd eram nenorocit. — Afară erau cursele călare în pădure, jocurile de tot felul în parc, plimbările cu barca pe iazurile limpezi în cari salcâmii își oglindeau culoarea lor străvezie. De multe ori eram alături de Thalia când galopam

pe potecile accidentate, sau când coboram spre iaz aleele înguste și adânci. Totuși atunci nu-mi dădeam seama de bogăția clipei pe care o petreceam lângă ea. Vorbeam lucruri indiferente, sau nu vorbeam de loc; călare aproape uitam că Thalia era alături de mine. Și mi se părea firesc să-i povestesc întâmplări fără însemnătate, sau să mă gândesc la altceva când o întovărășeam în parc, lăsam să moară clipele ce-mi erau îngăduite lângă dansa, ca și cum ași fi vrut să treacă și ele tot așa de repede ca timpul apăsător care mă ținea departe de ea. Dealtfel, clipele acelea, cari în urmă căpătau o valoare nețarmurită, nu erau întotdeauna cele mai prețioase pentru mine. În tot cazul nu erau acelea în cari o iubeam mai mult. Mergeam alături de dansa aproape fără s'o văd. Mă sileam să fiu cât mai inteligent, sau să mă armonizez cât mai bine cu silueta ei sveltă, pe care o știam aproape, mă consideram fericit când îmi închipuiam că am îndeplinit bine rolul, măgulitor și peste măsură de greu, pe care mi-l impunea faptul că eram lângă ea, ca și cum tot rostul meu ar fi fost atunci să alcătuesc cu prezența mea, pentru un spectator nevăzut ce ne-ar urmări pas cu pas, o figurație sau un decor în care frumusețea Thaliei să poată străluci nestingherită, în care Thalia să apară mai desăvârșită ca oricând. Deaceea eram mai preocupat de ființa mea exterioară decât de dorința pe care o îndemna Thalia în sufletul meu. Trăiam mai pu-

țin pentru mine decât pentru privirea închipuită care mă judeca alături de ea, și poate, într'adevăr, doream mai puțin. O iubeam pe Thalia când puteam fi eu spectator atent al frumuseții ei nestăvilite. Atunci sufletul meu îndrăgostit se înfăptuia par'că din fiecare gest, din fiecare mișcare a ei, pe care o urmăream neclintit, — fără ca să mă tulbure nici-o ispită scornită de închipuirea mea neîmpăcată, — și niciodată nu o doream mai mult, niciodată dorința mea nu era mai aproape de ființă, pentru că atunci o doream așa cum era, așa cum ochii mei o vedeau, pentru că în fața minunii pe care Thalia mi-o revela se mângâia împlinită dorința mea purificată, pentru că dragostea mea singuratică se oglindea întreagă în chipul miraculos al Thaliei, care o primea și o adăpostea în nemărginirea lui. Și Thalia răspundea par'că dragostei mele în clipele acelea neasemuite, în cari îmi apărea întruchipată din năzuința mea, identificată cu aceea pe care o purtam veșnic în mine. Mă bucuram atunci, înaintea ei, de fericirea cea mai adevărată și cea mai intensă pe care o puteam râvni dela ea. Niciodată Thalia n'a fost mai aproape de mine; privirea mea credincioasă îmi dăruia atunci icoana ei transfigurată, în care sufletul meu se contopea cu ființa pe care o iubea. În clipa aceea, Thalia în întregime primită de gândul și de simțurile mele, era a mea în întregime.

Deaceea, poate, dragostea mea pentru Thalia n'a stră-

bătut o cale prea aspră, cu toate că a viețuit singuratică, lipsită de binecuvântarea care trebuia s'o ocrotească. Thalia pe care o iubeam, — pe care o zăream câte odată desprinzându-se ca un mărgăritar de pe șiragul clipelor Thaliei obișnuite, — se deosibea atât de mult de ea, era atât de diferită de celelalte ființe, încât nu puteam să-mi închipui că m'ar putea iubi. Nici n'am dorit niciodată să mă iubească. Înțelegeam că dragostea Thaliei, — oricât de tare m'ar fi bucurat, — nu putea să vie dela ființa care mi-era dragă, după cum nu venea dela dânsa nici-una din rarele atenții pe cari mi le acorda. Thalia pe care o iubeam nu-mi dădea decât înfățișarea ei răscumpărătoare, pentru că viața ei toată era cuprinsă în ea. Și deaceea, poate, dragostea mea era lipsită de gelozie. Încă de pe atunci Thalia nu putea fi a altuia mai mult decât era a mea. Am iubit o formă curată, o făptură lipsită de inimă care niciodată nu m'a dezamăgit. O siluetă armonioasă își desfășura pentru mine viața ei plastică, alcătuită din linii și din mișcare, asemeni divinităților antice ce-ar învia din marmorele în cari s'au întrupat. Ca și ele, ființa pe care o iubeam trăia numai prin forma în care era încătușată. Eu însu-mi, înaintea ei, debarasat par'că de viața mea sufletească prea grea, deveneam oglinda primitoare a formei neasemuite, ființă goală de bucurie și de durere, ca ea, — ca și cum întâlnirea noastră s'ar fi petrecut într'o regiune înzestrată cu o refrac-

ție ciudată, într'un spațiu sufletesc lipsit de a treia dimensiune. Intr'însul și-a însemnat dragostea mea clipele ei neuitate. Deaceea tot ce-am avut dela Thalia, — toate amintirile mele de azi, — au ascultat de orânduirea lui blagoslovită. Desigur, în afară de dânsul, Thalia adevărată trăia independentă de mine; dar Thalia mea, Thalia pe care o vedeam purtându-și înăuntrul lui înfățișarea ei mlădioasă, Thalia care stătea prinsă pe dânsul ca o pictură grecească pe pântecul unui vas, Thalia aceasta, — asemeni lumii fenomenale a lui Kant, supuse legii spiritului meu, — era inseparabil legată de mine. În clipa în care simțurile mele desmărginite puteau contempla nesfârșit năluca aceasta imaterială, care nu le vorbea decât lor, Thalia adăpostită într'însa îndeplina toate dorințele mele. În clipa în care eu însu-mi nu mai eram decât privirea bogată prin care o contemp-lam fascinat, Thalia, preschimbata în statuă însuflețită, aparținea întreagă privirii care o învăluia.

Deaceea, poate, acum când încerc să-mi amintesc de dânsa, nu regăsesc decât frânturi din conturile desenate pe vremuri de privirea mea sânguitoare. Totuși îmi spun atât de mult relicvele acestea sfințite! Sunt singurele clipe adevărate din toată povestea dragostei mele. Le păstrez ca mărturii glorioase ale celor mai prețioase favoruri pe cari le-am dobândit. Imi amintesc de umerii Thaliei ce tresăreau sub mantie, unul

după altul, într'o mișcare continuă, — ca și cum ar fi vrut să scape de sub povara ei nefolositoare, prea grea pentru vioiciunea lor, — purtători par'că ai unor aripi nevăzute, cari și-ar căuta astfel echilibrul lor misterios. Imi amintesc de Thalia care se așeza, — ca un evantai care se închide, — pe scaunul din fața pianului, sau pe perna din colț, regăsindu-și par'că o pozițiune de mult urmărită, o pozițiune finală prin care părea că se sfârșește, pentru o clipă, — ca printr'un acord perfect pe care se încheie un poem muzical, — metamorfoza strălucitoare a atitudinilor ei. Totuși, melodia aceasta de linii, — pe care o executa în spațiu prin forma și prin gesturile ei, — nu se isprăvea niciodată. Fiecare moment al siluetei Thaliei părea că-i scopul îndeplinit al tuturor celor dinainte, totuși fiecărui moment îi urma un altul, tot așa de desăvârșit ca și el. Și toate la un loc, în totalitatea lor nepătrunsă, în care fiecare era țintă și fiecare era mijloc în acelaș timp, alcătuiau pentru mine viața cea mai deplină a Thaliei, o viață armonioasă și stilizată pe care o am limpede în minte și acum. E drept, imagina aceasta însuflețită nu cra întotdeauna deopotrivă de aproape de mine. Uneori îmi apărea tulburată de împrejurări pe cari le judecam neprielnice și pe cari nu puteam să le tălmăcesc. Atunci așteptam arzător clipa miraculoasă în care nădăjduiam să se întoarcă ființa dorită în lumea imponderabilă în

care putea să fie a mea, ca și cum ași fi așteptat-o pe Thalia în locul știut al întâlnirilor noastre, în care, — mai mult ca oriunde, — trebuia să mă bucur de fericirea de-a o avea lângă mine. În schimb, alte ori, o impresie neobișnuit de puternică, — pe care o înțelegeam tot așa de puțin, — o schimbare în aparență neînsemnată în îmbrăcămintea sau în pieptănătura ei, sau intrarea ei neașteptată în hallul întunecos, unde aducea odată cu dânsa lumina orbitoare de Iulie, — în care se desena, încadrată în ușă, ca o umbră, sau ca o stampă în negru și alb, — sau chipul ei recunoscut în fuga trăsorii, când ne încrucișam în aleia de plop, — și care mă răsplătea, întipărimdu-se pentru totdeauna în mine, de ceasurile pe cari trebuia să le petrec fără dânsa la Prigoreni, — ca printr'o intervenție magică făcea să dispară ființa concretă din ea, surpa dintr'odată celula spațială în care mă chinuiam neputincios, și, neatârnat, rămâneam mai aproape ca oricând de divinitatea mea reînsuflețită. Deaceea clipele fericite ale dragostei mele mi-au fost dăruite de o providență independentă de mine, pe care nici până astăzi n'am putut s'o desleg. Dacă Thalia care mi-era dragă mai tare a fost a mea întotdeauna, clipele în cari Thalia aceasta se identifica cu aceea pe care o vedeam erau supuse unor condiții necunoscute, cu totul străine de voința mea. Și desigur, condițiile acestea erau tot așa de străine de voința Thaliei, poate mai

străine încă, pentrucă Thalia nu ştia niciodată când începea pentru mine viaţa ei minunată. O aşteptam plin de încredere, ca pe o binecuvântare Dumnezeiască, pe care nici Thalia nici eu nu o puteam pricinui, ca pe o graţie cerească asupra dragostei mele neşovăite. Şi uneori, arar, când eram silit s'o părăsesc înainte de mi-ar fi fost îngăduit să întrezăresc pe aceea pe care o iubeam mai presus de orice, eram trist ca şi cum o jertfă săvârşită în credinţă nu mi-ar fi fost primită de Zeu.

Deobicei plecam spre casă cu inima împăcată, căci în cursul după-amiezii de vară aveam îndeajuns timpul să primesc dela Thalia darul nepreţuit pe care îl aşteptau ochii mei. Cu toate că erau zilele cele mai lungi ale anului, se însera deja când mă înapoiam, şi lămpile răsleţe, aprinse de o parte sau de alta ale aleii, aruncau alături de mine conturul unui călăreţ fantomatic, care mă întrecea, fără să-l aud, în fuga unui trap uriaş. Şi abea se mistuia în întuneric călăreţul vertiginos din stânga, şi un altul izbucnea în cealaltă parte, şi se pierdea şi el în noapte curând, din ce în ce mai grăbit. Şi atunci aleia de ploi era străbătută de o cavalcadă misterioasă, de o cavalcadă de spectre rătăcite, surprinse de mine pe când se îndreptau în tăcere spre locuinţele lor. Zadarnic aşi fi încercat să intru şi eu în cortegiul acesta de umbre, să alerg şi eu împreună cu el spre ţinta lui necunoscută. Rămâneam din ce în ce mai în urmă, nebăgat

în seamă de călăreții fantastici, cari, unul câte unul, se depărtau, luând par'că odată cu dânșii, pentru totdeauna, nădejdea mea de a-i mai întâlni. Și când, la capătul aleii, treceam pe sub poarta bătrână de zid, vedeam înaintea mea cum se ducea după tovarășii lui, întârziat, cel din urmă din călăreții falangei cernite, și mă lăsa singur în noapte, în mijlocul câmpului nemărginit. Mergeam mai departe la lumina cernută a stelelor, care îmi arăta, puțin câte puțin, fășia albicioasă de drum pe care o străbăteam în câteva salturi de trap. Uneori, când era lună plină și când cerul nu era acoperit de nori, mă însoțea până acasă, — de obicei în dreapta și puțin înainte, — un călăreț mai blând, care se așeza deodată lângă mine, îndată ce coteam din aleia de ploi, ca și cum un spectru din cavalcada nocturnă m'ar fi așteptat acolo, ca să mă urmeze în taină răzlețindu-se de tovarășii lui. Totuși călărețul aceasta nu semăna de loc cu aceia cari mă lăsașeră nemângâiat dealungul aleii. Il cunoșteam de mult. Era acelaș care galopa după-amiaza, în stânga mea, pe câmpia luminată de soare, când mă duceam spre Prigoreni, și după înfățișarea căruia îmi potriveam centura sau șapca fiindcă știam că răspunde ascultător mișcărilor mele, pe cari le transpunea credincios, în limba lui, în planul vieții sale transparente. Incurajat de el urmam acum marginea drumului, care mă silea să șerpuesc împreună cu el, și să întretai de nenumărate ori linia aproape

dreaptă pe care o trăgeam la dus peste câmp. În vârful dealului, șerpuirile repetate ale drumului mă îndreptau, una după alta, în atâtea direcții, încât după un cot, apăreau deodată înaintea mea, în vale, — ca o făgăduială nestrămutată a zilei de mâine, — luminile dela Prigoreni, asemeni unei constelații gălbui, la orizont, de care o clipă puteam crede că mă apropiam din nou. O ultimă cotitură a drumului, care începea să coboare ușor, lăsa Prigoreni în spate, după deal, și făcea să revie lângă mine, — puțin înainte și în dreapta, — călărețul albastru al clarului de lună, care deacum nu mă mai părăsea până acasă.

Când Thalia trebuia să vie la noi eram mai puțin liniștit. Thalia nu venea de câte ori făgăduia, și nu venea niciodată la timp. O așteptam îngrijorat toată după-amiaza, și, de cele mai multe ori, sosea pe înserate, când nu o mai așteptam. Atunci, — ca și cum din pricina încercării prea lungi, ași fi pierdut facultatea de a mă putea bucura de prezența ei, — îmi părea schimbată, străină, diferită de aceea care ar fi venit peste zi. Deobicei, când simțeam că așteptarea mea se apropie de marginea pe care n'o putea trece, plecam călare înaintea ei, ca în zilele când, plin de încredere, mă îndreptam devreme spre Prigoreni. O întâlneam departe, aproape de sat, uneori o găseam acasă gata de plecare. Thalia nu venea niciodată singură. Galopam la întors alături de trăsură ei,

puțin înainte, ca să mă poată vedea, și mi se părea că, mai mult ca oricând, îndeplinesc în clipele acelea, pentru dânsa, actualizarea aceea completă a chipului ideal pe care ea mi-l înfățișa de atâtea ori. Mi se părea că, din când în când, Thalia trebuia să se uite la mine așa cum mă uitam de atâtea ori la ea, că trebuia să regrete că nu sunt alături de dânsa în trăsură. Și atunci, — cu toate că era, poate lângă un altul, cu care desigur vorbea în timp ce credeam că se gândește la mine, — clipele în cari galopam înaintea ei îmi deveneau așa de prețioase, încât nu le-ași fi schimbat cu acelea, — în atâtea rânduri invidiate, — pe cari le-ași fi petrecut în trăsură lângă ea; erau singurele în cari îmi puteam închipui că Thalia mă dorește. Gândul acesta le preschimba într'un act solemn, — pe care voiam să-l prelungesc cât mai mult, — de care trebuia să atârne soarta dragostei mele. Prin ele pătrundeam conștient în însăși geneza misterioasă a dragostei Thaliei, pe care numai ele îmi îngăduiau s'o nădăjduesc.

În zilele când vremea era potrivnică stăteam toată după-amiaza în casă, în fața cărților în cari zadarnic încercam să citesc. O așteptam pe Thalia, mă gândeam la ea, și desigur, ascultam cântecul nesfârșit al picăturilor de ploaie, ca și anul trecut când am umplut câteva pagini cu povestea unui dor pe care nu-l pricepeam.

Așa s'au dus, una după alta, zilele în cari Thalia era

aproape, fără ca să-i fi arătat vreodată însemnătatea pe care o avea în viața mea, fără ca vre-un cuvânt să fi statornicit raportul fluid care era între dânsa și mine. Thalia părea că nu știe nimic despre dragostea mea. Discuțiunile noastre ignorau bătaia inimii mele. Totuși Thalia o cunoștea tot așa de bine ca mine. Mi-a arătat-o o singură dată, poate din întâmplare: mă rugase să-i culeg un buchet. Am întrebat-o, desigur bucuroși s'o servesc, ce flori voia și dacă erau pentru dânsa. Nu, nu erau pentru dânsa; erau pentru o prietenă a ei care pleca și Thalia ținea să-i facă plăcere. Și, pentrucă își dădu seama că pierdusem deodată entuziasmul, adăugă zâmbind:

— „Ca și cum ar fi pentru mine“.

Vorbele acestea, cari presupuneau lămurit dragostea mea ca un fapt cunoscut și, în oarecare măsură, acceptat de Thalia, deoarece înțelesul lor se sprijinea pe el, trezeau în sufletul meu posibilități infinite de viață, în cari dragostea mea biruitoare devenea fecundă în sacrificii fără margini sau în fapte de vitejie, în mâinile ființei pe care o iubeam. Mi se părea că prin ele începea o epocă nouă, în care Thalia consimțea să dea întrebuintare dragostei mele, o epocă de fericire necunoscută, în care într'adevăr, — mai mult decât până atunci și în alt chip, — ași fi trăit numai pentru dânsa. Imi împlineau par'că o așteptare pe care nu îndrăzneau s'o cred cu puțință, și m'au făcut să tresar ca și cum mi-ar fi silit o mărturisire pe

care nu voiam încă s'o fac. Deaceea îndelungat le-am auzit în mine cu aceeași emoție, — prevestitoare a unor vremuri noi cari niciodată n'au mai venit. Thalia nu mi-a mai cerut niciodată dovada nebănuită pe care din tot sufletul ași fi vrut să i-o dau. Vorbele acelea vrăjite au rămas stinghere între noi. Impreună cu volumul legat în piele parfumată și moale, pe care mi l-a dat cu câteva zile înainte de a pleca, sunt astăzi singurele probe, primite cu totul din afară de mine, că dragostea mea n'a fost numai vis.

Intr'o seară de Septembrie, pe când mă întorceam dela Prigoreni, mai târziu poate ca de obicei, luminile prietenoase cari îmi apăreau neclintite în acelaș loc îmi spuneau că făgăduiala lor era trecătoare, că a doua zi, chiar dacă m'ași mai fi dus acolo unde licăririle lor mă invitau cu aceeași insistență caldă, ași fi găsit locul pustiu pentru sufletul meu, pentrucă Thalia, pe care par'că mi-o prevesteau în fiecare seară, nu mai era ca să le însuflețească de departe cu nădejdea ce-mi comunicau de obicei. Thalia pleca. Seara aceea fusese cea din urmă pe care o petreceam lângă dânsa. Rămâneam, fără ea, lipsit de ținta către care se îndreptau năzuințele mele, știute sau neștiute de mine, părăsit de singurul rost pentru care trăiam de câteva luni. Fără Thalia simțeam că se împrăștie slobode puterile mele răsculate, dorințele disponibile pe cari numai Thalia le stăpânea. Nu mai știam ce

să fac cu viața mea inutilă, cu ceasurile mele nesfârșite cari atâta vreme au trecut numai pentru dânsa. Mi se părea că trebuia să reîncep o viață de altă dată, uitată de mult, care n'o cunoștea pe Thalia, peste care nu se revărsase, — ca o aghiasmă liniștitoare, — dorința atotputernică în care s'au înnecat toate nevoile și toate grijile ei. Pentru sufletul meu, — în care numele Thaliei era scris cu litere uriașe de piatră, — viața mea veche era tot așa de departe și tot așa de neînțeleasă ca aceea a unui străin.

Am urmat credincios, în lunile cari au trecut, povestea începută când Thalia era lângă mine, poveste minunată, care acum trebuia să se ascundă departe de oameni, departe de locurile unde o văzusem pe Thalia, ca să mai pot crede, ca altă dată în ea. Toamna și iarna aceea am stat la țară, aproape singur, — la Prigoreni nu mai era nimeni, — inundat de dragostea ce neîncetat se revărsa în mine, și, fără să știu că îndeplinesc în chipul acesta făgăduielile cele mai prețioase pe cari putea să mi le dea dragostea mea, — și poate viața mea toată împreună cu dânsa, — am început atunci, în sufletul meu, într'o lume orânduită de mine, romanul nesfârșit de iubire care trăește și azi. Thalia îmi spunea par'că de atunci că n'o mai puteam întâlni decât numai în inima mea. O căutam acolo, cu multă nădejde și osteneală, ca și cum ași fi bănuț, — cu toată uitarea care părea să se aștearnă în urmă

peste ea, — că într'o zi, după mulți ani, va trebui s'o gă-sesc neschimbată, așa cum credeam c'am pierdut-o când a plecat dela Prigoreni. Și uneori când inima mea, mai străvezie ca de obicei, îmi îngăduia s'o văd limpede și aproape de mine, înțelegeam că Thalia care stătea ascunsă într'însa semăna, mai mult decât oricare alta, cu aceea pe care o iubeam, și atunci mi se părea că nu mai aștept clipa în care ași fi vrut să mă întâlnesc cu ea.

Nici n'a mai venit niciodată. În două rânduri, — întâia dată când încă ași fi dorit s'o văd, — am trecut aproape de ea fără s'o întâlnesc. Drumurile noastre, — hotărîte de o putere prevăzătoare, — de acum nu se mai puteau îmbina. Imi amintesc de noaptea în mijlocul munților, unde Thalia petrecuse vara. Anii următori Thalia n'a mai venit, după cum făgăduise, la Prigoreni. Sosisem târziu, într'o seară de toamnă, pe care brazii, anume par'că așezați în toate părțile, izbuteau s'o ascundă ochilor mei. Era atâta liniște încât din balcon nu auziam decât cântecul apei, sau poate al vântului care se cobora de pe culmi. Luasem masa în restaurantul hotelului, unde un grup de întârziați, mă făcea să cred că nu se is-prăvisese încă sezonul, că Thalia era încă aici. Mă ridicasem îndată în odae; nu puteam s'o mai caut pe Thalia; trebuia să aștept până mâine. Noaptea se lăsase pe nesim-țite întunecoasă și rece. Din când în când un fulger fără glas aprindea creasta ascuțită a muntelui, care se des-

prindea o clipă din întuneric, — trufaș ca o născocire drăcească. Și noaptea se închidea peste el, ca o cortină neagră și grea coborită din cer lângă mine. În spatele ei, muntele scăldat în lumină părea o mărturie nepieritoare a zilei, a zilei pe care o așteptau nădejdiile mele reînviată, în care Thalia trebuia să se întrupeze din nou. Mi se părea că dincolo de noapte veghiază, nebănută și veșnică, ziua miraculoasă a dragostei mele, către care, împovărat de dorință, mă îndreptam spăimântător de încet. Indelungat am prețuit ajunul nesfârșit al dimineții. Când m'am trezit, târziu, muntele din față era înalt și aproape, așa cum îl văzusem, — ca într'o viziune premergătoare, — prin spărtura șerpuită a nopții. În timpul somnului meu se petrecuse minunea neînțeleasă care m'a deșteptat în pragul zilei visate. Ziua răscumpărătoare se deschidea adâncă înaintea mea. Am aflat îndată că Thalia plecase.

În ceasurile triste cari au urmat m'am plimbat pe aleele aproape pustii ale parcului, mutate pentru mine într'o lume de basm de gândul că ași fi putut s'o întâlnesc pe Thalia cu câteva zile înainte. Era o zi caldă de vară, răătăcită par'că în după-amiaza aceasta de Octombrie. Sub podoaba inutilă și apăsătoare, — ca și sufletul meu, — parcul părea și mai trist. Am urcat potecile dezolate spre munte, pe cari Thalia se urcase desigur, și m'am coborât în grabă, atras de locuri necunoscute, cari o văzuseră poate mai mult. Pe malul lacului ecoul îmi răspundea

numele Thaliei, pe care de atâtea ori îl auzise. Mă simteam înconjurat de lucruri însuflețite în cari Thalia se răspândise pe veci. Imi vorbeiau într'una, cu glasul ei cunoscut și îndepărtat, și așteptau par'că, din mijlocul lor, — ca pe Dionysos, — s'o reînvie puterea dragostei mele. Când am plecat mi se părea că părăsesc pentru totdeauna pe Thalia, pe Thalia pe care nu știusem s'o regăsesc.

A doua oară, târziu, după ce se măritase. Eram invitat într'o seară la niște prieteni vechi. Știam că era invitată și Thalia. Invățasem deja că nu trebuia s'o mai văd. În adâncul nemărturisit al sufletului meu era tânără făgăduiala grea. Sunt fericit și acum că am putut s'o țin. Am pretextat că nu sunt liber și că nu pot veni. Poate de clipa aceea a atârnat rostul vieții mele. — Nu, Thalia, noi nu trebuie să ne mai întâlnim. De mult știam mai bine lucrul acesta. Desigur, nici o impresie nouă n'ar putea strica armonia perfectă care trăește în mine; dar nici una n'ar desăvârși-o, pentru că nici una n'ar mai putea să intre în lumea complectă și închisă a amintirilor mele transfigurate. Intr'însa Thalia mi-a desvăluit de mult tainele prețioase din urmă. Tot ce mi-ar mai spune de acum ar fi de prisos sau străin.

Multă vreme n'am mai aflat nimic despre dânsa. Stătea mai mult în străinătate. Pe urmă am auzit că divorțează și că se stabilește în Italia. De atunci, până în ziua în

care mi-a scris, numai în sufletul meu mai întâlneam din când în când numele ei. Numele Thaliei aștepta acolo, nebănuit, răscumpărarea făgăduielii împlinite.

De o lună răsună limpede și singur, și ca un credincios răsplătit culeg sârguitor cuvintele dăruite. De când am primit scrisoarea dela Thalia am început să scriu o carte nouă, plină de sufletul nou pe care mi l-a redeșteptat. Acum cuvintele se înșiră în grabă, poruncite de puterea ocrotitoare nemărginită pe care o înțeleg. Acum cuvintele se așează singure, fără sfortare, ca și cum prezența cotropitoare a Thaliei ar fi preschimbat sufletul meu într'un isvor de artă nesfârșit, dela care, fără întrerupere, deadreptul, primesc gândirea pe care o aștern pe hârtie. Viața mea nouă a devenit atât de bogată încât o simt cum se revarsă într'una în adâncimile ireale. Acum viața mea toată, așa cum o trăesc, e subiectul operii mele, pe care pagină cu pagină o întregesc în fiecare ceas, ca și cum prin mijlocirea miraculoasă a Thaliei, eu însu-mi ași fi devenit un personaj de roman, pe care ca o oglindă credincioasă trebuie să-l înfățișeze arta mea nouă. Ca și acei ce-au străbătut tainele unei inițieri, acum înțeleg că fiecare gest și fiecare vorbă a mea poartă o solie dintr'o lume superioară. Intr'înșa am ascultat, ca și dâșii, mărturisirea dumnezeescului grai. De atunci în vorba mea trecătoare se sfarmă ca un talaz răsunetului nemuritor; pe chipul meu omenesc se joacă încătușată lumina nezămis-

lită. Cartea mea întruchipează Dumnezeirea trezită de Thalia în mine. Deaceea seamănă așa de puțin cu firea mea veche, cu tot ce-am scris până acum. Alături de ea, lucrările mele vechi îmi par străine și goale, înțelepciunea lor chinuită nevrednică de duhul veșnicului cuvânt. În ele mă încumetam, cu zădarnică trudă, să desvăluiesc enigme nepricelte, să zugrăvesc meleaguri încă necercetate, să înfățișez frumuseți bănuite abea. Rătăciam cu ochii legați în lumea frumuseților nepieritoare, ascultam plin de evlavie șopteala lor neînțeleasă, pipăiam nedumerit formele neasemuite pe cari acum le-am văzut. Acum ochii mei s'au deschis, ca în ceasul dintâi, în potopul de lumină eternă. Thalia mi-a înfățișat idealul inaccesibil de artă în care am crezut viața întreagă, mi-a răscumpărat cucernica mea osteneală, neșovăită, în întunericul fără hotar din care, fără dânsa, n'ași fi putut niciodată ieși. Prin ea am cunoscut răsplata târzie a menirii mele îndelungat năpăstuite, prin ea am simțit împăcându-se în mine ursitele potrivnice care-și torceau stinghere firul neputincios. Acum firele lor se împletesc armonioase în urzeală trainică și strălucitoare. În Thalia și-au găsit unitate deplină cele două puteri nestăvilite care-și împărțeau sufletul meu: uriașele dorinți răsculate și gândul alcătuitor al lumilor închipuirii. Thalia a dat fiecăreia hrana cea mai de preț pe care o putea năzui, a dezmarginat dorințele preschimbându-le în altare, a împărțisit

gândului neștiutor și rece văpaia inimii mele, în care svâcneau încercuite iubirea și lacrimile tuturor. Acum dorințe și gând se îndreaptă într'o singură rugă spre ființa care le îmbrățișează îndurătoare. În rugăciunea mea nouă, viața mea toată, — așa cum o trăesc pentru Thalia, — își strigă trufașă izbânda, atâta vreme înnăbușită. O las să răsune în voe, melodioasă și limpede, de când am înțeles că pentru Thalia vibrează coarda ei cea mai adevărată. Deacum nu voi mai acoperi cu trâmbița gândului meu chemarea ei nesfârșită, deacum nu voi mai înneca în fum amăgitor de tămâie suflarea ei fierbinte și aromată, care se învăluie ademenitoare ca focurile îmblânzite deasupra unei comori. Prin Thalia viața mea, surghiunită de mult din ținuturile artei, se întoarce din pribegie renăscută și mândră. Aduce cu dânsa oglinda întinderilor nețarmurite, parfumul câmpiilor umede, al plajelor arse de soare și îmbătate de vânt, solia lumii exterioare pe care n'a cunoscut-o nici una din cărțile mele. În cartea mea nouă trăește îmbelșugată mărturisirea unei minuni înfăptuite a avea, unei minuni din acelea pe care le-a râvnit atât copilăria mea visătoare. Au trecut ani de când mă deprinsesem să cred că minunile acestea nu pot avea ființă decât în închipuirea mea. Thalia a deschis târziu porțile ruginite ale bătrânelor împărății de basm, în pragul cărora m'a întâmpinat primitoare. Împreună cu dânsa m'am cufundat în vraja adevărată a

basmului născut din întâlnirea noastră miraculoasă, am străbătut potecile lui fermecate, — pe marginea cărora înfloresc neîntrerupt, în primăvara lor fără sfârșit, toate plăsmuirile creerului meu, m'am odihnit pe plaiurile lui înalte și cuprinzătoare, de unde înțelegeam rostul puterilor nevăzute, cârmuitoare ale întâiului cer, limba misterioasă a lucrurilor care-mi păreau neînsuflețite. În inima tărâmurilor nădăjduite ce m'au adăpostit acum cu prință, — asemeni păsării năsdравane a lui Siegfried, — de pretutindeni a început să-mi vorbească Marele Suflet al lumii pe care îl ascult ca pe un prieten. Cuvântul lui, talmăcit cu evlavie, de azi înainte va fi înțelepciunea mea nouă. În tovărășia lui glorioasă și ocrotitoare, spre Țara Făgăduinții și a Îndeplinirii răscumpărată de Thalia, încrezător, voi ridica până sus cărarea de biruință și de mântuire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

GALATEA

... și iată că, târziu, a început să prindă
viață în mine săptura ușoară și străvezie din
amintirea mea, pe care o credeam adormită
de veci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Thalia vine mâine. Câteva cuvinte, scrise cu litere mari de tipar pe o fâșie îngustă și albă, m'au vestit azi dimineață. Scrisoarea ei cuprindea o făgăduială aproape uitată, pe care Thalia ține s'o împlinească. De șapte luni, de când culeg isvorul tămăduitor deschis de ea în sufletul meu, începusem să cred că nimic nu va mai putea tulbura liniștea de altar plină de șopotul lui. Telegrama Thaliei a răsunat în toate ungherele boltite și a rupt, ca un blestem, vraja sfântului loc țesută din gândurile mele bogate. A deșteptat în zilele mele, mănoase și senine, coarde amuțite de mult, glasuri disonante aducătoare de griji și de temeri necunoscute. În jurul ei s'au adunat, unindu-și puterile, toate îndoielile vechi, toate întrebările nedeslegate, înăbușite de nota sonoră și curată a menirii mele biruitoare. De când trăesc desăvârșirea înfăptuită de Thalia în mine, fără încetare pregătesc mărturisirea ei. Deja se înalță trufașă dovada ei neîndoioasă, rodul atâtor luni de dumnezeiască osteneală, în cari n'am ascultat decât vocea luminoasă dinăuntru. Revelația ei neîntreruptă, atotstăpânitoare, atâta vreme m'a făcut să uit prețul și obârșia ceasurilor mele slăvite. Uitasem de

vrăjmășia veche, sălășluită în adâncul inimii mele, pe care numai Thalia a știut s'o potolească, uitasem de rostul soției ei împăciuitoare, de legea severă ce-o sprijinea. De când Thalia închipuirii mele trăește în cartea mea cea mai minunată poveste, aproape am uitat că, în afară de slova ei însuflețită, — în lumea adevărată, — Thalia, fiindă omenească, există în adevăr.

Telegrama de azi dimineață mi-o reamintește la vreme. Printr'însa viața neastâmpărată din mine își ascultă încă odată nemărginitul ecou, din nou învălmășit de gând. De șapte luni, fără întrerupere, scriu pagini după pagini, dictate de sufletul care s'a deșteptat în mine, și iată că iarăși mă surprinsesem gândind ca și cum Thalia din cartea mea nouă n'ar fi decât o născocire a mea. Vestea trimisă de dânsa îndreaptă din nou privirile minții mele dincolo de hotarele închipuirii. Thalia își reia inaccesibilul loc în fața oglinzii miraculoase pe care i-o înfățișează arta mea nouă. Răsunetul numelui ei încheagă încă odată lumina albă a zilei în jurul cuvântului meu. De aceea telegrama Thaliei desăvârșește învățătura deja începută de scrisoare, învățătura prielnică, răsfrântă de atunci de toată fiindă mea sufletească. Din clipa când am cunoscut-o întâi, într'una m'a binecuvântat sârguința cu care am îmbrățișat-o. Acum învățătura adusă de Thalia cuprinde o noutate nebănuită, o noutate răsbătătoare de parte, pe care zădarnic încerc să mi-o însușesc. Thalia

vine mâine. În jurul ei plutește acum dovada aceasta fulgerătoare, primejdioasă ca o mărturie cerească. Sub stăpânirea ei simt tot mai repezi clipele goale, mânându-mă neputincioase și legate la ochi. Zădarnic aștept dela ele răgaz sau răspuns întrebărilor vijelioase ce vin întru întâmpinarea Thaliei din ascunzișurile trecutului meu. Deja jumătate din noapte s'a mistuit fără folos și m'a lăsat tot așa de singur și tot așa de neștiutor în fața darului zilei de mâine. Am ajuns așa de aproape de el și încă n'am putut tălmăci, în semnele nepieritoare lăsate de Thalia în mine, dacă mi-e îngăduit să-l primesc.

Sunt multe, nepătrunse și peste măsură de vechi, semnele pline de suflet dela cari aștept îndrumare. Când isbutesc să descurc până în capăt firul lor depănat, povața pe care o află e totdeauna alta, cu neputință de urmat fără să calc hotărîrea luată înainte. Deasupra tuturor, mai veche ca toate, dar reînnoită de fiecare clipă, făgăduiala de a nu mă mai întâlni cu Thalia pare statornicită pe veci de tot ce a zămislit mintea mea iarna și primăvara aceasta. Pe dânsa și-a întemeiat viața mea nouă bogăția și adâncimea ei. Cu prețul ei am cunoscut biruința desăvârșită a duhului meu. Deaceea sunt dator și acum s'o ascult cu inima plină de toată nesecata ei răsplătire. Dacă n'ași fi păstrat-o atâta vreme în fundul sufletului meu, și dacă faptele mele, — împrăștiate în toate colțurile lumii, — n'ar fi ținut-o cu atâta sfințenie, de multe

ori, poate, fără știința mea, desigur, scrisoarea Thaliei n'ar fi fost cu puțință și toată alcătuirea redeșteptată dintr'înșă mi-ar fi rămas necunoscută în veci. Totuși scrisoarea Thaliei cuprindea dela început o sămânță nouă, menită, nebănuit și vertiginos, să încolțească în lunile următoare. Ocrotită de orânduirea severă prin care de atâta vreme n'o mai văzusem pe Thalia, curând dintr'înșă a răsărit vlăstarul verde și viguros, purtătorul altoiului vieții. De atunci, în cartea mea nouă, într'una culeg fructele lui aurite. Thalia vine mâine. În ajunul îmbobocirii celei mai minunate flori, am dreptul să-mi amintesc că ochilor mei nu le mai este îngăduit s'o privească? De atâtea luni trăesc în umbra pregătirii ei misterioase. De atâtea luni, în umbra pregătirii ei îndelungate, în fiecare zi tot mai aproape, parfumul înfloririi de mâine hrănește visarea mea neîntreruptă. O singură noapte, acum, mă poate duce către înfăptuirea ei. Am dreptul să împiedic, în cea din urmă seară, izbânda strălucitoare a grăuntelui vieții, de atâta vreme încălzit cu nădejde în adâncul inimii mele? Mai pot să-mi închipui izbânda lui primejdioasă, mai trebuie să-mi fie teamă de ea, acum când înțeleg că eu însu-mi, din toate puterile am slujit-o? În mine i-am purtat icoana, credincioasă în fiecare clipă, dealungul celor ce mereu au întregit-o. Și dacă ziua de mâine va veni s'o desăvârșească, icoana ei, — ca o oglindă prevestitoare, — o va aștepta dinainte desăvârșită în su-

fletul meu. Pot crede că în viața mea nu mai e loc pentru Thalia când ființa mea întregă, de luni de zile, într'una, îi răsfrânge făptura omenească? Atât de viu icoana ei miraculoasă a viețuit în inima mea, încât par'că dintr'însa o aștept să se coboare aeeva, mâine, în ceasul împlinirii, când n'ar putea să mai încapă în ea.

Făgăduiala de a nu mă mai întâlni cu Thalia privește oare pe Thalia aceasta, în chipul căreia se contopesc, printr'o neasemuită minune, Thalia din gândurile mele cu aceea adevărată? Dacă Thalia de mâine nu mai poate întru nimic fi deosebită de aceea veșnic prezentă în sufletul meu, mai are vre-un înțeles hotărîrea de a nu mă mai întâlni cu ea? În fața Thaliei mai pot gândi să țin făgăduiala veche? Sau poate rostul făgăduelii ocrotitoare, atâția ani dearândul, a fost tocmai clipa aceasta în care ar deveni de prisos? Atâția ani, neînduplecată, m'a surghiunit departe de Thalia, pentruca în sufletul meu, departe de ea, să se întrupeze încet ființa ei ideală care acum trăește. Și dacă într'adevăr ființa aceasta trebuie să vie mâine, în fața ei am cules rodul din urmă și cel mai de seamă al făgăduelii împlinite, istovitor deapururi al stăvilirilor ei. Pe Thalia aceasta am dreptul s'o aștept cu inima largă. Pentru însuflețirea ei s'au adunat și s'au desprins printre gândurile mele, — alcătuitoare par'că ale vrăjitoareștilor leacuri, — orânduiești necunoscute și grele, s'au statornicit necruțătoare și misterii-

oase porunci, s'au îngrădit ținuturi neîngăduite visărilor mele rătăcitoare sau pașilor mei nesocotiți. Indelungat, aproape fără să știu m'am supus mărginirii nepricepute, și iată că târziu a început să prindă viață în mine făptura ușoară și străvezie din amintirea mea, pe care o credeam adormită de veci. De atunci, în fiecare zi, slova mea deslănțuită, — asemeni practicelor demoniace, — încătușează tot mai mult suflet cutezător și nou pe mrejele palide ale gândului meu, tot mai mult se încheagă, neatârnată, — ca o viețuitoare de iad altoită pe un trup omenesc, — înfățișarea strălucitoare a Thaliei, pe închipuirile născocite de mine. Și de azi dimineată, deodată Thalia s'a deslipit trufașă din încercuirile minții și paginilor mele, din lumea ferecată dincolo de hotarul puterilor mele, îmi vestește sosirea pe mâine. Thalia redobândită prin jertfă vine însfârșit să deslege blestemul căzut între mine și ea.

Și totuși, poate, nu Thalia aceasta m'a înștiințat azi dimineată. Poate ceasul înfăptuirii ei îndrăznețe n'a venit încă, și o potrivire înșelătoare mă face să cred că într'adevăr pe ea o aștept. Poate alta e Thalia care sosește mâine. Pentru alta mai am oare dreptul să înfrâng făgăduiala străveche? Mai pot să-mi închipui menirea ei isprăvită și tot rostul ei împlinit, dacă Thalia cealaltă, în lumea ei spirituală, trebuie să-și țese înainte înfățișare trupească din nemărginirea darului ei? Și

dacă întâlnindu-mă mâine cu Thalia sfărâm pentru totdeauna virtutea miraculoasă a făgăduielii, mai pot nădăjdi să regăsesc vre-odată, aevea, logodnica dintru începutul tinereții mele, care-și răsfrânge ființa mântuitoare în tovărășia sufletească în care am învățat să trăiesc de câteva luni? Și nu voi pierde oare, deodată, singura cunoștință ce pot primi dela dânsa, — podoaba neprihănită a zilelor mele de azi, — chezășia neîntreruptă și strălucită a existenței ei transcendente, coborâtă numai asupra nestrămutatei mele credințe? Desigur, acum întocmirea inimii mele pare întemeiată cu trăinicie, și în locul Thaliei va veni, poate, o femeie aproape străină. De astă toamnă, de când trăiesc în lumina priveliștii deschise în mine de ea, nimic din afară n'a putut stânjeni cursul biruitor al gândurilor mele oțelite: Voiam să scriu o carte în semn de legământ cu sufletul nou al lumii răscumpărate de Thalia, și am înțeles curând că nu era decât începutul unui șir nesfârșit de lucrări, piatra fundamentală a unei opere vaste și nebănuite, — rodnică îndreptățire a unei vieți omenești. De atunci a sporit mereu comoara cu care nădăjduiesc să mă înfățișez în ceasul din urmă, încât am tot dreptul să cred, — oricare ar fi amăgirea zilei de mâine, — că nimic nu va mai stăvili șuvoiul de viață aducător al bogățiilor ei sclipitoare. Thalia neștiutoare și poate necunoscută, care va veni peste câteva ceasuri, risipi-va avutul și vredni-

cia zilelor mele, blagoslovite din harul unei ființe ce, poate, nu-și împrumută decât doar numele dela ea? Și atunci, — dacă prețul și iscusința cugetării mele viitoare par îngrădite împotriva oricărei primejdii, — mai am de ce să mă tem de întâlnirea de mâine? Mai trebuie să cred că s'ar naște dintr'însa un sentiment tulburător și nou, când de ani de zile mă leagă de Thalia o adorație nestrămutată și aproape religioasă, — aprinsă de câteva luni în încăperea veșnică și neschimbătoare a sufletului meu, — și când știu foarte bine că nu-mi rămâne pentru efemera călătoare de acum decât un palid și trecător interes, neputincios să încline cumpăna împlinirilor mele, îndreptată deja către bunurile lumii de gând? Și mai pot sta încă la îndoială, dacă să mă întâlnesc sau nu mâine cu ea, dacă sunt încredințat că Thalia nu va schimba orânduirea generoasă de azi a vieții mele, — oricare ar fi aceea care va veni, — și dacă neîntâlnindu-mă mâine cu dânsa, pierd poate singurul și cel din urmă prilej de a avea înaintea ochilor mei întruchiparea omenească și obiectivă a ființei de-atâtea ori visate în copilărie, însuflețite deja în împărăția închipuirilor mele cu flacăra cea mai curată din inima mea? Atât de neînsemnat e riscul pricinuit de prezența Thaliei, dacă Thalia aceasta va fi diferită de aceea pe care o cunosc, și atât de nemărginită minunea întoarcerii ei din lumea abstractă în care a înălțat-o cuvioșia mea ar-

zătoare, încât și una și alta îmi poruncesc s'o aștept. Și pentru ce să mai presupun cu puțință înșelătoare vestea trimisă de dânsa, de ce să mă mai îndoesc de adevărul numelui ei, când de atâta vreme, — ca pe o întrupare Dumnezeiască, — mi-o proorocește neliniștea mea neînțeleasă, neliniștea mea împăcată numai de umbra ei prietenoasă răsfântă ca o solie în alcătuirile semețe ale gândului meu? S'au adunat atâtea semne hotăritoare întru întâmpinarea Thaliei, încât nimic nu-mi mai îndreptățește acum rătăcirea de a crede mincinoasă înfățișarea de mâine. Și atunci, pot găsi mai strălucită încununare miracolului pricinuit de departe de Thalia în sufletul meu, decât de a-l lăsa să se înfăptuiască deplin, prin prezența reală a ei?

Thalia, iartă lunga și îndărătnica mea șovăire. Mâine va fi sărbătoarea mult amânată a logodnei noastre atâta timp tănuite, a logodnei noastre curate și fecunde, din vraja căreia a înflorit podoaba cea mai temeinică a sufletului meu. Am așteptat de atâtea ori zădarnic ziua ei glorioasă, atâtea închipuite ajunuri au rămas nemângâiate și sterpe, încât, de când am cunoscut minunea rodirii ei strălucite, credeam că nu mai mi-e îngăduit să doresc înfăptuirea ei pământească. Acum, e mult de când m'a părăsit încrederea ajunului din urmă, și totuși par'că la fel simt chemarea zilei de mâine. Anii, lipsiți de năzuință și de dezamăgiri ce s'au îngrămădit peste

el, n'au umplut cu nimic depărtarea imaterială, din vârful căreia, limpede, se apleacă peste seara de azi. Făgăduiala lui redeșteptată îmi pare așa de tânără și de imperioasă, încât s'ar zice că pe deasupra anilor pustii, neîntreruptă, ar putea încă să-și dobândească împlinire, sau că abea deacum se vor ivi zorile, încă nedesmințite, trâmbițate de el. Și noaptea lui nesfârșită, — noaptea aproape magică, pogorită pe poalele munților unde venisem s'o caut pe Thalia, — a devenit dintr'odată prezentă și vie, încât toate câte au urmat, — singurătatea tristă și statornică de a doua zi, căsătoria Thaliei, hotărîrea de a nu mă mai întâlni niciodată cu dânsa, anii, mulți la număr, cari s'au scurs apoi fără ea și lunile acestea din urmă, în cari m'am mulțumit, fără să nădăjduesc s'o mai văd, să culeg mărgăritarele lăsate în trecerea ei luminoasă prin sufletul meu, — îmi par numai un vis al acelei nopți prea încărcate, — un vis nemângâiat, ca acelea pricinuite de teama unei zădărnici, cuprins în toată lungimea lui, desfășurată într'o viață de om, în câteva ceasuri sau poate în câteva clipe ale nopții uriașe, — din care însfârșit mă trezesc. Deaceea, cu atâta ușurință, ajunul acesta din timpuri uitate se lipește peste ziua de azi. Atrase de el, în inima mea însuflețesc pe rând, — amețite de aceeași veșnică nălucire, — seri încordate de neastâmpăr și de nerăbdare, nopți de veghe sau de nesomn, în care cu înverșunare am crezut,

ca și acum, că diminețile lor așteptate cu râvnă se vor deschide spre sărbătoarea cea mare. Se adună, chemate de glasul apropiatei izbânzi, ajunurile sterpe din tineretea mea sbuciumată, din criptele zăvorâte ale trecutului, se furișează să mai trăiască odată în clipa târzie a ajunului din urmă de azi, mai fericit decât ele. Reînviat ca de trâmbița judecății de apoi, aduc cu ele nădejdea de mântuire din vremelnica lor întrupare, întreagă dragostea veche din care s'au înfiripat, încrederea lor neșovăită în ziua care nu putea încă să strălucească. Uneori, ziua pregătită de ele trecea inutilă și fără țel, luându-mi dintr'odată puțința de a vedea-o pe Thalia în ceasurile ei apăsătoare, cu cari nu mai știam ce să fac, — ca aceea frumoasă și tristă de toamnă când pentru cea din urmă oară am dorit s'o întâlnesc, — alte ori, și era poate și mai plin de amărăciune contrastul, mă făcea curând să înțeleg că ființa la care mă gândisem atât toată noaptea întru nimic nu semăna cu aceea înfățișată de ea. Din nou mă ademenește acum mirajul împlinirii de mâine. Ca în alte dăți, întru întâmpinarea zilei făgăduite, mă simt plin de înflăcărare și tânăr, ca și cum odată cu nădejdea de a o regăsi pe Thalia, s'ar fi întors și vremea depărtată și scumpă care mi-o dăruise. La fel simt îndemnul curat și puternic al vieții, la fel mă încolțește ispita să încerc din nou în afară tăria visărilor făurite de închipuirea mea. Atâtea ceasuri

trecute își reinnoesc povestea neisprăvită, încât ași putea crede că noaptea aceasta de izbăvire e una din nopțile ajunurilor vechi, una din nopțile acelea de vară în cari știam că Thalia e aproape, în cari, — cu toată dezamăgirea din urmă, — îmi era încă îngăduit să nădăjduesc că rodul fantastic și șubred al singurătății ei sâr-guitoare își va găsi întruchipare a doua zi. Cu inima și cu gândul de atunci, aștept și azi dela ființa pe care va trebui s'o aducă ziua de mâine, îndeplinirea făgăduielilor mincinoase ale dragostei mele dintâi.

Și va veni spre mângâierea zilelor multe, rămase vreme lungă nepotolite de ea. Asemeni Sfintei Fecioare, mărturisite de pana lui Filippino Lippi în umbra unei bătrâne biserici din Florența, — cu care, atât mi s'a părut că seamănă, încât, dacă n'ar fi fost veacuri la mijloc, m'ași fi întrebat de nu i-a slujit de isvod, — va pogori și ea, în această nouă și rodnică „*Vale a Pelinului*“, chipul făpturii ei nevăzute deasupra reculegerii mele pioase. Fecioara acopere cartea în care sfântul căuta să închege înțelepciunea. Din mila Ei nepătrunsă l-a fost ales pe el dintre mulți și i-a îngăduit să urmeze o cărare mai dreaptă către slava Impărăției Ei mântuitoare. Deacum nu va mai hrăni trupul și sufletul său cu pâinea amară și aspră a sihăstriei, căci inima lui s'a lărgit peste fire și ochii lui s'au deschis, și au putut să cuprindă într'înșii, aavea, Dumnezeiasca lumină. Pe fața

îngerească a Fecioarei, aplecată peste pravila lui, va învăța să cunoască deodată tainele vieții fără sfârșire, va tălmăci minunea că nu e fericire mai mare decât aceea de-a trăi și de-a se jertfi pentru Ea, că nu e răsplată mai strălucită, — pe pământ sau în ceruri, — decât de-a putea contempla isvorul atotputernic și blând al Dumnezeirii, purces din privirea divină îndreptată o clipă spre el. Intr'însa va desluși rostul îndelungatei și cucernicei lui străduințe, va înțelege că Verbul pe care l-a încălzit viața întreagă cu suflet din sufletul lui, e mai viu și mai curat ca oriunde în ochii Ei nesfârșit de adânci și de buni, și că, pentru a fi vrednic să-l recunoască și să-l răsfrângă, a trebuit, ani de zile, să-și întărească evlavia și să-și ucidă ființa trupească în așteptare necruțătoare și grea. Acum Fecioara i-l dăruiește în străvezimea arătării Ei glorioase, — împărtașanie hărăzită celor intrați în Sânul lui Dumnezeu. Și în colțul adăpostit al stâncii, unde, plin de smerenie, își împlinea sarcina nemăsurată, a prins deodată să strălucească, deasupra frunții lui încrețite de griji, cununa de lumină cerească a sfetnicilor Impărăției de veci. — Și Thalia îmi va deschide, spre țărmurile blagoslovite de ea, o cărare mai netedă și mai largă, și Thalia mă va învăța să străbat într'o clipă depărtarea care mă desparte încă de ea, când va desface, din vârful ei, peste mine beteala înfățișării sale înviorătoare. Va întemeia o nouă orânduială,

mai bună, în lumea alcătuită pentru nemărginirea dragostei mele, va împodobi-o cu floarea amețitoare și rară a prezenței ei, și, — ca și Mireasa divină, — îmi va desvălui întinderi și ceruri nebănuite în adâncimea chipului ei străveziu. În fața ochilor mei, pregătiți și meșteri să pătrundă arcele forme sale bogate și sclipitoare, din nou va înfăptui minunea vizibilă prin care, de mult, de-atâtea ori am simțit împăcându-se dorința nestăvilită din inima mea, din nou va aprinde în mine putința străveche de a descoperi și de a cuprinde într'însa imensitatea și strălucirea comorilor pământeste, și într'atât, — sufletului meu acum inițiat, — va fi, din nou, singura și desăvârșita oglindă a realității exterioare, încât îmi va înlocui, într'o privire, tot restul lumii, care, — ca în ceasul din urmă, — va păli și se va destrăma în spatele ei, îmi va aduce mărturia nouă a unei alte existențe, — în afară de vreme și neschimbătoare, — și-mi va împărtăși-o mărinimoasă, — nemijlocită și întreagă, — în clipa încremenită de veșnicie, deacum petrecută cu ea.

O zi, — răscumpărătoare celor câte au trecut, — făgăduială de mântuire pentru cele ce vor veni după dânsa. O zi, — cea mai frumoasă zi din viața mea, — ceas cu ceas, clipă cu clipă. Și nici nu doresc ca alta să semene în intensitate și în strălucire cu ea.

S'au ridicat întreitile văluri, hotarele semețe și traionice s'au dărâmat, și lumea a rămas din nou întreagă și neîmpărțită, așa cum s'a oglindit în gândul care a în-suflețit-o. Pe întinsul ei s'au adunat laolaltă, din zarea fără fund a celor patru vânturi, — din marginile timpului și ale închipuirii, — toate înfăptuirile firii și ale minții, reînviata de clipa fără sfârșit a minunii, părtași nemuritori și martori, aduc prinosul nemărginirii și al veșniciei, iubirii noastre nestăvilite, iubirii biruitoare deasupra căreia se întemeiază trufașă fericirea mea.

Thalia! ființă întruchipată a aievei, sau desăvârșită nă-lucă a născocirii? Trup de ispită alcătuit în tiparnițele vremii din fildeș și din smirnă amăgitoare, sau nepieri-toare făptură de gând, trezită în cosciugul ei de lumină

de hărnicia și de credința mea? Tovarășă de viață regăsită, după lungă dibuire stingheră, la răspântia hotărîtoare din urmă, sau ușoară și străvezie logodnică sufletească, — oglindă a vedeniilor mele, ecou al cuvântului meu, — dela care în veci nu voi putea afla decât taina încredințată de mine? Thalia! Thalia neuitată, din vremea scumpă copilăriei mele, Thalia, — atrăgătoare ca o flacăra sau ca un abis, — din ziua cunoștinței, Thalia alunecoasă și inaccesibilă ca o făurire a ochilor rătăciți, Thalia pe care am nădăjduit-o zădarnic o noapte nesfârșită de toamnă, sau nume atotputernic, vorbă vrăjitoarească deslănțuită din colțul unei scrisori, unealtă miraculoasă în slujba împlinirilor și a izbăvirii inimii mele, — Thalia, — călăuză nevăzută și năzdrăvană a licăririi fără de moarte din inima mea? Femeie, fiică a Evei, pe care o simt încă fierbinte în brațele mele, sau omenească întrupare a Duhului, Dumnezeire cu chip de femeie, pentru privirile sufletului meu? Sau poate Thalia, redeștep-tată din somnul de piatră al plăsmuirilor înflăcăării antice, tovarășă a lui Apollon, Charită, — purtătoare a dumnezeieștilor daruri în farmecul și în mândria chipului ei, — isvor al bucuriei și al strălucirii, al înțelepciunii și al frumuseții, dela care am cules nectarul hărăzit celor nemuritori? Thalia desprinsă din împărăția poveștilor și a amintirii, alcătuire a dragostei mele sânguitoare, anevoioasă isvodire a creerului meu frământat, sau

Thalia, infinit de reală și de prezentă, cotropitoare ca izbânda unei dimineți însorite de primăvară, Thalia, atât de temeinic și de adânc mărturisită trupului meu, încât deapururi dovada ei neclintită va sălășlui stăpânitoare în mine? Sau poate, — asemeni miresei ce Pygmalion și-a cioplit în marmoră cu dalta lui iscusită, — Thalia, una și aceeași, — făptură concretă și însuflețită și creațiune a spiritului meu, — întruchipare a visului meu singuratic, preschimbată în femeie prin milostivirea Aphroditei, evadată din slova încătușată în teancuri de pagini, ca Galatea din blocul ce o ascundea, — rod al învrednicirii și al trudei ceasurilor interioare, pe care, printr'o neasemuită minune, am putut să-l contemp lu aeeva înaintea mea? Fermecătoare și gingașă Galatee a închipuirii, coborită în încăperea aceasta ca o solie materială a înfăptuirilor artei, — mărturie neîndoioasă și falnică a existenței obiective și a trăiniciei înjghebărilor cugetului meu, în mijlocul cărora, de atâta vreme, sufletul meu se adăpostește ca într'o realitate de vis? Vedenie strălucită din cuprinsul ideii atotțiitoare! substanță din substanța glorioasă! lumină din lumină, revărsată asupra vieții mele ca beteala de ghiață a unei constelații noui! cheazășie neprețuită a legământului meu cu viețuitoarele lumii gândite, — vrajă desfășurată asupra lor, ca un painjenis de lumină în străvezimea căruia s'au deslușit privirilor mele, — talisman în mâinile

mele, cu care eu însu-mi am străbătut în împărăția lor! culme uriașă, deopotrivă întoarsă către văile desmierdate de lună sau deșteptate de scânteile minții; punte miraculoasă deasupra văzduhului fără de margini dintre cele două tărâmurii, de veci despărțite ca de puterea unui blestem! Pe dâra de foc însemnată de ea în cerul atotcuprinzător de deasupra, în urma ei pășesc mântuite, — slobozite din închisoarea lor de cristal, — toate umbrele scumpe, ale tărâmului blagoslovit al închipuirii.

Sprintene Fete ale Rhinului; Sirene, fete ale mării, — în preajma voastră lanțurile lui Ulysse nu erau îndeajuns de trainice și de grele; Fete-flori, — insinuante și amețitoare ca desigurile unei păduri tropicale, — cari ați tulburat cucernicia lui Parsifal; bachante, — preotese ale lui Dionysos; preotese ale templului din Lesbos; fecioare ale lui Israel; — toate și toate câte ați trecut prin visul deștept al nopților mele de sbucium, iasme ale închipuirii, cu cari, în închipuire, am împărțit culcușul meu singuratic, — culmi în veci neajunse de voluptăți mincinoase și sterpe, — în jurul meu acum vă simt îmblânzite și omenești, dorul fără de leac de lumea voastră nu mă mai otrăvește, ispita trupurilor voastre eterice nu mă mai doare, căci astăzi mi s'a îngăduit să strâng aeeva în brațe pe cea mai minunată și mai fierbinte râvnită dintre voi! Veniți cu vistieriile pline de bunătățile voastre păgâne, cu trupurile goale

sub mantie, cu sânii „ca puii de căprioară cari pasc printre crini“, în bucelele voastre încinse ca purpura sau luminioase ca spicul de grâu, aduceți „parfumul Libanului“, mireasma nopților de iubire, a nopților grele de suflul florilor de myrt și de lămâiță, pe pielea voastră chihlimbărie, „lucioasă ca untdelemnul și ca arama“, mirositoare ca frunza de dafin și de busuioc, lăsați să strălucească în voie necruțatoarele mreje la cari s'au plecat roabe dorințele mele flămânde, aprindeți altare pieirii, — neînduplecați și aprigi idoli de carne, — în fața cărora s'au prosternat toți îngerii duhului meu; veniți din toate ungherele unde v'au deslușit visarea și privirea mea ascuțită, coboriți din cadrele păstrate în muzee, de pe socli de marmoră semnați de maiștri străvechi, ieșiți din gravurile închise în cărțile de-atâtea ori răsfoite de mult, în seri domoale de iarnă, din apele tari, misterioase și tulburătoare, atârdate în odaia copilăriei, întruchipați-vă din icoanele frânte și nemângăiate în veci, surprinse pe o scenă de teatru sau pe fe-reastra unui vagon, — deslănțuiți din nou în fața ochilor mei șuvoiul fără sfârșit al bogățiilor voastre nălu-citoare, după cari am întins brațele în gol, — ca mai arzătoare și mai adâncă să-mi fie setea de vinul fructelor voastre oprite, acum când am cu ce s'o astâmpăr, mai falnică, deasupra comorilor cucerite, să se împli-nească azi fericirea mea! Grădinile fermecate, — la por-

țile cărora am plâns ca un surghiunit, — își desfac primitoare covoarele îmbălsămate, înviorate de rouă și sulemenite de aurul dimineții, așteaptă secerișul și culesul mâinilor mele. Deschideți larg porțile căci au sosit cosașii dorului meu, vânătorii poftelor mele; și tu, Zeiță înțeleaptă și iubitoare a ucenicilor tăi, poruncește să întârzie și pentru mine candela părtașă a iubirii pe bolta nopții de împreunare, lungește clipa îndeplinirii să poată desăvârși și cuprinde înfăptuirea tuturor dorințelor cari m'au frământat! Intinerește puterile mele, — aruncă asupra mea umbra chipului tău divin, — învrednicește-mă și mă întărește, ca să mă pot înfrupta din toate desfătărilor cu cari m'a hărăzit ceasul de răsplătire, înmulțește ghiarele simțurilor hămesite, lărgește văgăunile lor să poată culege și mistui belșugul de hrană ce s'a pregătit pentru mine. În pieptul meu reverse-se vajnică bucuria biruințelor trăite, din cortul meu să plece neprihănită Giovanna, cu mâinile mele tremurătoare să rup lănțujelul de aur care se înnodea în jurul gleznelor lui Salammbo, în singurătatea și în liniștea înălțimilor sacre, cu sărutarea mea să redeștept la viață ibovnica făgăduită, adormită cu gândul la numele meu. Să mă cufund, împreună cu Cesar Borgia, în tainele voluptăților dela San-Sisto, nevătămat să pot sorbi otrava incestului, a violului și a pângăririi, în iadul sărbătorilor sadice să-mi zămislesc și să-mi împac neînfrânatele

pofte trupești, și tot eu, sub ochiul îngăduitor al lunii pline, să mă furișez în umbra zidurilor ca un tâlhar, să îngenunchez pe lespezile albastre cu inima strânsă de teama păcatului și a pierzării, și, — ca o îndeplinire supremă și vinovată, — să sărut pietrele calde pe cari le-au desmierdat picioarele Theophirei. Văpaia înflăcăării mele răspândească-se ca un potop binefăcător asupra lumii gândului și a închipuirii, — trezite și desrobite de sărutarea mea, — amanți reînviați din veacurile galante, îmbrățișați-vă tovarășele râvnite, ibovnicele desnădăjduite și nestrămutate primească răsplata târzie a jertfei lor, bucurați-vă împreună cu mine, fii și fiice ale Duhului, de clipa voastră, a înfăptuirilor, care i-a dăruit lui Corydon pe Alexis și pe Narcis lui Narcis. In jurul meu adune-se nenumărate, din toate părțile și din toate timpurile, perechi de dragoste și de veselie, — nuntași iluștri și glorioși, — cu fericirea voastră nețăr-murită îmbălsămați și aprindeți sărbătoarea măreață a împreunării, împodobiți cu semnul inimilor și trupurilor voastre înlănțuite alcovul desfătărilor mele fără sfârșit. Din mijlocul nostru, cutezătoare, să se pornească spre ceruri ofranda bucuriilor noastre uriașe, catapeteazmă nouă deasupra frunților noastre să se întocmească și să se înalțe din ea, suflarea ei fierbinte și vijelioasă în jurul nostru să închege hotarele neîncălcate ale cetății strălucitoare a iubirii. Intr'însa sufletul meu să-și adă-

postească și să-și aline nemărginirea, deasupra comorilor ei nepieritoare, în mijlocul celor vrednici de paradisul ei, Ingerul de pază al dragostei să sălășluiască deapururi între Thalia și mine.

...Am așteptat-o pe Thalia fără teamă și fără nerăbdare bolnăvicioasă, și a venit pe nesimțite și ușoară, cum se ivește luna, cum se aprinde o stea, sau cum, — în tainele nopții de Mai, — înfloresc trandafirii. Dimineața și cele dintâi clipe din după-amiază le-am petrecut liniștit în tovărășia gândului meu, cotropit din ce în ce mai adânc de prezența ei spirituală, și iată că Thalia era sosită de mult, și, din fotoliul de piele care face față mesei mele de lucru, lăsa deja să alunece asupra mea privirea ochilor ei albaștri în care se redeștepta pe încetul o întreagă lume adormită sub vraja anilor cari s'au troenit peste ea. Deja cuvintele ei păreau că se înșiră, fără întrerupere, pe deasupra vremii de rătăcire, și la îndemnul glasului lor, — mai puțin nou și mai puțin străin, — se clătinau și se urneau în adâncurile inimii mele nevoi și învredniciri de altă dată. Ascultam chemarea lor domoală și sfioasă, primeam lumina trăsăturilor ei minunate și atât de tinerești, și, pe măsură ce ființa alcătuită din ele se amesteca printre nălucile amintirii în cari Thalia își răspândise bogăția și strălucirea, o lume adevărată de năzuinți și de doruri, de temeri și de nădejdi, de hotărîri, de planuri și de iluzii,

se ridica din meleagurile nopții și ale uitării atrasă de puterea chipului ei.

— „Ce nebun am fost când gândeam să nu te mai întâlnesc!“

Thalia nu cunoștea povestea legământului ce trebuia în veci să mă țină departe de dânsa, și, pentru ea, prezența ei lângă mine de azi, ca și anii în șir cari s'au depănat fără să ne îngăduie o întâlnire, se datorau împrejurărilor, fericite sau neprielnice, în cari ne găseam amândoi.

— „Nu, Thalia, împrejurările n'ar fi putut niciodată să fie mai tari decât dorința mea de a te vedea. Intre noi se înălțase, până la cer, un zid alcătuit din trebuințele și din stăvilirile sufletului, pe care abea acum m'am învrednicit să-l străbat.“

...Și, fără să vreau, împins de înflăcărea pe care nu mi-o mai puteam stăpâni și încolțit de curiozitatea ei, pe care o stârnisem fără să-mi dau seama, i-am destăinuit pe încetul toată amărăciunea și răsplătirea miraculoasă a făgăduielii ținute.

Soarele după-amiezii își aplecase de mult sub streșină isvorul îmbelșugat de văpaie, și acum se revărsa departe, în fășii de lumină și de pulbere mărunță de aur printre cari treceau pașii mei agitați și mari. În odaia incendiată de privirea lui neclintită, ființa radioasă și indiscretă se tolănea pe divan, se amesteca prin hârtii

și prin rafturile bibliotecii, se înmulțea în oglinzi, și, în buclele blonde și scurte ale Thaliei cari atârnau de o parte și de alta a pălăriei, se aprindea par'că mai tare și se însuflețea ca și cum și-ar fi regăsit în ele tovarășele de slavă în mijlocul cărora își recăpăta adevărata splendoare. Thalia părea surprinsă și mișcată de spovedania mea.

— „Te rog iartă solemnitatea și gravitatea conversației mele. Ai gândit, poate, să revezi un camarad de petrecere și de joc din copilărie și împreună cu el să retrăești câteva ceasuri plăcute, și eu te întâmpin aproape cu o mărturisire de dragoste mistică și romanțioasă. Azi dimineață nu știam dacă îți voi face sau nu mărturisirea aceasta. Când ai intrat adineauri hotărîsem să nu ți-o fac niciodată. Imi păraai atât de străină și de schimbată încât fără greutate concepeam să rămâi în veci fără cunoștință de ea. De atunci am trecut, poate, prin clipele cele mai intense ale vieții mele. Am trăit ceasurile călătorilor din Emaus și ale pustnicului din Patmos. Înaintea ochilor mei, am văzut înfăptuindu-se o minune. Am văzut coborîndu-se asupra unei ființe necunoscute și indiferente duhul ocrotitor care m'a călăuzit în anii de încercare, l-am văzut întrupându-se treptat în trăsăturile și în intonațiile ei, alcătuiindu-și din ele chip și înfățișare pământească, am asistat la misterul involuțiunii lui fulgerătoare. Acum misterul era în-

deplinit, și în fața mea puteam să contemplan a ceea ce, în voie, pe aceea care, atâția ani, fusese numai o plămădire a minții și a amintirii. Te vedeam înaintea mea purtându-ți ușoară și neștiutoare învrednicirea uriașă cu care te hărăziseră, dealungul vremii, puterea dragostei și focul închipuirii, ca o podoabă neprețuită și inutilă de care nu știau să se bucure decât privirile sufletului meu. Vedeam înaintea mea logodnica și mireasa dorului tinereții mele, zâna nopților mele de reculegere și de înălțare, steaua strălucitoare și fixă a nopților de rătăcire, de îndoială și de chin, înăuntrul pereților și a după-amiezii acesteia trăiam față în față cu geniul bun al inimii mele, cu providența existenței mele, personificată și accesibilă ochilor mei, știam că străbat clipele supreme ale menirii și ale vieții, și mai puteam să te las să treci alături de ele fără să te privești în cristalul lor limpede și adânc, fără să asculți prinosul de laudă și de credință pe care ți-l murmurau ca o rugăciune, fără să bănuiești minunea lor izbăvitoare, — pe care o săvârșeai?... În văzul meu se petrecuse o taină ne mai văzută, spiritul meu primise lumina Sfântului Graal. Puteam s'o păstrez numai pentru mine, să ascund sculpura Dumnezeiască sub obroc, să nu-i dau drumul să se răsfrângă asupra chipului care mă ajutase s'o recunosc, s'o slăvesc și să mă ridic până la ea?... Mi se părea că prin tăcerea mea ași fi consimțit la o grea și ire-

parabilă nedreptate, că m'ași fi făcut părtașul întunericii și al nimicirii... M'ași fi făcut vinovat în fața cerului, și în fața D-tale, ca sluga cea leneșă care a îngropat talantul stăpânului, ca Fariseul care înadins a pierdut cheia Impărăției lui Dumnezeu..."

Și poate ași fi urmat încă mult pe tonul acesta, dacă n'ași fi băgat de seamă că Thalia era adâncită într'o carte, pe care o luase la întâmplare de pe masă, și că-reia, una după alta, îi întorcea foile repede și nervos.

— „Desigur, trebuie să fie mult mai interesantă decât conferințele mele. Voiam să-mi justific o vină și să îndrept o greșală, și iată că sunt nevoit să-ți cer încă o dată iertare. Să vorbim despre altceva.“ Și aplecându-mă ca să văd titlul cărții pe care o ținea în mână, „am primit-o zilele trecute, și conține o amabilă și măgulitoare dedicație din partea autorului... E cât se poate de îngrijit editată. Gravurile pe lemn dinăuntru și coperta, par'că simplă înadins, sunt de toată frumusețea... Caracterele sunt poate prea dure și prea evidente. Dar poate așa sunt cerute de text... Ași fi curios să știu dacă editorul se obligă să tipărească pe românește.“

Thalia părea că citește înainte.

— „Să vorbim despre D-ta. E de prisos să-mi arăți că poți discuta cu acelaș interes despre avantajile de a edita la Bolonia și despre frumusețea copertelor albe. Nici o carte din lume, și nici o gravură, n'ar putea să mă in-

tereseze mai mult decât cele ce mi-ai istorisit D-ta. Sunt gata dinainte să-ți recunosc superioritatea în ce privește bogăția și diversitatea spiritului. Dacă ți-am părut distrată sau cu gândul în altă parte, e rândul meu acum să te rog să-mi faci dreptate și să mă ierți.“

Thalia vorbea liniștit și încet, cu ochii mereu în carte. Din când în când, în chip mecanic, întorcea câte o foaie, ca și cum și-ar fi citit frazele, una câte una, pe paginile albe și mari de olandă. „Ți-au trebuit, și ți-a fost dat să le întrunești în limitele conștiinței și ale vieții, exaltarea adolescenței și darul închipuirii, vestea căsătoriei mele, scrisoarea de astă toamnă, telegrama de ieri, și nu mai știu câți ani de elaborare și de statornicie ca să zămislești și să scoți la lumina expresiei fructul acesta al vieții interioare, pe care mi l-ai înfățișat într'un ceas. Ingăduie-mi câteva minute ca să străbat, cel puțin în gând, depărtarea anevoioasă pe care vremea și aripile sufletului D-tale au așternut-o între noi.“

Tăcerile numeroase, pe cari Thalia părea că își sprinjină fiecare vorbă, erau acum mai puțin apăsătoare și mai puțin lungi. Le lăsam fără grijă să se îngămădească între noi, ca și cum, pe deasupra lor, mai ușor am fi legat cărările vieților noastre, de-atâția ani răzlețite. „Poate pe vremuri, am bănuit mai mult din sentimentul pe care îl aveai pentru mine decât îți mărturisea camaraderia mea băețească. Eram o fetiță cuminte care cânta la pian

și făcea sporturile permise de profesoară. Instinctul femeii deja îmi trimetea noutățile lui subversive. De atunci s'au adunat în viața mea fapte străine, circumstanțe indiferente sau chiar defavorabile, s'au depus ani opaci și muți, încât trebuie să înfrunt toată împotrivirea lor încăpăținată ca să regăsesc impresia caldă pe care mi-o dădeau unele priviri ale D-tale... Am devorat primele cărți pe cari le-ai publicat cu nădejdea naivă să recunosc peisagii, caractere, sau poate chiar trăsăturile eroinelor. Îți închipui cât am fost de dezamăgită! Pe urmă m'am deprins să te consider numai ca prieten, și ca pe unul din scriitorii mei preferați." Și îndreptând privirea spre mine ca o desmierdare: „Mai credeam să mă întâlnesc cu îndrăgostitul discret și galant din copilărie, deghizat, după toate regulile tradiției, în autorul celebru a nu știu câte volume traduse și premiate?"

— „Atunci râdeai de mine pentru că eram prea tânăr, acum pentru că sunt prea bătrân! Nu am avut norocul să te întâlnesc la vârsta care îți place D-tale, — dacă vârsta aceasta de aur a existat vreodată pentru mine.“

— „Râdeam de D-ta pentru că erai prea tânăr? „Thalia redeveni deodată serioasă. „Poate acesta a fost păcatul original pe care l-am avut de ispășit dealungul vieții mele sentimentale, — de multe ori într'un chip foarte agreabil, din fericire: N'am mai iubit decât tinerețea și manifestările ei... Vara trecută, la Veneția,

eram îndrăgostită de un dansator tânăr, cum erai D-ta. Mergeam în fiecare zi pe plaja hotelului *des Bains* să asist la ultimele creațiuni libere și inedite ale baletului rus... Dacă am păcătuit față de vârsta D-tale, anii cari au trecut de-atunci te-au răzbunat.“

— „De-acum o să aștept zădarnic alții ca să-mi răz-bune vârsta mea de azi“.

Thalia zâmbi. „D-ta ai rămas tot tânăr. Barba postișă nu poate să mă înșele. Ceeace mi-a plăcut mai mult în cărțile D-tale a fost încrederea, bogăția care se oferă fără să se teamă, cari sunt podoabele pieritoare ale ti-neretii. Destăinuirea pe care mi-ai făcut-o acum o jumă-tate de oră îmi arată limpede că tot mai tânăr decât mine ai rămas... Plutește ceva în jurul vorbelor D-tale, mai tare decât spațiul și decât timpul, care face, — cu tot aspectul încăperii acesteia, în care toate îmi sunt străine, începând cu înfățișarea D-tale, — să mi se pară că mă găsesc în salonașul dela Prigoreni“.

Intimitatea revenea bogată și luminoasă din călătoria în ținuturile blagoslovite ale trecutului. Acum discutam prietenește evenimente, cărți preferate, compozitori noi, lucrurile cele mai obișnuite erau posibile și ușoare, și se pătrundeau de însemnătatea clipei care ne-a reunit. Ne uitam la fotografiile microscopice, luam ceaiul, vorbeam despre cunoștii comuni sau despre sănătate, fără să întrerupem vraja pe care o legase oglindirea adâncă a

sufletelor noastre, fără să tulburăm liniștea de biserică în care tremura încă spovedania mea. Thalia dădea drumul pe încetul belșugului de viață cu care era înzestrată. Comprimată, par'că, de noutatea și de solemnitatea primelor clipe, se răspândea acum în gesturi, în exclamări, în întrebări la cari nu aștepta răspuns. Din fundul divanului venea să se așeze pe marginea mesei, își potrivea pălăria în oglindă, se oprea în fața ferestrei, explora cu deamănuntul priveliștea și odaia, ca și cum abea acum i-ar fi fost îngăduit să le vadă.

— „Un Schiedmayer în cabinetul de lucru al unui scriitor?” Din celălalt capăt al camerei se întorcea cu pasul ușor și aproape ritmic, ca acela al fecioarelor din teoriile Persephonei.

— „La Paris am luat lecții de dans cu Isadora Duncan. Cum ți-a plăcut „Martirul Sfântului Sebastian?”

Treptat în jurul ei se încheagă năvala prezenței sale fascinante.

Printre fumurile de țigară, sorbiturile din ceașca de ceai, acordurile de pian și o mie de alte întrebări și de reflexii, Thalia îmi istorisea faptele mai importante din viața ei.

— „Logodna și ajunul căsătoriei mele au fost vremea făgăduielilor de aur și a visurilor de jăratec. Primele luni ale căsătoriei le-au înfăptuit cu atâta dărnicie, încât viața mea întreagă, din dimineață până în dimineață,

devenise o serie neîntreruptă de miracole pe cari nu le mai nădăjduim. Experiențele noi cari mă inundau, alcătuiau o lume atât de deosebită de aceea în care trăisem, încât luau aparențele unei revelații. Mă uitam la bărbatul meu, — prin care se petrecuse transfigurarea aceasta a universului, — ca la un zeu. Trebuie să fie norocul tuturor fetelor cu, ceea ce se numește, educație severă. Restricțiunile de tot felul prin cari se obține și se îngreășește varietatea aceasta rară, — pe cale de a dispărea sub influența vântului vremii, — cărțile interzise sau cenzurate, relațiunile supravegiate, eterna prezență a guvernantei, atât de mult lasă viața și lumea adevărată în afară de ele, încât brusca lor dărâmare deschide orizonturi cari nu par să aparțină tărâmului nostru. La douăzeci de ani adoram în bărbatul meu pe autorul expansiunii mele. La douăzeci și doi aflam că nu-i era decât contimporanul și unealta, poate, indiferentă în fond. La douăzeci și patru înțelesesem că-i devenise o stavilă și o mărginire. Nu știu dacă un bărbat poate să-și reprezinte exact ce înseamnă constatarea aceasta pentru o femeie cinstită și conștientă. Imi rămânea să aleg, sau o viață de sacrificiu și de resemnare, în care tot ce aveam mai bun de făcut era sfortărea penibilă de a în-năbuși în mine orice năzuință independentă și proprie, pentru a mă menține în cadrele dinainte fixate ale opiniei publice și ale clanului căruia îi aparțineam și care

mă adăpostea, sau să am îndrăsneala și să-mi iau răspunderea să depășesc hotarele lor protectoare, și liberă și singură în fața lui Dumnezeu, din propria mea substanță în jurul meu să înalț coloanele noului meu templu. Mi-am luat răspunderea aceasta și am îndrăsnit, nu însă înainte de a fi gustat amarul renunțării și al desnădejzii. Dacă în urmă mi s'a întâmplat uneori să regret o hotărîre care a sfărâmat o inimă și a nimicit o viață omească, mi-am ușurat povara păcatului gândind că altfel ași fi nimicit alta, care poate nu valora mai puțin."

Povestirea Thaliei se oprea o clipă în fața greutăților pe cari le-a întâlnit șuvoiul vieții ei viforoase, ca și cum ar fi avut încă odată de ales, — și alegea la fel încă odată, — între cărările pe cari i le deschideau. Urma îndată vioaie, agitată, brăzdată de aluzii la ființe și la fapte pentru mine necunoscute, sărind peste evenimente și peste ani.

— „Bellagio în față, Villa d'Este în dreapta, crestele albastre ale munților deasupra mea, au rămas multă vreme nemișcate. Apele solemne și discrete ale lacului de Como, luni dearândul și ani, au oglindit singurătatea mea stearpă, cucerită prea greu. Mă gândeam mereu la singurătatea și la toropeala lui Siegfried, — așa cum era înfățișată într'una din cărțile D-tale pe care o citeam atunci, — după ce omorîse pe Fafner și pe Mime, după ce dobândise viziera și inelul cu cari nu

avea ce să facă. Cât de pustie și de inutilă trebuia să-i pară viața, — de-acum fără primejdie, fără abtacol și fără țel, — în care prea repede își îndeplinisese întreaga însărcinare, o simțeam în oarecare măsură și eu în clipele acelea. Intr'adevăr, numai o pasăre învățată ar fi putut să mă călăuzească și să-mi mai deschidă o țintă vrednică să fie ajunsă. Am cunoscut o epocă de îndoială și de dezorientare. Citeam cărți pernicioase cari mă intoxicau fără să mă învieze. Mă gândeam la D-ta ca la singurul sprijin posibil. Voiam să-ți scriu, să te caut, să te rog să vii și să mă înveți, — mai mult decât putea să mă învețe cartea D-tale, — să înfrunt și să culeg singură amărăciunile și bucuriile vieții. Nu mai auzisem de mult nimic despre D-ta. Am aflat atunci că erai însurat.

„Răsboiul m'a trezit din omorțea în care căzusem, mi-a deschis posibilități de activitate, și mi-a inoculat otrava întăritoare. Am îngrijit răniți, mai întâi într'un spital din Milano, pe urmă într'altul din marginea frontului. Pe deasupra acoperișului de scânduri sburau proiectilele nemțești. Primejdia, groaza, moartea din jurul meu îmi serveau de excitant și de narcotic. Am văzut nebuni de spaimă sau de durere, am asistat la operații fără cloroform și la sute de agonii fără preot. La sfârșitul răsboiului eram gata să înfrunt din nou ororile și pri-

mejdiiile lui, de data aceasta pentru propria mea fantezie și izbândă.

„...De aici, dragă prietene, povestea vieții mele începe să fie povestea îndeplinirii datoriei față de mine însă-mi, pe care mi-am luat-o când n'am mai consimțit să fac parte din turma femeilor pe care „lumea“ le numește cinstite. Datorie grea, imensă și minunată, mereu de plătit până la sfârșitul zilelor mele. Dacă înainte puteam să-mi justific o lașitate sau o lipsă de consecvență gândind că mi-e impusă de regulile, fie ele absurde, ale unei morale în limitele căreia totuși continuam să mă sbat, a șovăi acum în fața eforturilor sau a riscului pe cari le implică înfăptuirea unei hotărâri sau a unei ispite, — judecată bine-înțeleasă folositoare rostului vieții mele, — înseamnă să mă arăt nevrednică de libertatea și de sarcina glorioasă ce am dobândit. Nici una din posibilitățile spiritului sau temperamentului meu nu trebuie să mai rămână deșartă. Am datoria să realizez și să urmăresc până la ultima consecință fiecare îndemn cu care m'a înzestrat sau m'a pedepsit providența, să port până la capăt povara sau răsplata fiecărui sentiment și fiecărui gând. În senzația și în impresia pe care consimt s'o primesc dela lumea exterioară trebuie să fac să răsunе toată viața mea sufletească. Când fiecare clipă a vieții mele va fi oglinda și expresia energiei mele interioare, atunci numai, — trăind pe cea din urmă, —

voi putea avea conștiința împăcată că am avut dreptul să aleg așa cum am ales.“

Cuvintele Thaliei se desprindeau, silabă cu silabă, ca dintr'o sentință implacabilă căzută din altă parte, de sus. Tot Thalia a trebuit să întrerupă tăcerea. „Ar fi de prisos și prea lung să-ți istorisesc cu deamănuntul cum am crezut de cuviință să lichidez până acum datoria aceasta. Dela război am văzut închizându-se și alte zări împrejurul meu, deasupra mea au licărit și alte constelații. Casa mea s'a umplut, pe rând, cu oameni din toate părțile și de toate soiurile, am legat prietenii efemere, mi-am alcătuit o familie și o societate, pe care oricând am putut s'o sparg ca pe un balon de săpun. O singură lozincă m'a călăuzit în alegerea relațiilor și tovărășiilor mele: n'am frecventat pe nimeni, n'am luat nici o hotărîre, n'am întreprins nici o acțiune, decât împinsă de un real interes al simțurilor sau al minții. Toate celelalte mobile omenești, — mândrie sau vanitate, snobism, plictiseală sau chiar impulsunile afective, — mi-au părut un material nu îndeajuns de subtil și de personal pentru prelucrarea spiritului, căreia erau destinate... Iată, chiar în exemplul de față, dacă de-atâta vreme doresc să mă reîntorc în țară și să mă reîntâlnesc cu D-ta, e mai puțin dintr'o trebuință sentimentală, — cu toate că în cazul acesta, mărturisesc fără nici o ezitare, n'ar fi decât spre lauda mea, — cât din curiozitatea de a revedea, —

după nu mai țin minte câți ani, — pe unul din rarii cazmarazi din copilărie și pe autorul cărții mele de căpătâi, contopiți într'o singură ființă.

„...Spune drept, drept, drept, n'ai avut nici o clipă de dezamăgire de când m'ai văzut intrând?”

...Thalia istorisea înainte înflăcărată de propriile ei amintiri. Acum în vorbele ei se oglindeau ceasuri trăite în fierbințeala și în vârtejul cetăților, în liniștea nopților Venețiene, pe malul apelor limpezi, la marginea codrilor din mijlocul cărora neîncetat se revărsa viața cea nouă. Ca un sbor de păsări exotice, treceau nostalgii și vedenii, câmpii acoperite de zăpadă, întinderile mișcătoare și fără de țarm ale pustiului sau ale mării, zările fără sfârșit ale piscurilor pierdute în nori. Thalia îmi spunea povești de pribegie și iubire. Ascultam, cu inima din ce în ce mai robită, spovedaniile ei uimitoare, în cari isbucnea, — colorată, capricioasă, nestăvilită, — bogăția de viață la tot pasul deslănțuită de ea. Trăia în ele o dorință deapururi tânără și viguroasă, adâncă înțelegere a firii, o sete uriașă și nepotolită. Din vorbele ei se întrupa și se însuflețea lângă mine o ființă fantastică și multiplă, o simțeam din ce în ce mai aproape, o vedeam împrumutând glasul și gesturile Thaliei, îmbrăcându-și înfățișarea ei, ca o mantie vrăjită, înăuntrul căreia, de-a dreptul, netulburată, putea să pătrundă în adâncul inimii mele. Thalia povestea înainte. Legănat de cântecul vechi

pe care îl redeşteptaseră primele clipe, fără împotrivire mă lăsam cotropit de ispita ademenitoare ce se înfiripa din istorisirile, din chipul și din manifestările ei. Linia desăvârșită a ținutei, în acelaș timp surprinzătoare și simplă, un imperceptibil accent, pricinuit de nenumărații ani petrecuți în străinătate, oarecare dificultate în găsierea cuvintelor, parfumul ȕigaretelor englezești, contribuiau să ȕese împrejurul ei, — pentru simȕturile mele deschise, — aparenȕele neobișnuite și trainice ale unei fiinȕe noi, ciudate, străine. Printr'nsa, în încăperea aceasta, se înjghebau imagini străvechi din vremea sbuciumărilor sterpe, se întorceau ceasuri înveninate de râvnă, — amara poruncă a vieȕii, innăbușită de exorcizările gândului meu, — reveneau dorinȕe și bucurii desprinse din zilele trăite în vâltoarea mulȕimilor, în sgomotul petrecerilor lumii, în mijlocul oamenilor dela cari încă nădăjduiam alinare. In inima mea încolȕeau așteptări și emoȕii, — uitate odată cu chipul făpturilor cari le-au îndemnat, — se deșteptau aspiraȕiuni îngropate împreună cu amintirea lor dureroasă, odată cu locurile bătute de lume și de deșărtăciune de unde am agonisit sămânȕa lor rea. Prin Thalia, înaintea mea, reînvia acum una din fiinȕele cari au rănit cu desmierdarea tăioasă a ispitei, privirile și visul celor dintâi ani din tinereȕe. Mi-se părea că Thalia trebuia să le aducă și lor răscumpărarea și mângâierea târzie, întruchipată în înfăȕșarea

trufașă a nălucilor inaccesibile cari i-au chinuit, venea par'că să-mi ofere puțința și să mă îndemne să-mi împlinesc și să-mi astâmpăr prin ea dorul nevindecat care a tânjit și s'a stins împreună cu tinerețea. În fața ei, în mine biruia necruțător gândul înfăptuirilor trăite. Uitam de dragostea veche, de alcătuirile și de îngrădirile ei, uitam de prețul anilor mei împăcați și rodnici, uitam de datoriile vieții mele de azi, — din sufletul meu dispăreau năzuințele duhului, pornirile curate ale inimii, stăvilirile legilor omenești, — în fața Thaliei trăiam, uriașă și cotropitoare, o dorință limpede, precisă, imediată...

În fundul divanului, rezemată de covorul din perete, Thalia, în ținută sobră de călătorie, părea tot atât de ispititoare și tot atât de primejdioasă ca în ziua când am văzut-o întâi. Urmăream aceleași linii, cu aceeași privire fierbinte, — și mâinile și buzele noastre s'au împreunat, — pe deasupra ursitei și a vremii.

...După-amiaza murea peste trupurile noastre încă îmbrățișate. Odată cu cele dintâi licăriri ale conștiinței și cu înfiripările clipei prezente, lumea înconjurătoare se reclădea fantastică, nouă, nălucitoare, învăluită în aburii unui vis. Treptat se împrăștia umbrele neîncrezătoare ale zorilor, sufletul treaz își scutura îndoielile și sfiala, și când lumină deplină s'a făcut pe tărâmul minunilor pe care mă deșteptasem alături de Thalia, tăria adevărului clipelor petrecute, fără împotrivire, stăpâna necuprin-

surile vieții și ale minții, în inima mea se revărsa în valuri de bucurie cerească. Din adâncurile amintirii și ale închipuirii, Thalia își refăcea ființa, împletită de a mea. Prin mintea mea, ca în ceasul morții, se desfășura amănunțită privestea zilelor străbătute împreună, treceau frânturi luminoase din fresca minunată pe care Thalia a zugrăvit-o în amintirea mea, se desprindeau și se însuflețeau imagini, gesturi, atitudini, în cari, mai bogat și mai viu, se oglindise pe vremuri puterea de vrajă cu care Thalia a robit gândul și simțurile mele. O revedeam, cu ani de zile în urmă, așa cum s'a cristalizat mai strălucit în drumul privirilor mele, în fața nălucii trecutului în inima mea se deschideau și se rânduiau, — ca niște fântâni amețitoare mereu rămase goale până acum, — dorințele vechi, ispitele nemângâiate, cari atâta vreme au trebuit să aștepte flămânde. Retrăiam fiecare situație care a pricinuit deslănțuirea închipuirii, fiecare situație închipuită chiar, din poveștile și din romanele făurite de mult, de fantezia mea nemiloasă, deasupra preferințelor, intențiilor, acțiunilor Thaliei, — bănuite sau presupuse, — o nouă învrednicire, o viață nouă se înjgheba pentru prada de lângă mine. Acum Thalia trebuia să-mi împace toate dorințele stinghere cari s'au aprins în sufletul meu pentru dânsa, toate ispitele cari s'au înălțat atotputernice între mine și ea. Le retrăiam în minte pe toate, pe toate le îndemnam să poftească la os-

pățul cel mare de azi, din belșugul și prisosul căruia vor putea să-și astâmpere setea neștrămutată. Cu fiecare din ele, — îndestulată acum, — îi sporea strălucirea și prețul, fiecare acum îi aducea, — dar și prinos, — gândul în care svâcnea viața ei nepotolită, redeșteptat, din învelișurile ocrotitoare ale vremii, viguros și intact. Indemnuri imperioase și noi, din lumea lor arzătoare, reveneau împreună cu ele, o nouă și mai adâncă răscumpărare acum par'că cereau dela clipa târzie în care și-au oglindit bogăția și râvna nemăsurată. Pentru liniștirea și pentru izbăvirea lor, o nouă și mai minunată vamă mă sileau să ridic dela ființa care se jertfea pentru ele.

...O noapte întreagă, de când a plecat Thalia, m'am străduit fără folos să stăvilesc clipa în care o simțeam încă lângă mine, și iată că, fără veste, și noaptea a trecut, și deja zorile unei zile străine, unei zile care n'a privit-o pe Thalia, au pătruns prin fereastra deschisă. Am văzut grădina și salcâmi din fund căpătând pe încetul formă și nume, închegându-se în albăstrimea și în irealul unui vis, am văzut apoi destrămându-se vraja, o voință binefăcătoare despărțind lumina de întuneric, și cele dintâi raze de soare sclipind în roua de pe trandafiri. Acum ziua cea nouă a izbucnit pretutindeni biruitoare, săgețile ei nemiloase au alungat departe, în ținuturile trecutului și ale neființei, ceasurile viguroase și tinere

ale dragostei mele. O dimineață nouă și strălucită și-a așternut între ele și mine hotarele ei neîndoioase, în urma căroră mărturiile vii ale Thaliei se pierd în negura vremii de ieri. Ziua, — ziua implacabilă și perfidă, care trezea osânda și chinurile lui Tristan, — încă odată a împărășiat fantezmele blânde și gingașe ale „împărăției minunate a nopții“, încă odată și-a furișat în „întunecoasa splendoare a nopții“ solia de ură și de despărțire. Voi primi împăcat solia trufașă a zilei, învățătura ei aspră și înțeleaptă. Tot mai îngustă, în fața ferestrei, va descrește umbra întinsă a dimineții, deasupra capului meu, tot mai sus să-și înalțe făclia vestitoare a izbânzii, ziua dintâi a năzuințelor și a menirii mele împlinite. Soarele legământului nou, întâia dată, falnic și mândru, să se ridice deasupra lumii răscumpărate de îmbrățișarea nemărginită a Thaliei. Razele lui fierbinți să consfințească și să confirme, ca un botez, nălucirile vrăjite ale nopții miraculoase, nălucirile scumpe și trainice ale nopții vrăjite, în mijlocul căroră, în deplina zilei lumină, de-acum să răsucesc firul destinului meu. Voi primi liniștit botezul de foc al luminii, cheazăia luminii de adevăr și de persistență. Ca o pecetie neschimbătoare și veșnică, soarele tânăr să se așeze peste pagina din urmă a caetului martor al rătăcirilor mele sfârșite. Pecetia de aur a cerului, — mărturie Dumnezeiască, — să pecetluiască povestea vieții mele. Voi asculta chemarea cotro-

pitoare a zilei, trena strălucitoare a zilei și vălul ei de mireasă să mă îmbrace și să mă ascundă în faldurile lor. Afară sărbătoarea dimineții și a primăverii s'a deslănțuit uriașă. Voi închide caetul, și glasului sărbătorii voi deschide sufletul meu, și voi păși în mijlocul ei, în fruntea alaiului ei de viață nouă și de lumină. Să mă învăluie aburii câmpului, adierea îmbălsămată a vântului să mă cuprindă, în albastrul nemărginit al cerului să mă scald, să mă înnece în valurile de aur ale răsăritului. Rețeaua razelor de soare să se strângă aprinsă împrejurul meu. Scânteile focului vieții să mă aprindă. În flăcările creatoare să mă purific și să mă mistui. Să mă topesc în tăria luminii.

THALIA

... în adâncimile numelui tău n'a mai
rămas decât o seamă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De patru zile, deasupra unei pagini albe, sau îmbelșugat chinuite de semnele șovăirii și ale îndoielii, simt vârful peniței mele atras de albul hărăzit veșniciei al caetului meu. Ceasuri au trecut după ceasuri, — și în amintirea mea Thalia îmi apărea tot mai departe, — și am încercat însfârșit să leg firul gândurilor pe deasupra mărturiei ei noi, pe deasupra clipei în care s’au întretăiat cărările vieților noastre. Icoana nouă a Thaliei atotputernică se înalță mereu ca un hotar la marginea vieții mele trecute, prin stăvilirile căruia zădarnic mă căznesc să străbat. Și rumeg într’una clipele goale cari au venit după dânsa, și iarăși, și iarăși în minte retrăesc pe aceea când eram lângă ea, ca și cum de-atunci vremea și-ar fi subțiat vâlul sau și-ar fi domolit mersul, și în veci îmi va înfățișa-o inaccesibilă și aproape. Mă istovesc în contemplarea ei nesfârșită și stearpă, înăuntrul pereților acestora cari au adăpostit-o și cari o păstrează încă în străvezimea aerului, în cutele stofelor sau în adierea unui parfum, în adâncimile miraculoase și inexplorabile ale oglinzii în cari Thalia și-a întipărit imaginea fermecată. Și iar stau de vorbă cu lucrurile însu-

flește ce-mi istorisesc despre ea, cu ceasurile după-amiezii și ale înserării cari mi-au dăruit-o, cu mine care i-am primit lumina și i-am răsfrânt ființa, pe totdeauna oglindită într'a mea.

...Scriu în caet pentrucă altceva mi-e cu neputință să scriu.

Dacă sporește în mine șuvoiul vieții, dacă printr'o sfortare a atenției încerc să concentrez durata interioară, să intensific svâcnirile inimii, tăria înțelegerii și a gândirii, deasupra alcătuirii înalte care astfel capătă glas, ființa arzătoare și fascinantă a Thaliei răsare stăpâni-toare. Și dacă slobozesc puterile sufletului, dacă mă odihnesc pe scurgerea domoală a clipelor, și în voie dacă mă las legănat și adormit de cântecul lor, — în urzeala de vis care se desfășoară în mine, tot Thalia, deșteaptă și neclintită, domnește. Dacă încerc să-mi amăgesc gândurile în slovele unei cărți, sau să le liniștesc dealungul plimbărilor și să le împrăști, dacă stau singur sau dacă mă adăpostesc printre lume, dacă închid pleoapele sau le deschid, aceeași neschimbătoare și neîntreruptă prezență se furișează între oricare alta și mine. Și dacă la porțile somnului mă las mânat pe meleagurile lui, în lumina ciudată și misterioasă a cărărilor lui întortochiate, Thalia îmi apare stăruitoare. Ca o făclie de zi și de noapte, ca soarele și ca luna, amintirea ei luminoasă veghează deasupra vremii. Să mă încumet încă odată s'o înfrâng, să-mi

sângerez și să-mi trudesc zădarnic puterile inimii și ale minții ca să alung năluca ființei iubite, când, așa de ușor, ocrotit de privirile ei, se împacă și se liniștesc, se lămuresc și se destramă împlinite, în adâncurile sufletului meu, pornirile și năzuințele toate, dorințele și nădejdiile, ispitele și datoriile vieții mele întregi? Să mă chinuiesc iar și să mă istovesc fără folos ca să găsec înțelepciunea uitată, când Thalia însăși care mi-a îngăduit s'o cunosc și s'o cuprind, își desface acum peste ea, — o nouă, poate, și minunată învățătură, — reflexul prezenței ei uriașe în urma căreia nu dăinuiește sau mintea mea nu mai deosebește nimic? Și nu înseamnă oare să mă arăt nevrednic de legământul cel nou, de noua orânduire întemeiată de Thalia, dacă mai caut adevăr și povață în altă parte decât în mărturia chipului ei? dacă mai încerc să însuflețesc legea cea veche, nevoile și grijile ei, dacă vreau să mai ascult poruncile vechi cari nu cunoscuseră izvorul luminii adevărate, peste cari Thalia nu-și revărsase înfățișarea răscumpărătoare?

Fără trudă și fără țel, să las să treacă ușoară clipă după clipă, ceas după ceas. Și dacă nu mai pot învia nălucirile și idolii vechi, — căroră atâta vreme am jertfit rodul gândurilor mele, — icoana Thaliei veșnic prezentă să-mi slujească de țintă și de călăuză. Și dacă nu mai găsec nici una din năzuințele cari au alcătuit avutul și rostul zilelor mele, amintirea nestăvilită a Thaliei să

umple golul din inima mea. Puterea ei creatoare să închege durata mea nouă. Nu-i oare cea mai adâncă și cea din urmă înțelepciune care mi-a fost hărăzită, de a putea trăi veșnic sub stăpânirea clipei petrecute cu ea, în afară de orice expresie și înfăptuire?

Ieri seară, atât de deslușit și de aproape am auzit chemarea numeroaselor vieți cari așteaptă cuvânt dela mine, încât, din nou am crezut că voi putea tălmăci șopteala lor misterioasă. Am petrecut câteva zile bune, de când am scris ultimele linii ale acestui caet, sub neîntrerupta pază și călăuzire a Thaliei, lipsite de încordare deșartă și de ispită. In mine, ca și în afară, făptura îmi părea isprăvită și încheiată. Ieri am simțit din nou frământarea lucrurilor viitoare: o uriașă jumătate a lumii încă neîmplinită. Către seară ploaia contenise și cerul se lumina, și soarele s'a arătat deodată mare și roșu pe crestele munților din zare. Și aerul era atât de limpede, albastrul cerului atât de curat și de nou, profilul negru al munților se desena cu atâta preciziune și relief, încât părea că toată natura, — renăscută și purificată, — era gata să primească o lege nouă, o nouă slovă putea să se înscrie pe fața ei imaculată. Am rămas cu gândul și cu privirile prinse de spectacolul ei plin de învățătură, până când scânteia din urmă a soarelui a dispărut și s'a stins, până ce s'a șters cea din urmă dungă de aur pe nouri albi și subțiri cari se aprinseseră la apus. Și par'că

deodată munții se făcură mai negri și mai înalți, și zarea se închise mai aproape, și cerul s'a întunecat și s'a coborât, ca și cum lumea întreagă, cutremurată din temelii, șovăia întru așteptarea tiparului nou. La fel se lăsase tăcerea și în mine, și se destrămaseră nevoile clipei, și urnele goale ale sufletului așteptau mana viitoare. Aplecat peste o pagină părăsită, până în zori am veghiat înfiri-
parea gândului nou.

Astăzi, din nou, din prisosul atenției mele încordate, amintirea din urmă a Thaliei s'a precipitat vie și nemângâiată. M'am așezat la lucru cu inima ușoară și însetată de vorbe încă nespuse, și în locul lor, amenințătoare, a răsărit înaintea mea o obișnuită și amăgitoare năluca. Din mănunchiul gândurilor bune cari o întâmpinau pe Thalia în ajun, unul viclean s'a răslețit către ființa ei pământescă. O dorință zădarnică a reinviat în calea lui, și a prăvălit adânc, în partea întunericului, cumpăna a-bea stăvilită a vieții mele interioare. Și s'a făcut iar noapte pe înălțimile sufletului, și am trebuit să strâng foaia neisprăvită, și iar, pironit deasupra caetului, încerc să aflu dela el povață și îndrumare.

Că stăpânește Thalia fără potrivnic și fără răgaz peste cuprinsurile amintirii mele, nici mintea mea nu poate să se uimească, nici inima să se plângă. Dar pentru ce atât de des depășește hotarele ei, și fără margini se înalță și crește, și atât de tare se apleacă peste clipa prezentă ca

s'o întunece și s'o strivească sub umbra ei; și pentru ce uneori, pare că se desprinde din negura viitorului, — imagine goală oglindită de el, — și îl întocmește în închipuire după trebuințele sale, ca și cum ar mai aștepta desăvârșire și alinare dintr'însul? pentru ce icoana ei nouă acopere și arde pe aceea care de-atâta vreme în sufletul meu trăește odată cu mine, de ce face să tremure lumina care mi-a venit dela ea, și împrăștie gândurile cari s'au adunat pentru dânsa; de ce nimicește năzuințele înalte, de ce întărește puterile rele ale sufletului meu, ca și cum numai prinosul lor ar mai putea deacum să-l primească? — enigme chinuitoare vor rămâne în veci și pentru inimă și pentru minte. Ca într'o ciudată metamorfoză, prin tăria unui blestem sau a unei vrăji, Thalia s'a preschimbat în unealtă de ispită și de pierzare. Unde să caut învățătură, cine îmi va dărui lozinca și talismanul, ce grea poruncă va trebui să îndeplinesc ca să spulber vraja și să ridic blestemul, și Thaliei să-i redau înfățișarea pierdută, înfățișarea adevărată care mi-a fost călăuză și sprijin? De mult mi-a mai încercat odată credința, și sub ochii mei am văzut năruindu-se ființa ei binefăcătoare, și o putere dușmană și aprigă s'a ridicat înăuntrul chipului ei: Aflam că Thalia se măritase. În adâncimile sbuciumate ale sufletului meu, în laboratoarele lui misterioase, o ființă nouă și bună s'a înjghebat din dragostea mea pentru ea. Să nădăjduesc și acum că

din răscoala inimii și din rătăcirile minții se va limpezi încă odată făptura ei bună și nouă, putea-voi săvârși minunea care să știe să înduplece mărturia ei, să împace amintirea din urmă, s'o încătușeze și s'o rânduiască alături de cele vechi, și din ziua petrecută cu Thalia să facă o neprețuită verigă la lanțul amintirilor vii pe cari le păstrez dela ea? Ce stavilă să pun gândurilor mele, ce uriaș canon să dau sufletului meu, ca iar să fie vrednic să privească în Thalia lumina care m'a ocrotit în anii de răsplătire, s'o oglindească iar și să-și țese dintr'însa podoaba lui cea mai slăvită? O făgăduială neînduplecată, descătușarea de orice dorință și de orice nădejde, au fost deajuns atunci ca să-mi redea dumnezeirea pierdută. Mai pot aștepta milostivirea ei, acum când făgăduiala e călcată, când nădejdlile abea îngânate au devenit o realitate cumplită, când dorințele încălzite pe vremuri se aprind din nou și ard mai fierbinți ca oricând? Pot oare să cer îndurare cât timp, în inima mea, greșala sălășlu-ește stăpână? Și nu voi avea de ispășit o viață întreagă, — și o viață întreagă poate să nu fie deajuns, — o clipă de fericire prea mare?

Nu Thalia, poate nu merit atât de aspră osândă! Și dacă am păcătuit față de spiritul bun care m'a cercetat și s'a statornicit în mine prin mijlocirea ta, nu-i oare minunea gândului și a pocăinții mai mare ca întunericul și ca păcatul? Din frământările inimii mele, din alcătuirile și

din orânduirile minții, — din prefacerile miraculoase ale vremii, — mai bună și mai aproape voi aștepta să-mi apară icoana ta răscumpărată. Și atunci nu-mi va fi oare din nou îngăduit să răsfrâng flacăra sfântă a amintirii tale, orbită o clipă de prezența ta?

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Au trecut multe zile de când am însemnat pentru ultima dată în caet, și multe lucruri noi, de-atunci, și-au deschis cărare. Din ele, unele au dispărut și mi-au lăsat suferința pe care au stârnit-o. Nu pentru ele am început pagina aceasta. Dacă trebuie să vorbesc, — oricui: caetului acestuia, — dacă inima mea ascunde o taină pe care n'o mai poate păstra, e pentrucă am văzut-o cu groază statornicindu-se tot mai adânc în mine, înfiripându-se clipă cu clipă, hrânindu-se din sufletul meu, și atât de tare cuprinzându-l și resfirându-se într'însul încât a izbucnit peste hotarele lui, afară din mine, — afară din paginile acestea cari au adăpostit-o fără s'o bănuiască. Au trecut multe lucruri prin sufletul meu de când cea din urmă dată am însemnat în caet, și multe au lăsat urme dureroase, dar dacă una, mai adâncă și mai fierbinte, ca o prăpastie deschisă atrage toate gândurile mele, e pentrucă, înnoită și scormonită de fiecare clipă, răsfânge și păstrează în ea o mărturie care pare încremenită pe veci. M'am amăgit o lună întreagă, și o lună întreagă am crezut că toată viața mă voi putea amăgi cu o nălucire alcătuită de mine. I-am dat făptură și nume,

și am așezat-o în rândul credințelor necercetate de minte, și am zis: „Desigur, amintirea din urmă a Thaliei, cu atâția ani mai nouă decât celelalte și atât de deosebită de ele, lucește acum singură și înveninată. Timpul va mângâia-o și o va rândui printre amintirile vechi, printre amintirile transfigurate de dragoste și blagoslovite de gând, în mijlocul cărora mi-am regăsit viața adevărată“. Și mă odihneam înainte pe făgăduiala unei clipe viitoare. Acum, au trecut ceasuri și zile, și făgăduiala a rămas neîmplinită, și în mijlocul amintirilor vechi ziua petrecută cu Thalia a semănat învrăjbire și moarte. Și iar a rămas singură în cuprinsurile pustiite ale conștiinței, ca o stea fixă și dureroasă deasupra nopții tot mai negre din mine, ca o faclă la marginea întunericului care s'a lăsat peste inima mea.

Thalia! rostesc din nou numele tău, și nou și straniu îmi pare acum că răsună!

Thalia! vreau să trezesc ființa care mi-a luminat viața și mintea, și o ființă străină se întoarce la chemarea numelui tău!

O ființă străină a luat numele Thaliei, și chipul și puterile ei, și gândurile cari îi erau hărăzite, și dragostea toată ce-am înălțat pentru ea. O ființă străină a pus stăpânire pe jertfa ce săvârșeam pentru Thalia, o jertfă străină a pângărit altarul, aprins și împodobit pentru ea.

Thalia! în adâncimile numelui tău n'a mai rămas de-

cât o femeie. În sufletul meu, decât golul în care s'a săpat lipsa ei.

Mi-am amânat zi cu zi mărturisirea aceasta, cu toate că faptele și gândurile mele în fiecare zi o mărturiseau pentru mine, cu toate că știam că trebuia să sosească ceasul în care n'o mai puteam amâna. O lună întregă m'a priveghiat neclintită, pândindu-mi fiecare vorbă și fiecare gest, o lună întregă am simțit-o trăind lângă mine nevăzută și nelipsită în fiecare clipă și în fiecare gând. Acum din fiecare se desprinde încheagată, ca o picătură amară și grea. O strigă dorința fără de leac care mă arde, suferința fără de leac care m'a doborât, o strigă neantul în care singură și inexpugnabilă plutește, — ca o insulă blestemată pe care de-acum trebuie să-mi ispășesc osânda, — o strigă neputința paginilor adunate cu atâta trudă în luna aceasta de încordare deșartă, ruinile vieții și ale minții cari s'au dărâmat peste inima mea. Thalia pe care am iubit-o ca pe-o statuie și ca pe-o icoană, Thalia care mi-a luminat cărarea în adâncimile zăvorâte ale sufletului meu, Thalia care m'a învățat să cuprind nemărginirea în nemărginirea dragostei mele, a devenit o himeră, o umbră zădarnică și pierdută.

O providență prielnică mi-a îngăduit să regăsesc, în puterea vrăstei și a minții, căldura inimii și străvezimea gândului care a iubit întâi. A așezat lângă mine ființa sfințită în focul dragostei copilăriei, așa cum o visase și o

pierduse copilăria, și mi-a dăruit-o ca să-mi fie tovarășă și mireasă în grădina miraculoasă a sufletului, care a înflorit pentru ea. Și mi-a zis, ca și întâiului om: — „Vei gusta din toate desfătările duhului și vei fi stăpân peste ele; la voia ta se va închipui o lume și va învia, și în mijlocul grădinii fermecate care s'a orânduit pentru tine vei rămâne deapururi tânăr, și vei fi nemuritor ca un Zeu. Numai de pomul care crește de cealaltă parte a zidului ei, și de fructele lui roșii cari se apleacă viclene înăuntru să te păzești, căci e înșelătoare dulceața lor și otrăvicioasă, și de îndată ce *vei mânca* din ele *vei muri*". Și am trăit zile fără număr în raiul meu alături de Thalia.

Am mușcat din fructul oprit al raiului meu! Ce șarpe, cu nume de gând, m'a îndemnat să înfrâng porunca dumnezeiască și să întind mâna spre mărul pomului vieții? Acum s'a năruit grădina cu roadele ei și m'a ajuns blestemul dumnezeirii, căci a murit alesul care a fost ursit s'o răsfrângă. S'au lăsat văluri grele peste ochii mei, și s'a întunecat lumina dinăuntru, și m'am deșteptat pe pământul durerii alături de o femeie străină, și gol. Și în mine n'a mai rămas decât amintirea chinuitoare a fericirii pierdute și năluca drăcească a unei femei, — unealtă a ispitei și a păcatului, acum a ispășirii și a osândei. S'au deschis răni adânci și vechi în sufletul meu, și a suflat un vânt rău peste ele și le-a aprins de patimă și de sete. Și ard, și mă mistui de dorul unui trup de

țărână, fiindcă am călcat hotarele împărăției lui blestemat, fiindcă n'am știut să ocolesc vraja care m'a legat pe veci în robia lui.

Puteam gândi, Thalia, că buzele tale ascundeau o otravă, — asemeni sâmburilor rodiei lui Hades, — menită să nu mă lase să le mai uit, și că în brațele tale adânci săpam tot mai adânc mormântul năzuințelor mele? Puteam bănuî, tovarășă a Crăieselor duhului, minunată Galatee a gândului meu, primejdiile îmbrățișărilor tale de fantomă și ispășirea amară care mă aștepta în fiecare desmierdare a trupului tău? Acum am învățat, — și tot avutul, agonisit în ani de trudă, al vieții mele a trebuit să-mi plătească învățătura, — că nu te poți bucura de o fericire prea mare fără să stârnești mânia unei răsbunătoare Nemesis, că nu poți poseda fără păcat plăsmuirea închipuirii tale. Prea mult m'am lăsat ispitit de nălucirea de a vedea înaintea mea ființa atât de minunat înfăptuită de mine, prea puternică a fost amăgirea că ea însăși, — din alambicurile misterioase ale sufletului meu, — m'a înștiințat că sosește. Atât de tare am crezut că Thalia aceasta trăia aveau în fața ochilor mei, încât, în clipa când pălesc datele lumii exterioare și când se tulbură conștiința realității, într'adevăr pe ea o însuflețisem și o strângeam în brațele mele.

Păcatul tău, Pygmalion, săvârșit pe țărături și în vremuri slăvite când nu erau păcate, și acum își trage o-

sânda prin mine. Credeam că te cunosc și că ți-am pătruns taina când am dat cărții mele numele tău, când am așezat sub semnul numelui tău crezul mărturisit al artei și al vieții mele. O învățătură nouă și crudă îmi rămânea să mai primesc dela tine, — o învățătură care nu stătea scrisă în povestea ta, — pe care am aflat-o trăind-o alături de tine, suferind-o în locul tău. Credeam că te înțeleg, Pygmalion, și că ți-am ghicit gândul când am făcut din mireasa ta albă mireasa noastră cerească, din chipul cioplit de tine singurul meu Dumnezeu. Un Dumnezeu bănuitor și gelos a sfărâmat opera mâinilor tale și a scris cu degetul Său, pe o tablă de piatră, porunca înfricoșată să nu slujești decât Lui. A secătuit în inima mea isvorul la care mă adăpam, ca și tine, a sfărâmat icoana pe care mi-o cioplisem într'însa, la care, ca și tine, mă închinam, și drept osândă m'a svârlit pradă unei neînduplecate și impudice Propoetide, ca să-și răsbune în voie, pe mine, umilința pricinuită de disprețul și de mândria ta. A deslănțuit în sufletul meu furtuni de patimi și de dorinți necurate, și m'a hărăzit urgiei lor spre grea și ticăloasă pieire. M'a înveșmântat într'o lepră hidoasă și înveninată, ca să port deapururi cu mine pe deapsa și rușinea păcatului meu.

Și sufăr, și ispășesc înmiit fiecare fărămitură a fericii mele pierdute. Din fiecare imagine a Thaliei, care strălucea ca o piatră scumpă în amintirea mea, îmi sorb

pe îndelete otrava. Ca pângărite de o faptă nelegiuită, relicvele sfinte ale dragostei mele s'au preschimbat în duhuri chinuitoare de iad. Din fiecare se ridică o dorință care mă încinge, în fiecare mă pândește o osândă. Răscolesc neîncetat amintire cu amintire, îi răsucesc din nou firul de-atâtea ori depănat, până când iar ajung în pragul ispitei care mă chinuește acum, până când rămân iar aplecat în gol peste o clipă care nu putea să se nască. Și atunci sar pe deasupra vieții și a vremii, și trebuie încă odată să retrăesc ceasul care a venit par'că să le împlinească, de care fiecare își leagă firul nemângâiat, și iar mă trezesc în puterea celui care m'a găsit lângă Thalia, și pentru a mia oară îl retrăesc iar, cu preciziuni de jăratec, cu amănunte care-mi înnebunesc simțurile și mintea. Și în fiecare se sbate o nesfârșire de clipe suspendate de alegerea mea, — îndemnuri cari n'au putut fi ascultate, ispite cari nu s'au întrupat, — cari mă hărțuesc și mă ard, și mă silesc să schimb cursul vremii, să alcătuesc pentru ele o nouă dimensiune a vremii, în care le-ar fi îngăduit să trăiască. Urmăresc îndemnul fiecărei ispite, ascult porunca fiecărui îndemn, și fiecare îmi deschide o întregă lume de posibilități și de dorinți fantastice și intacte, — asupra căreia Thalia nu și-a răsfrânt minunea răscumpărătoare, — o lume nouă în așteptare și în suferință, pentru răscumpărarea căreia Thalia trebuie să se jertfească din nou. Și sufăr toată durerea lu-

milor blestemate, și pentru mântuirea lor aștept zădarnic o nouă minune, căci minunea pe care am trăit-o a istovit pe veci isvorul lor, și nu mai e mântuire pentru păcatul cel nou și pentru durerea lumii, nici capăt pentru chinul meu. O vrajă drăcească mă leagă pe veci, cu lanțuri fierbinți și tăioase, de fiecare atingere, de fiecare mișcare a Thaliei, — împotriva căreia nici un descântec nu are putere. Mă sfârșesc strivit sub o povară uriașă, nouă, necunoscută, pe care nu pot s'o sprijine puterile gândului meu.

M'am sbuciumat fără răgaz o lună întreagă, m'am încheștat cu desnădejde de năluciri, pe cari în clipa următoare le-am părăsit, — ca mai târziu să le însuflețesc iar, — am luat hotărâri energice și definitive, — pe cari le-am schimbat în clipa următoare. De o mie de ori m'am așezat la lucru în fața unei pagini vechi și, după ceasuri de zădarnică încordare, am trebuit să mă ridic fără să-i fi adăugat un rând, de o mie de ori am hotărît să plec, să părăsesc totul, s'o caut pe Thalia și să-i cer voie să-mi potolesc și să-mi alin lângă ea durerea și setea mistuitoare. Mi-a trebuit o lună întreagă de sbucium, de înfrângeri și de suferință ca să înțeleg că lângă Thalia n'ași mai putea afla decât dezamăgire, că în sufletul meu nu mai pot distila pentru ea decât venin. O lună de împotrivire deșartă și disperată, ca să învăț că tot ce mai pot aștepta dela viață și dela ea, ceeace trebuie să-i cer în

orice clipă, și în orice gând s'o implor să-mi acorde, tot ce-mi rămâne de-acum să nădăjduesc, — fără să cred că vreodată nădejdea îmi va fi împlinită, — este puțința de-a o uita. Să împrăstii comorile pe cari le-a depus în privirile mele extaziate, în brațele mele înfrigurate de dor, să spulber în inima mea ce s'a clădit pentru dânsa, în mintea mea să șterg tot ce-am gândit pentru ea, și, — când se va mistui mărturia din urmă a realității ei uriașe și se vor acoperi urmele pașilor săi, și din numele ei, în care acum svâcnește toată suferința de care am avut parte pe lume, nu va rămâne decât un cuvânt cu înțelesul pierdut, când, însfârșit, voi uita și sunetul și forma acestui cuvânt, de care mă va lega încă amintirea unei suferințe, — dacă va dăinui o picătură de viață în mine, — voi trăi sfârșitul chinului meu. Am adunat într'un sertar scrisoarea Thaliei, și tot ce-am scris de când am primit-o, și paginile caetului care-mi vorbesc despre ea, și voi așeza peste ele pagina aceasta din urmă, ca o veșnică mantie de doliu, ca o lespede funerară. Le-am adunat, ca într'un sicriu, într'un sertar pe care niciodată nu-l voi deschide, într'un sertar în care am închis la un loc tot ce am trăit mai intens, — bucurie și suferință, — tot ce-am simțit mai înalt, tot ce-am gândit mai frumos, ca să putrezească în tihnă și să se destrame în uitare, și să sloboadă sufletul încătușat în ele în Sânul durerii universale. Voi presura cenușă peste gândurile mele, ca sufe-

rință nouă din ele să nu mai răsară. Voi rupe penița înșelătoare, care nu mai știe să însemne decât durere. În neclintirea durerii fără margini mă voi îmbrăca pe veci ca într'o armură. Voi aștepta în tăcere să se dărâme sufletul în mine.

Când toate vor fi împlinite, să nădăjduesc că va rămâne ceva care voi mai fi eu?

Și că în fundul prăpăstiei, — unde mă voi deștepta după îndelungata purificare, — voi regăsi cărarea, înceată și bună, pe care am părăsit-o ca s'o urmez pe Thalia în lumea minunilor și a suferinții pe care mi-o deschidea?

Ispită, ispită, ispită și nebunie: tot ce-am gândit, tot ce mi-am închipuit că trăesc.

Surghiunul lung în lumile moarte alcătuite de mine, ispită râvna care le-a născocit, plăsmuirile mincinoase pentru cari am vândut partea mea de noroc. Ispită și nebunie flacăra moartă pe care am aprins-o dela scânteile moarte ale închipuirii, deșertăciune, neputință și eres zăgazurile pe cari le-am pus vieții mele, îngrădirile sterpe cari mi-au schilodit-o. O clipă s'a deschis, mai presus de fire, către împărăția vieții trăite și mi-a îngăduit să cuprind comorile ei fără seamăn pe cari le-am schimbat pe o nălucire de gând. O clipă, mi s'a dat să trăesc în împărăția zăvorîtă a vieții și toată dorința de viață, dorința de împlinirile vieții, de fapte, — amăgită atâția ani de nălucirile mele, — a izbucnit ca în vremea când nu învățasem s'o amăgesc. Mi-am făcut idoli din sdrențele neputinței mele și m'am robit lor, ca să-mi pară neputința de aur și să-mi fie robia ușoară. Și a suflat un vânt din afară și s'au nărui toți idolii de gând, — s'a destrămat robia în care mă adăpostisem și m'a lăsat singur și fără sprijin în mijlocul vieții. S'au prăbușit hi-

merele în cari credeam și mi-au lăsat — deșartă și uriașă — credința. O flacără oarbă a mai rămas mărturie a unei lumi dispărute, o flacără în vid și în neant, — pe care nimeni n'o vede, care nu luminează nimic, pe care până la sfârșitul veacurilor nimic nu mai poate s'o stingă. Un suflet stingher a supraviețuit unor lumi, și până la sfârșitul veacurilor va trebui să poarte și să răsfrângă blestemul lumilor dispărute.

Și caut, caut într'una, și par'că nu mai știu ce-am pierdut, și nu mai știu care e viața mea, nici unde s'o caut, și nu mai știu cine sunt. Imi închipui un om care a istovit cea din urmă experiență potrivnică, un om căruia viața i-a închis pe rând toate intrările ei. Mi-l închipui răsfrânt peste sufletul lui în care nu găsește decât o durată chinuitoare, alcătuită din amintirea lucrurilor isprăvite. În talgerile cumpenei lui sufletești, — atât ca să rămână nemișcat acul pe cadranul durerii. În adâncimile insondabile ale sufletului, — drojdia năzuințelor frânte. Și mi-l închipui atât de conștient, încât să nu-și mai îngăduie nici o amăgire, nici o nădejde. A-și curma viața, — în care a pierdut dreptul de cetățenie, — e pentru el un corolar inutil, un pleonasm, pe care nu are nevoie nici nu mai poate să-l săvârșească; a muri, — o simplă confirmare formală a unui eveniment petrecut. O boală necunoscută, un accident inexplicabil, — o crimă misterioasă, — va avea grijă să pună capăt zilelor lui pu-

stii, al căror fir s'a depănat deja pe mosoarele morții. Sfârșitul, — fără pricină, fără formă și fără rost, — rămâne singura și inevitabila lui oglindire.

Azi după-amiază, din somnul lung al anilor lungi de tăcere m'a deșteptat din nou solia picăturilor de ploaie. Deaceea am scris pagina aceasta. A rătăcit, poate, pe alte tărâmurii, în vremea aceasta, chemarea lor nesfârșită sau, poate, sufletul meu nu mai știa s'o asculte! După mulți ani, azi după-amiază, am ascultat-o din nou. M'a deșteptat din toropeala în care dormeam de mult, — ca o poveste uitată, din alte vremuri, ca un îndemn al vieții uitate. Și am început iar să trăesc și să sufăr.

După mulți ani! și par'că înțeleg altfel cântarea lor plângătoare. S'a destrămat taina care le înfășurase, sau sufletul meu a învățat limba îngânată de murmurul lor de isvor? Imi spune, par'că, dojana lor prietenoasă toată povestea vieții mele risipite, toată zădarnica străduință a vieții mele. Imi spune amarul înfrângerilor din cari s'au țesut zilele mele, și înfrângerea cea din urmă, — amara lor renunțare. Imi spune amarul zilei în care am părăsit cărarea vieții, și dorul de viață pe care l-am luat cu mine și l-am purtat pe toate cărările moarte ce mi-am croit de-atunci în închipuire. S'au așternut apoi, peste surghiunul meu, anii fără durată și albi, doar svonul picăturilor de ploaie mai străbătea din afară, ca o neprice-

pută mustrare. O clipă rămânea atârnat gândul deasupra svonului vieții, și un ecou adânc îl îngâna în inima mea, și, ca să-l asculte, amuțeau toate strunele inimii și ale minții. Imi spune jalea dorului care s'a împletit cu zilele mele și, împreună cu ele, a tânjit, s'a bucurat și s'a stins. Atâția ani a răsunit stingher în sufletul meu, ca într'o închisoare! Doar picăturile de ploaie îi răspundeau, din când în când, în limba lor necunoscută. Erau pe atunci chemarea unei vieți părăsite care m'ar fi primit ca pe un fiu rătăcit? Erau solia ei stăruitoare, — solia din urmă, sfioasă ca o rugăciune care n'ar mai putea fi auzită? Le-am ascultat atâția ani porunca misterioasă, — ca un semn misterios al ursitei, pe care nu-l puteam tălmăci. Imi spun acum că ursita mi-e isprăvită, și vorba lor e cântec de îngropăciune. Cu ele am îngropat năzuințele tinereții mele, cu ele am îngropat amăgirea care le-a înlocuit, dacă mi-ar fi rămas ceva neîngropat, ași îngropa acum tot cu ele. Ascult cum plânge în ele, dealungul vremii, menirea mea neîmplinită. — Menirea! — de câtă vreme n'am mai gândit cuvântul acesta? I-am uitat înțelesul sau nu i-l am știut niciodată? Tresărea și el, la glasul picăturilor de ploaie, în apele adormite ale sufletului meu? Se înfrăța cu poveștile aduse de ele din împărăția lor minunată? Acum picăturile de ploaie îmi spun povestea lor cea din urmă și în mine nimeni nu-i să le răspundă. S'au deschis porțile împărăției vieții, au căzut zidurile cari o

înconjurau, și nimeni nu pășește înăuntru. Sau, poate fără veste, și-a întins împărăția vieții hotarele peste mine? Ținuturile acestea sterpe și moarte sunt, poate, marginile pustii ale ei? Deșertul nețărnut în care mă mistui e țara din marginea vieții care mi-a fost hărăzită? E grea și nevăzută calea prin nisipul pustiei. Tot mai adânc se îngroapă pașii mei în nisip. Ca o mamă flă-mândă îmi înghite nisipul, — tot mai adâncă, — fiecare urmă. Deasupra mea, — fără urmă, — să se închidă nisipul pustiei.

— SFÂRȘIT —

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

C U P R I N S U L

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revista@silvania.ro/mdrr1901-1932

CUPRINSUL:

ISPITĂ	9
· CUVÂNTUL.....	45
GALATEA	93
THALIA.....	137

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932